SVERIGES
VETERINÄRFÖRBUND
Box 12 709
112 94 STOCKHOLM

BESÖKSADRESS: **Kungsholms Hamnplan 7**

E-POST: ***office@svf.se***
HEMSIDA: ***www.svf.se***
TELEFONTID: Mån–tors 9.00–16.00,
Fre 9.00–15.00,
lunchstängt 11.30–13.00

KANSLI
TELEFON: 08-545 558 20
TELEFAX: 08-545 558 39

Ordförande
TORSTEN JAKOBSSON, ***leg vet***
TELEFON: 08-545 558 22
MOBIL: 070-372 95 10
E-POST: ***torsten.jakobsson@svf.se***

Kansli- och ekonomichef
PER CARLSSON, ***pol mag***
TELEFON: 08-545 558 21
MOBIL: 070-567 12 35
E-POST: ***per.carlsson@svf.se***

Förhandlingschef
ANDERS GRANELD, ***jur kand***
TELEFON: 08-545 558 26
MOBIL: 070-625 64 44
E-POST: ***anders.graneld@svf.se***

Ombudsman/förhandlare
JENNY FLORDAL, ***fil mag***
TELEFON OCH
MOBIL: 08-545 558 25
E-POST: ***jenny.flordal@svf.se***

Informationschef
JOHAN BECK-FRIIS, ***leg vet***
TELEFON: 08-545 558 33
MOBIL: 070-717 73 25
E-POST: ***johan.beck-friis@svf.se***

Generalsekreterare SVS
ELISABETH HERNBLAD TEVELL, ***leg vet***
TELEFON: 08-545 558 31
MOBIL: 070-216 30 95
E-POST: ***lisa.hernblad.tevell@svf.se***

Bitr generalsekreterare SVS
SIMONE HÄUSLER, ***leg vet***
TELEFON: 08-545 558 24
MOBIL: 0730-928 113
E-POST: ***simone.hausler@svf.se***

Redovisningsansvarig
LINDA WIKSTRÖM, ***ekonom***
TELEFON: 08-545 558 23
E-POST: ***linda.wikstrom@svf.se***

Sekreterare
MARIANNE LUNDQUIST, SVS
TELEFON: 08-545 558 27
E-POST: ***marianne.lundquist@svf.se***

Administrativ assistent
KARIN MOSSBLAD HENRIKSSON, SVF
TELEFON: 08-545 558 28
E-POST: ***karin.henriksson@svf.se***

Plusgiro: 83 80-8 Allmänna kassan
15 39 33-7 Understödsfonden

Bankgiro: 530-52 22 Allmänna kassan

SVENSK
VETERINÄRTIDNING
se sista sidan

Policydokument allt viktigare för veterinärkåren

SNART STÅR DET NYA VHC, Veterinär- och husdjurscentrum, färdigt vid campusområdet på Ultuna. Det är naturligtvis bra att VH-fakulteten får nya och ändamålsenliga lokaler som förhoppningsvis inte har samma mögelproblem som det ”gamla” KC.

I ett reportage i SVT 1/13 kunde vi läsa om en förmodad kraftig hyreshöjning vid inflyttning i det nya huset. Detta sker samtidigt som fakulteten redan har, och en längre tid haft, omfattande besparingskrav. Situationen ger upphov till stor oro över hur dessa ekonomiska påfrestningar påverkar den framtida veterinärutbildningen. Kommer den nyutbildade veterinären att kunna leva upp till de stora och för samhället viktiga krav som ställs inom områden som djursjukvård, livsmedelssäkerhet och djurvälfärd?

Vår svenska veterinärutbildning har hittills gett studenterna en bra grund att stå på när det gäller syn på djurhållning och inte minst läkemedelsbehandling med antibiotika till djur. Förhoppningsvis tar SLUs ledning och styrelse alla de framförda riskerna för en kollaps av veterinärutbildningens kvalitet på allvar.

Samtidigt som svensk veterinärutbildning är i gungning utbildas i stort sett lika många svenska veterinärstudenter i andra länder. De flesta utbildas inom EU i länder som Danmark, Tyskland, Italien, Ungern och Rumänien, men också i länder utanför EU. Många av dessa utlandsutbildade veterinärer återvänder till Sverige för att arbeta. Dessutom får varje år ett antal utländska veterinärer svensk legitimation. 2011 legitimerades 207 veterinärer av Jordbruksverket. Av dessa var 92 utbildade i Sverige. Trots att antalet legitimationer har ökat under senare år är det minst lika många som utbildas utomlands som i Uppsala.

Även om flertalet utländska veterinärutbildningar håller hög klass, åtminstone på det teoretiska planet, skiljer sig ofta etiska värderingar, synen på djurskydd, smittskydd och inte minst antibiotikabehandling väsentligt från den nordiska. När de utlandsutbildade veterinärerna börjar arbeta i vårt land är det viktigt att de följer SVS policys och riktlinjer t ex beträffande etikfrågor och antibiotikabehandlingar. Vi måste värna vårt mycket goda antibiotikaresistensläge – alla veterinärer som arbetar i Sverige förväntas följa SVS antibiotikapolicy som bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet. SVS försöker här hjälpa till genom att ordna informationstillfällen för de utlandsutbildade där viktiga frågor i den svenska veterinärmedicinen tas upp. En sådan informationsdag har genomförts och fler planeras.

Vi vill behålla en veterinärutbildning i Sverige som gör att den legitimerade veterinären i framtiden har tillräckliga veterinärmedicinska kunskaper och som också är ledande i frågor som rör etiska värderingar, djurvälfärd och inte minst läkemedelsbehandlingar. De kan då vid behov vara ett stöd och föredöme för veterinärer som utbildats i andra länder, när de kommer hit för att arbeta.

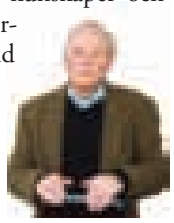

PER JONSSON
ordförande i SVS

innehåll

ledare av P Jonsson
Policydokument allt viktigare för veterinärkåren 3

reportage av S Fredriksson
Är du redo för nya K112? 6

vetenskap – granskad artikel
Adenovirus hos svenska slaktkycklingar med skador i körtel- och muskelmage av M Abdel Fattah och D S Jansson 11

vetenskap
Samarbete i "One Health"-anda
Antibiotikaresistens i Antarktis av J Bonnedahl m fl 19

månadens epiztel 23

vilken är din diagnos?
– Epizootologi 25
– Svar 58

allmänt
FVE General Assembly, november 2012
Stor bredd på frågorna i generalförsamlingen
av S Häusler, M Widell, P Hedenquist och T Jakobsson 27

Sondmatning av råmjölk till mjölkraskalvar
– för- och nackdelar av K Persson Waller m fl 31

Nordisk Veterinärförening för Husdjurs-reproduktion – en tillbakablick av S Einarsson 35

Avgifter för 2013 av P Carlsson 42

Resultat vid Sveriges Veterinärförbunds val 2012 44

fackliga frågan
Klargör anställningsavtalet innan underskrift av F Ritter 45

licentiatavhandling
Veterinär, företagare och kvinna 46

FVF informerar
Nya regler påverkar företagare av L Nordfors 47

debatt
Fortsatt utbildning i Skara nödvändig för SLUs trovärdighet av B Algers 50

insänt
Varför ska man vara med i ett fackförbund?
av J Dreyfert, C Lindeberg och R Uddin 52

ansvarsärende
Avlivade hittekatt efter undersökning av J Beck-Friis 54

Spolade vatten i luftvägarna på häst av J Beck-Friis 56

noterat
- Kraftig ökning av diabetes hos katt 25
- Veterinärt drömjobb för svenska kvinnor 26
- Många EU-grisar olagliga 2013 26
- Veterinär förbundskapten i fälttävlan 41
- Ny behandlingsmetod för hornhinnesår hos häst 55
- Veterinärförbundet fortsätter att växa 56
- Hot om vite vid shar pei-avel 57
- Förlängd paratuberkulosövervakning behöver fler prover 59

in memoriam 60

från studenterna
Livet leker, pulsen slår av J-F Lundin 61

kongresser & kurser 62

kåseri
Akutbesök av B Wennman 65

svensk veterinärlegitimation 66

Er logistik- och inköpspartner av

NEW!

Läkemedel - Förbrukning - Utrustning

VETAP VETERINÄRENS APOTEK
Tel: 0771 - 21 55 00 vx

SweVet PIAB
Tel: 0416 - 258 25

VETGROSS
Tel: 0771 - 21 55 00 vx

Är du redo för nya K112?

Foto: Suzanne Fredriksson

Räcker det med vanligt bondförnuft eller måste man ha extra utbildning i vårdhygien? Skulle frågan ställas till landets första certifierade hygienombud blir svaret givetvis utbildning. När den nya föreskriften K112 träder i kraft står 33 veterinärer, djursjukskötare och djursjukvårdare extra redo.

TEXT: SUZANNE FREDRIKSSON

DEN FÖRSTA UTBILDNINGEN av certifierade hygienombud hölls under 2012 på initiativ av länsveterinär Ulf Lövdahl i Västra Götaland i samarbete med VeTA-bolaget och Västra Götalandsregionen. Tankar på en gemensam kurs kom upp när Ulf träffade folk från VeTA-bolaget i samband med Veterinärkongressen 2011.

– Vi visste redan då att föreskrift K112 är under omarbetning och att kraven gällande vårdhygien kommer att skärpas, berättar Ulf .

Med tanken att ”här gäller det att ligga i framkant” sökte han pengar till utbildning från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB.

– Vi fick medel från MSB och kom igång med projektet. Marita Stigelius, vd på VeTA-bolaget, hade på sitt håll redan börjat skissa på en utbildning, så bitarna föll väl på plats.

– Den nya föreskriften kommer att påverka

K112 = Jordbruksverkets föreskrifter om förebyggande och särskilda åtgärder avseende hygien m m för att förhindra spridning av zoonoser och andra smittämnen.

FOTO: PRIVAT

Länsveterinär Ulf Lövdahl, här tillsammans med Sture, såg till att den första kursen för hygienombud blev kostnadsfri för deltagarna.

Foto: Privat

Marita Stigelius är vd för VeTA-bolaget och en av drivkrafterna bakom hygienkursen som ger certifikat.

den enskilda veterinärens arbete, säger Ulf och tillägger att han tyckte det kändes väldigt bra att kunna erbjuda den första utbildningen gratis.

I Västra Götaland hade man redan under 2011 på allvar börjat arbeta med frågor kring vårdhygien, bland annat genom att göra ”hygieninventeringar” för att få en bild av hur det ser ut på djursjukhus och kliniker i länet. Man anlitade en vårdhygiensjuksköterska från landstinget, Annika Arvidsson, som expertråd.

– Under arbetets gång märkte vi att det fanns sug efter utbildning, även om det fortfarande finns många som tror att man klarar sig med vanligt bondförnuft, säger Ulf.

När kurspaketet var klart gick inbjudan ut i länet och gensvaret var stort, även från andra delar av landet. Alla som ville fick vara med och en deltagare reste ända från Vännäs. Merparten av kursdeltagarna kom dock från regionen och förhållandet veterinärer – djursjukskötare/djursjukvårdare var ungefär 40–60. Kvinnorna dominerade helt med 30 stycken. Endast två män deltog varav Ulf var den ena.

– Det verkar som om mina manliga kolleger tror att kunskaperna i vårdhygien automatiskt följer med legitimationen, säger Ulf lite skämtsamt.

För hans egen del hade hygienprojektet i Västra Götaland dubbla syften: dels att förbättra hygienarbetet på djursjukhus och kliniker, dels att vara väl förberedd inom det område där länsstyrelsen ska sköta tillsynen när den nya föreskriften är klar. En av uppgifterna för att få certifikatet som hygienombud var att upprätta en hygienplan.

– Nu kan deltagarnas planer provas i praktiken innan föreskriften träder i kraft, vilket kan ge nyttiga erfarenheter för alla inblandade, kommenterar Ulf.

Marita Stigelius, djursjukskötare, är en av drivkrafterna bakom certifieringen. Efter 27 år på djursjukhus och egen klinik har hon stor erfarenhet i hygienfrågor.

Varför behövs en certifiering?

– En certifiering är ett sätt att visa att man lagt ribban lite högre och man visar att kliniken har ambitioner. Certifikatet är tidsbegränsat och kräver att den som har det måste uppdatera sig och göra nya prov för att få behålla det. Jag tror absolut att ett certifikat är positivt både för innehavarna och för djurägarna som blir alltmer medvetna i vårdfrågor, säger Marita.

FAKTA

– De nya hygienombuden certifierades i två grupper, i Göteborg den 21 november och i Skövde den 24 november 2012. Kursinnehållet denna första omgång var inriktat på hur man upprättar hygienplaner, gör hygienronder, introducerar nyanställda, självskattning och egenkontroller. Flera gästföreläsare har behandlat ämnen som global smittspridning, antibiotikaresistens, Jordbruksverkets föreskrifter, länsstyrelsens tillsyn med mera.

– Enligt Jordbruksverkets smittskyddschef Bengt Larsson planeras nya K112 träda i kraft under våren 2013.

– Jag tror också att den som är certifierat hygienombud kommer att bli mer attraktiv på arbetsmarknaden.

VeTA-bolaget kommer att med små förändringar fortsätta utbilda hygienombud efter den mall som resulterade i de första 33 certifikaten.

– Den första kursen hölls i våras under två heldagar med två veckors mellanrum. Sedan fick deltagarna sommaren på sig att själva studera vidare och att upprätta en hygienplan. I höstas var det dags för återsamling under en halv dag och ett slutprov.

– I fortsättningen blir det nog två heldagar i följd eftersom det blir mer ekonomiskt, men vi behåller uppehållet före slutprovet eftersom det fungerade så bra, säger Marita.

Vad krävs för att bli godkänd?

– Själva provet består av ett 30-tal frågor och tre stationer med praktiska moment. Jag törs nog påstå att man inte klarar provet utan att ha gått kursen först, säger Marita och tillägger att enligt huvudföreläsaren Annika Arvidsson, som verkligen är expert på området, var resultaten denna första utbildning bättre än förväntat. Det gällde speciellt den tunga uppgiften att göra en hygienplan.

Vilka frågor skapade diskussioner?

NYHET

I en notis publicerad den 11 december 2012 på www.sfvh.se, Svensk Förening för Vårdhygien, kan man läsa att SFVHs styrelse beslutat att veterinärmedicinen accepteras och får inträde i föreningen.

– Det finns många sådana, en enkel sak som hantering av tvätt till exempel. Hur många har tvätten i stängda skåp? En fråga som är speciell inom djursjukvården är hanteringen av rakapparater och rengöring av dessa. Här slarvas det en hel del då man är rädd att förstöra skären, säger Marita.

Hon avslutar med att de nya hygienombuden har en del arbete framför sig när de ska applicera sina nya kunskaper på sina arbetsplatser.

– Det gäller att ta ett steg i taget och kanske inte ändra precis allting på en gång.

Ursula Wennström, veterinär och delägare i Ekens Djurklinik i Skövde, deltog under kursen tillsammans med tre av klinikens djursjukskötare. En rejäl satsning av en liten klinik, varför?

Foto: Marita Stigelius.

Foto: Marita Stigelius.

Certifieringen av den första kullen hygienombud skedde vid två tillfällen. Här är de som nu är extra redo för K112.

Foto: Suzanne Fredriksson

"Har du torkat av bordet ordentligt?" Att ha certifierade hygienombud på kliniken kommer säkert att ha en viss attraktionskraft på medvetna djurägare.

– Det här är ju jätteviktigt! Jag känner ett stort ansvar och vill att vi ska få in rätt "tänk" i våra rutiner. Alla vet att allt ska vara rent, men kanske inte hur det ska gå till och i vilken ordning. Hos oss har medvetenheten ökat gällande alla hygienfrågor, liksom åtgången av handsprit, säger Ursula.

Foto: Suzanne Fredriksson

Vårdhygien handlar mycket om att göra saker i rätt ordning.

– Även sådant som känns enkelt och självklart som lokalvården kan förbättras. Vi har t ex köpt fler dammsugare för att slippa dra omkring med samma överallt. Vi har också organiserat om lite för att minska springet efter grejer.

På Ekens Djurklinik arbetar tio personer, fyra är nu certifierade hygienombud. Hade ni varit lika många om kursen kostat pengar?

– En eventuell kursavgift hade inte spelat någon roll, däremot var det naturligtvis väldigt praktiskt för oss att utbildningen hölls i Skövde.

– Jag och två kolleger startade vår klinik ganska nyligen. Själv är jag "uppfostrad" på djursjukhuset i Skara och har med mig mycket kunskap om vårdhygien därifrån. Jag är medveten om att det tar tid att bygga upp fungerande rutiner och man går inte från noll till hundra på en dag, säger Ursula.

Hon avslutar med att säga att hon tycker att utbildningen var givande och att hon är stolt över att det nu hänger fyra diplom i klinikens väntrum. ■

MOHAMMED ABDEL FATTAH, leg veterinär, officiell veterinär och
DÉSIRÉE S JANSSON, leg veterinär, VMD, tf statsveterinär*

Adenovirus hos svenska slaktkycklingar med skador i körtel- och muskelmage

Skador i körtel- och muskelmagen hos fjäderfän kan orsakas av t ex mykotoxin eller biogena aminer i fodret eller olika mikroorganismer, inklusive vissa stammar av adenovirus (FAdV) i släktet *Aviadenovirus*. I artikeln beskrivs körtelmagsinflammation och muskelmagserosion hos slaktkycklingar från tre flockar från en svensk anläggning. Adenovirus (FAdV art A, serotyp 1 och art D, serotyp 2) isolerades från lesioner och från caecaltonsiller. Utbredningen och betydelsen av FAdV för djurhälsan och produktionsekonomin i svenska slaktkycklingbesättningar är dock oklar.

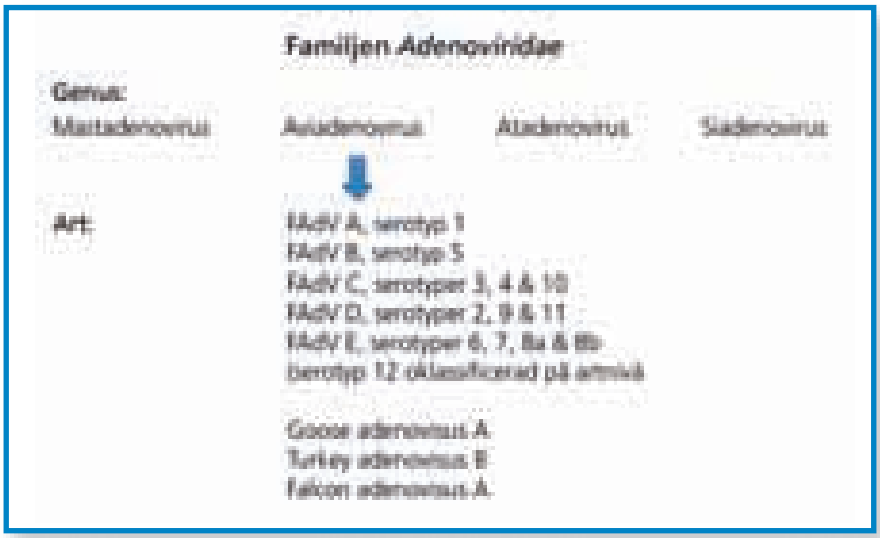

FIGUR 1. *I släktet (genus)* Aviadenovirus *i familjen* Adenoviridae *ingår adenovirus hos fjäderfän (FAdV) av arterna A–E och serotyp 1–12, samt flera andra virus hos fåglar. I figuren visas taxonomin enligt International Committee on Taxonomy of Viruses (ICTV, www.ictvonline.org).*

granskad artikel

INLEDNING

Skador i körtel- och/eller muskelmagen hos fjäderfän har rapporterats sporadiskt i internationell litteratur sedan 1940-talet under en rad olika benämningar som t ex transmissible/infectious/viral proventriculitis, gizzard erosion eller gizzard erosion and ulceration syndrome. Lesionerna kan ha varierande etiologisk bakgrund inklusive dietära faktorer och infektiösa mikroorganismer. Muskelmagserosion finns rapporterad i samband med förekomst av mykotoxin i fodret (4) eller den biogena aminen gizzerosin (2-amino-9-(4-imidazolyl)-7-azanonansyra) som kan finnas i fiskmjöl (14). Olika mikroorganismer, främst adenovirus (2, 18) men även birnavirus (3), reovirus (7) och bakteriearten *Clostridium perfringens* (13) har associerats med körtelmagsinflammation och/eller muskelmagserosion. Skador i körtel- och muskelmagen kan också förekomma utan tydligt påvisbara orsakssamband. Mycket talar för att fodrets struktur och olika foderråvaror spelar en viktig roll (5).

ADENOVIRUS HOS FJÄDERFÄN

Tamhöns kan infekteras av höggradigt värddjursspecifika adenovirus (FAdV, fowl adenovirus) i genus *Aviadenovirus*. I gruppen ingår fem arter/genotyper (A–E) och tolv serotyper (Figur 1). Det finns flera olika klassificeringsstandarder som försvårar litteraturjämförelser.

Adenovirus, inklusive FAdV, är höljelösa DNA-virus som är påtagligt motståndskraftiga mot yttre påverkan och som grupp anses de ha världsvid spridning. FAdV har kopplats till flera fjäderfäsjukdomar t ex inklusionskroppshepatit (IBH), hydroperikardsyndromet, nekrotiserande pankreatit och muskelmagserosion (2). Av dessa förekommer framför allt sjukdomen IBH hos slaktkycklingar i Sverige. I stort sett samtliga serotyper av FAdV har rapporterats kunna orsaka IBH, medan muskelmagserosion har kopplats till art A, serotyp 1 och i enstaka fall till art E, serotyp 8 (15, 17, 18). FAdV uppvisar stor variation avseende sjukdomsframkallande förmåga ➤

➤ såväl mellan som inom olika serotyper (16). De kan ofta isoleras från kliniskt friska fåglar och det råder viss tveksamhet om de är primärpatogener (2). Dessutom kan tamhöns vara samtidigt eller seriellt infekterade med flera olika serotyper som ger upphov till låg grad av korsimmunitet (2).

Förekomst

Ett utbrott av misstänkt FAdV-associerad körtelmagsinflammation (proventrikulit) hos slaktkyckling rapporterades från Nederländerna 1978 (6). Från 1990-talet och framåt har FAdV kopplats samman med muskelmagserosion hos slaktkycklingar framför allt i USA och Japan (7, 19). Under de senaste åren har sjukdomsfall även rapporterats från europeiska kycklingflockar i Storbritannien, Italien, Tyskland och Polen (8, 9).

Smittspridning

FAdV kan spridas såväl horisontellt som vertikalt (2) och utsöndras med kroppssekret och träck. Horisontell spridning sker framför allt genom fekal-oral överföring, t ex via ströbäddar, men sannolikt även indirekt via kontaminerad utrustning, personal och transportfordon. Vertikal spridning sker efter primärinfektion eller reaktivering av en latent infektion hos avelshönan till kycklingen via kläckägget.

Digestionsfysiologi och patogenes

Hönsfåglar har en anatomiskt och funktionellt tydlig uppdelning mellan körtel- och muskelmagen. Körtelmagen motsvarar däggdjurens magsäck och är liten och spolformad. Saltsyra, pepsinogen och mukus produceras av submukösa körtlar och utsöndras till lumen från slemhinnepapiller. Fodret passerar snabbt genom körtelmagen i odigererad form till muskelmagen där det bearbetas mekaniskt under inverkan av kraftig muskulatur. Insidan av muskelmagen täcks av ett koilinskikt (glukoprotein) som produceras kontinuerligt av det underliggande epitelet. Koilinskiktet hårdnar under inverkan av saltsyra från körtelmagen och bidrar till den mekaniska bearbetningen av fodret liksom till skydd av epitelet. Fodret sorteras och transporteras enligt ett komplicerat mönster i olika riktningar mellan körtelmage, muskelmage och tolvfingertarm.

Patogenesen vid adenovirusorsakade lesioner i körtel- och muskelmagen är till stora delar okänd. En rad studier har visat att muskelmagserosion kan reproduceras experimentellt med vissa stammar av FAdV art A, serotyp 1 och E, serotyp 8 (15, 17, 18). Patogena FAdV uppvisar specifik vävnadstropism för muskelmagsvävnad (20). Vid mikroskopisk undersökning ses cellskador i form av degeneration och nekros samt ibland basofila intranukleära inklusionskroppar i muskelmagsepitelet. Sannolikt leder epitelskadan till störd koilinproduktion med förtunning, sönderfallande struktur och erosioner som kan utvecklas till djupgående ulcera. Bakteriell sekundärinfektion kan tillstöta. FAdV kan även påvisas i körtelmagen, men det är oklart om skadorna (inflammation, blödningar och dilatation) uppstår som en direkt följd av infektionen. Mycket tyder dessutom på att den gastroduodenala motoriken påverkas negativt eftersom körtel- och muskelmagen och ibland även tunntarmen blir dilaterad och fylls med foder.

Symtom

I kommersiella besättningar iakttas sällan några sjukdomssymtom vid FAdV-orsakad muskelmagserosion (1, 8, 19), men vid experimentell infektion rapporteras ofta nedsatt allmäntillstånd, anorexi, nedsatt aktivitet och plötsliga dödsfall (15, 17). Dessutom har nedsatt tillväxt rapporterats i samband med experimentella studier (17), men i fältbesättningar är inverkan på tillväxt och näringsupptag inte övertygande. I en studie från Japan (19) noterades vare sig sjukdomssymtom eller nedsatt tillväxt bland 16 drabbade flockar och i Italien befanns elva av tolv drabbade flockar vara symtomfria medan dödsfall sågs i en flock (8). I en annan studie (6) rapporterades små outvecklade kycklingar och nedsatt foderutnyttjande.

FALLBESKRIVNING

Material och metoder

I juni 2011 fann man vid ett svenskt fjäderfäslakteri att flera uppfödare levererade slaktkycklingar som inte uppnådde slakteriets målvikt, många kycklingar var små och underviktiga. Gemensamt för de drabbade flockarna var att kycklingarna hade haft nedsatt foderkonsumtion, förhöjd foderkvot (foderåtgång (kg)/kg tillväxt) och hade varit mindre aktiva än normalt. Dödligheten (självdöda och avlivade) under uppfödningsperioden var normal eller lindrigt förhöjd. Med anledning av dessa fynd inleddes en utredning som innefattade obduktioner på slakteriet samt mikroskopisk undersökning och laboratorieanalyser som utfördes av SVA.

Vid obduktion påvisades dilaterade och inflammerade körtelmagar liksom erosioner och blödningar i muskelmagen hos många av de obducerade kycklingarna, men i övrigt gjordes inga enhetliga fynd. Analys avseende de immunsupprimerande virussjukdomarna infektiös bursit (IBD, birnavirus) och infektiös kycklinganemi (CIA, gyrovi-

Tabell 1. Sammanställning av produktionsresultat och kassation för de tre provtagna flockarna.

Flock nr	1	2	3
Antal kycklingar	58 447	61 323	60 371
Slaktålder (dagar)	34	36	34
Medelvikt (slaktvikt, g)[1]	1 649	1 932	1 685
Foderkvot (kg foder/kg tillväxt)	1,91	1,45	1,76
Mortalitet under uppfödningen (%)	3,56	2,90	2,40
Kassation (otjänligförklarade) (%)[2]	4,88	1,72	2,84
Andel kycklingar med lesioner i körtel- och/eller muskelmage (%)	0,06	0,08	0,27
Andel underviktiga kycklingar (%)	0,08	0,09	0,14

[1] *Slakteriets målvikt 2011 var 1 750 g.*
[2] *Normal kassation på aktuellt slakteri är <1 %.*

rus) utföll negativt vid mikroskopisk undersökning respektive serologi. Sju flockar provtogs på slakteriet med PCR avseende förekomst av infektiöst bronkitvirus (IBV, coronavirus) under perioden januari till september 2011, men samtliga prover var negativa. Den mikroskopiska undersökningen visade proventrikulit och muskelmagsinflammation (ventrikulit) samt sporadiska fynd av kolangit, hepatit, splenit, nefrit, enterit, tyflit, tendovaginit och IBH. De bakteriologiska undersökningarna visade växt av *Escherichia coli* i prover från hud, hjärtsäck och lever från några flockar och *Enterococcus faecalis* från hjärtsäcken från en flock, medan andra prover var bakteriologiskt negativa. Vid ett tillfälle gjordes en utredning av en misstänkt foderstörning som visade en onormalt hög koncentration av salt i fodret. Eftersom ingen enhetlig förklaring till tillväxtstörningen framkom togs prover för analys av förekomst av adenovirus i tre flockar.

Undersökta flockar

Tre flockar från en slaktkycklinganläggning (Tabell 1) valdes för provtagning, baserat på fynd av körtel- och muskelmagsskador vid obduktion på slakteriet. Flock 1 slaktades i juni 2011 och flock 2 och 3 i november samma år. Två av flockarna (1 och 2) kom från samma uppfödningshus, hade tre gemensamma föräldraflockar och hade kläckts på samma kläckeri. Flock 3 kom från ett annat uppfödningshus, hade andra föräldrar och hade levererats från ett annat kläckeri.

Obduktion, provtagning och analyser

Kycklingar obducerades på slakteriet (flock 1: n=39, flock 2: n=15 och flock 3: n=20). Urvalet baserades på fynd av en dilaterad körtel- och/eller muskelmage, förorening eller små underviktiga djur. Vävnadsprover för mikroskopisk undersökning (körtel-, muskelmage, lever och mjälte från flock 1 och 3 samt körtel-, muskelmage, bursa Fabricii och mjälte från flock 2) fixerades i 10-procentig buffrad formalinlösning och undersöktes på SVA. Frysta vävnadsprover från en kyckling med tydliga lesioner från varje flock skickades för virologisk undersökning till Freie Universität, Institut für Geflügelkrankheiten, Berlin, Tyskland (flock 1: körtel-/muskelmage) respektive Veterinärmedizinische Universität (Vetmeduni), Klinik für Geflügel, Ziervögel, Reptilien und Fische, Wien, Österrike (flock 2 och 3: caecaltonsiller och körtel-/muskelmage). Virusisoleringsförsök utfördes på embryonala kycklingleverceller i upp till tre passager och virus identifierades genom immunfluorescenstest och med ett PCR-protokoll som påvisar genen för kapsidproteinet hexon hos FAdV (10). Proverna från flock 2 och 3 analyserades även med PCR-teknik före isoleringsförsök. PCR-produkterna sekvenserades och jämfördes med tidigare deponerade sekvensdata i den publika databasen GenBank (www.ncbi.nlm.nih.gov).

Produktionsresultat och patologisk-anatomiska fynd

Produktionsresultat, kassation och andel kycklingar med körtel- och muskelmagsskador i de tre flockarna redovisas i Tabell 1. Samtliga obducerade kycklingar hade skador i körtel- och/eller muskelmagen. Samma typ av förändringar sågs i körtel- och muskelmagen från alla tre flockarna såväl vid makroskopisk som vid mikroskopisk undersökning. Körtelmagen var måttligt till kraftigt dilaterad, och hos många av kycklingarna var även muskelmagen dilaterad, ibland så höggradigt att den normalt tydligt markerade isthmusregionen (övergången mellan körtel- och muskelmagen) inte längre gick att urskilja (Figur 2). Muskelmagsatrofi sågs hos andra kycklingar. Körtel- och muskelmagens vägg var tunnare än normalt och organen innehöll ofta riklig mängd odigererat foder (Figur 3). Körtelmagsslemhinnan var täckt av vidhäftande segt slem och diffusa blödningar sågs hos en del kycklingar (Figur 4). Rikliga mängder mjölkaktig vätska kunde pressas fram från körtelmagens submukösa körtlar (Figur 4). Koilinskiktet i muskelmagen var ofta mörkt missfärgat, sönderfallande till konsistensen, och onormalt lätt att avlägsna. I många fall sågs enstaka till multipla erosioner, djupgående ulcera och blödningar i muskelmagen (Figur 5). Transmurala lesioner (Figur 6) sågs hos enstaka kycklingar från serosasidan i körtel- och muskelmagen, och blödningar observerades i cecaltonsiller och i tunntarmen. ➤

Foto: Mohammed Abdel Fattah

Figur 2. *Inre organ från slaktkycklingar. Övre raden visar dilatation av körtelmagarna och främre delen av muskelmagarna. En normal körtel- och muskelmage ses i nedre delen av bilden. Saxen pekar mot istmusregionen (övergången mellan körtel- och muskelmagen) som hos en normal kyckling är tydligt avsmalnad.*

Foto: Mohammed Abdel Fattah

Figur 3. *Körtel- och muskelmagar från slaktkycklingar. Till höger ses en kraftigt dilaterad körtel- och muskelmage som är fylld med foder. Till vänster ses en normalstor körtel- och muskelmage.*

➤ Vid mikroskopisk undersökning av körtelmagen påvisades hyperemi och lindrig till måttlig purulent och/eller lymfoplasmacytär inflammation i mukosan och submukosan. I enstaka prover var ytepitelet fokalt eroderat och djupgående inflammation med cellinfiltrat i bindvävsstråken i muskellagret, kring blodkärl och på serosan påvisades. I muskelmagen (Figur 7) förelåg varierande grad av förändringar i form av degenerat koilinskikt, lymfoplasmacytär och/eller purulent inflammation, degeneration i epitelet och ibland tecken på sekundär bakteriell infektion. Inklusionskroppar påvisades inte. I flock 1 och 3 sågs purulent hepatit och splenit, medan det i proverna från flock 2 påvisades blödningar i bursa Fabricii och follikulär hypoplasi i fyra av sex mjältar.

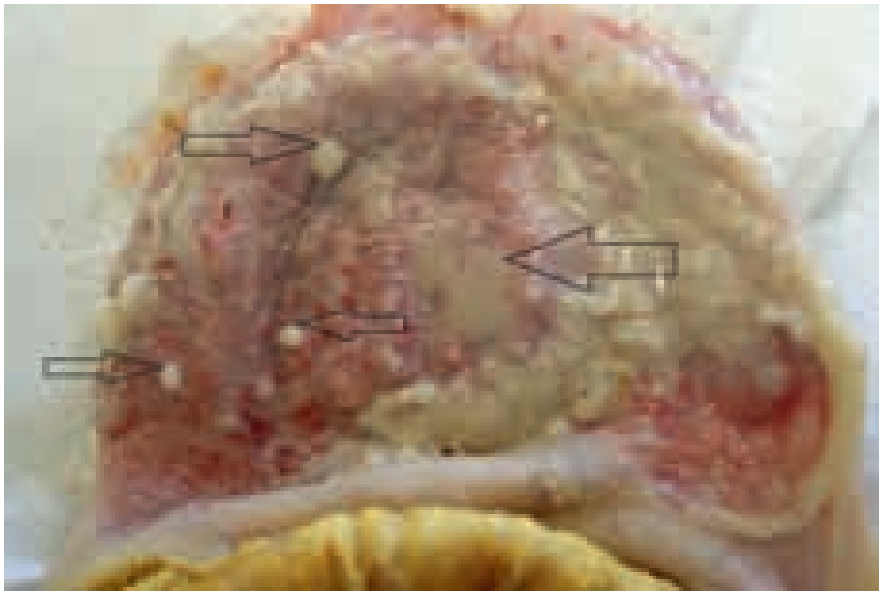

Foto: Mohammed Abdel Fattah

Figur 4. *Inflammerad körtelmage från en slaktkyckling. Bilden visar slemhinneblödningar, sekret och slem som delvis täcker slemhinnan. Pilarna pekar på onormalt sekret som kan tryckas ut från de submuköса körtlarna.*

Virologisk undersökning

PCR på organproverna från flock 2 och 3 gav negativt resultat, men virus isolerades från körtel-/muskelmagen från samtliga tre flockar, i flock 2 och 3 från caecaltonsiller. Virusisolaten identifierades som adenovirus/FAdV med immunfluorescenstest och PCR. Sekvensering av PCR-produkterna från flock 1 (prov från körtel-/muskelmage) och flock 2 (prov från caecaltonsiller) visade identiska sekvenser (675 nts) och 98 procents sekvenslikhet med virusstammen 685 som tillhör FAdV art D, serotyp 2. Sekvensering av PCR-produkten från körtel-/muskelmagsprovet från flock 3 visade 99 procents sekvenslikhet med virusstammen CELO, den europeiska referensstammen för art/genotyp A, serotyp 1. Sekvensdata från tre av isolaten har deponerats i databasen GenBank med accessionsnummer JX257176 (flock 1, prov från körtel-/muskelmage), HE961828 (flock 2, prov från cacealtonsill), och HE961829 (flock 3, prov från körtel-/muskelmage).

DISKUSSION

I artikeln beskrivs för första gången FAdV som en möjlig orsak till körtelmagsinflammation och muskelmagserosion hos slaktkycklingar i Sverige. Det är känt sedan tidigare att denna typ av skador förekommer bland svenska slaktkycklingar (opublicerade resultat, SVA) men prevalensen är okänd. Detta beror på att det inte sker någon systematisk registrering av muskelmagsskador i samband med slakt och på att kräv-magdilatation registreras under samma kod. Likaså är orsaken till och betydelsen av skadorna inte klarlagda.

Det finns starkt stöd i litteraturen för att vissa stammar av FAdV (art A, serotyp 1 och art E, serotyp 8) kan orsaka den typ av skador i körtel- och muskelmage som sågs i de här beskrivna fallen (15, 17, 18). Fynden av FAdV bör dock tolkas med viss försiktighet eftersom

Foto: Mohammed Abdel Fattah

Figur 5. *Insidan av muskelmagen från en slaktkyckling. Koilinskiktet har en onormal sönderfallande struktur och erosioner och fissurer kan ses. Den infällda bilden visar en erosion i närbild.*

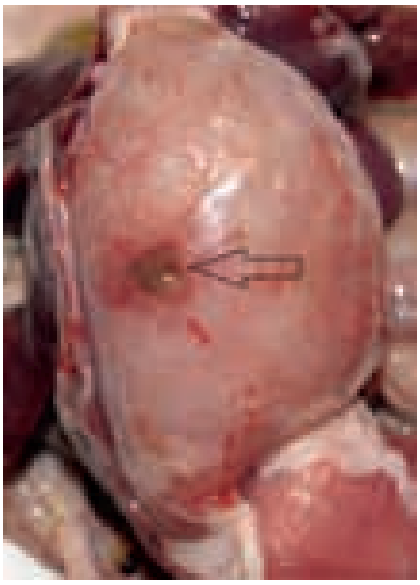

Foto: Mohammed Abdel Fattah

Figur 6. *Vid körtelmagsinflammation kan lesionerna ibland bli så djupgående att det leder till perforation. På bilden ses ett transmuralt sår i körtelmagsväggen med en begynnande bristning i serosan (pil).*

FAdV ofta även kan isoleras från till synes friska individer och är vanligt förekommande i fjäderfäflockar (2). Kycklingar utan lesioner i körtel- och muskelmagen provtogs inte i vår studie av kostnadsskäl. Det faktum att FAdV art A, serotyp 1 isolerades från lesioner hos kycklingar i flock 3 talar dock starkt för att detta virusisolat var etiologiskt relevant, men för slutgiltig konfirmering krävs att skadorna reproduceras genom experimentell infektion.

I flock 1 och 2 i denna studie påvisades istället FAdV art D, serotyp 2 som hittills inte har rapporterats i litteraturen som en orsak till muskelmagserosion. I flock 1 och 2 kan virusfyndet således eventuellt representera ett bifynd. Det kan dock inte uteslutas att djuren tidigare varit infekterade av ett FAdV av annan serotyp, som vid tiden för provtagning inte längre kunde påvisas. En annan möjlighet är att vissa stammar av serotyp 2 kan orsaka muskelmagserosion. Frånvaron av basofila intranukleära inklusionskroppar i muskelmagsepitelet i prover från de tre flockarna utesluter inte infektion med FAdV eftersom dessa framför allt påvisas mellan dag fem till tolv postinfektion (12).

En annan intressant iakttagelse var att virus inte påvisades med PCR i prov från organen (flock 2 och 3) trots att virus kunde isoleras från samma prover. Detta kan bero på att mängden viralt DNA var låg i vävnaderna eftersom prov togs först vid slakt, på inaktiverande faktorer i vävnadsproverna eller på att PCR-metodens sensitivitet var låg.

Oklart hur smittspridningen sker

En frågeställning som behöver undersökas ytterligare är hur smittspridningen av FAdV sker i praktiken till svenska slaktkycklingar. Vertikal smittspridning kan inte uteslutas, vilket ställer stora krav såväl på de multinationella som de svenska avelsföretagens hälsoövervakningsprogram. Det kan inte heller uteslutas att smittspridningen sker horisontellt mellan uppfödningsstall på samma gård och/eller mellan gårdar. Vikten av ett effektivt och genomtänkt förebyggande smittskyddsarbete kan inte nog betonas. Särskilt viktigt är att inte förkorta tomhållningstider mellan flockar i samma uppfödningshus, att rengöra och desinfektera djurutrymmen noga mellan flockarna och att upprätthålla hygienbarriärer. Fyndet av en identisk partiell hexongensekvens i två av besättningarna i denna studie (flock 1 och 2) ger inte ett entydigt svar på om virus överförts vertikalt från någon av de gemensamma föräldraflockarna eller om kycklingarna ➤

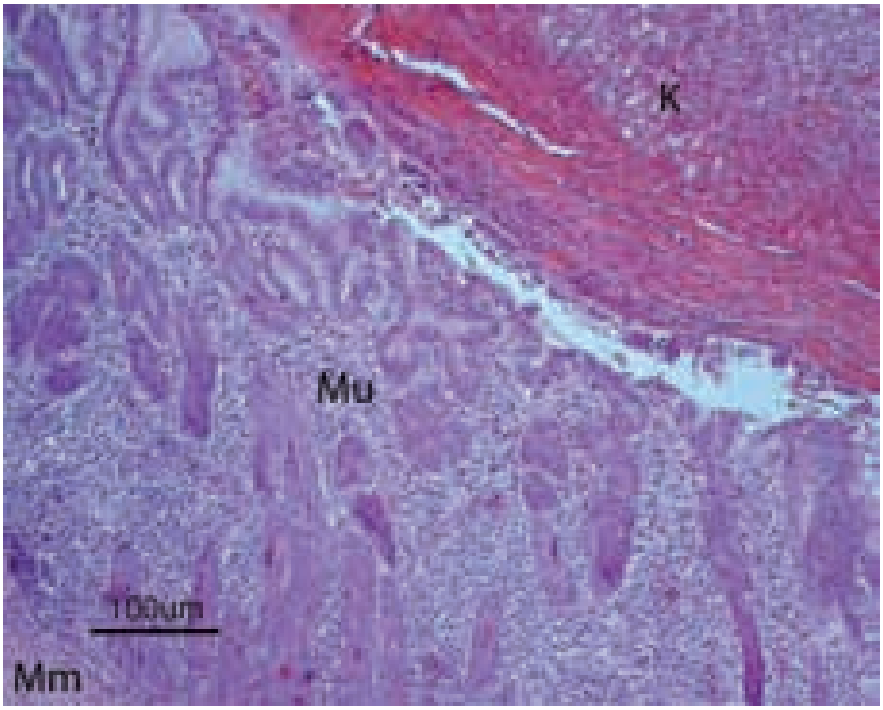

Foto: Désirée Jansson

Figur 7. *Mikroskopisk bild (HE-färgning) av muskelmagen från en FAdV-infekterad slaktkyckling. I mukosan ses en kraftig mononukleär inflammation med ett purulent inslag. Koilinskiktet (som normalt har en eosinofil, homogen och cellfri struktur) är kraftigt infiltrerat av degenererade inflammatoriska celler. Mm=muskularis mukosa, Mu=mukosa, K=koilinskikt.*

➤ smittades av FAdV i uppfödningsstallet eftersom FAdV är motståndskraftigt i djurens närmiljö.

Försämrad djurvälfärd och ekonomi

FAdV-orsakade lesioner i körtel- och muskelmagen leder utan tvivel till att de drabbade kycklingarnas välfärd påverkas negativt. Det finns dessutom uppgifter i litteraturen som talar för att infektionen kan leda till produktionsförluster. I Japan anses muskelmagserosion vara ett ekonomiskt problem till följd av kassation av skadade muskelmagar (19). Sänkt tillväxt och försämrat näringsupptag, och därigenom ekonomiska förluster har dessutom rapporterats (6, 17).

Av kostnadsskäl genomfördes ingen fullständig sjukdomsutredning i de tre undersökta flockarna och därför går det inte att dra några säkra slutsatser om produktionsstörningarna i flock 1 och 3 var orsakade av FAdV-infektionen eller av en annan störning eller infektion. Skadorna i körtel- och muskelmagen kan inte ensamma förklara varför flockarna inte nådde slakteriets målvikt eftersom andelen kycklingar med muskelmagserosion vid slakt var låg (0,06–0,27 %, Tabell 1). Förekomsten var dock jämförbar med tidigare studier på slakterier i Japan där 0,19–2,8 procent av kycklingarna befanns ha muskelmagserosion vid slakt (1, 19). Det kan inte uteslutas att en större andel kycklingar var drabbade men att skadorna hade hunnit avläka eller var så lindriga att de inte iakttogs på slakteriet. En annan mekanism än direkt påverkan av lesionerna på digestionen kan inte heller uteslutas. Koinfektion med andra virus, t ex immunsupprimerande virus som IBDV och CIAV, kan sannolikt bidra till sjukdomsförloppet vid FAdV-infektion (11). I utredningen framkom dock inga tecken på att dessa virus cirkulerade inom slakteriets upptagningsområde. Inte heller infektiöst bronkitvirus, som är en annan potentiell orsak till nedsatt tillväxt hos slaktkycklingar, påvisades inom slakteriets upptagningsområde under den aktuella perioden. Ingen av de tre flockarna undersöktes, men en flock som föddes upp i samma hus som flock 1 och 2 i september provtogs och virus påvisades inte.

Stora förluster

Oavsett orsak utgör sänkt tillväxt och för hög foderkvot i slaktkycklingbesättningar ett allvarligt problem för den enskilda uppfödarens ekonomi och för slakteriet. Av detta skäl finns det anledning att studera effekten av FAdV-infektion närmare. Uppfödaren måste betala för daggamla kycklingar, foder, avräkning på byggnader och uppvärmningskostnader, men når ändå inte upp till slakteriets målvikt. Som exempel kan nämnas flock 1 där de 58 447 kycklingarna vägde 101 g för lite i medeltal vid slakt (Tabell 1). Förlusten för uppfödaren blev i detta fall nästan 56 000 kronor (0,101 kg x 58 447 kycklingar x 9,45 SEK/kg kött). Förlusten för slakteriet för samma flock blev drygt 147 000 kronor i försäljningspris (0,101 kg x 58 447 kycklingar x 25 SEK/kg). Muskelmagen är även ett livsmedel och skadade organ måste kasseras. Dessutom tillkommer förluster för eventuellt ökad dödlighet under uppfödningsperioden och otjänligförklaring av små avmagrade kycklingar. Möjligheten att kompensera för nedsatt tillväxt genom att förlänga den normala uppfödningstiden på 34–35 dagar med någon eller några dagar är begränsad av logistiska skäl.

Ett annat potentiellt kostsamt problem som också har betydelse för livsmedelssäkerheten är de dilaterade tunnväggiga magarna som ofta innehåller stora mängder foder. De kan orsaka ruptur och kontamination med foderpartiklar på efterföljande kroppar och utrustning i samband med urtagning av organen vid slakt. Kontamination leder till otjänligförklaring av delar eller hela slaktkroppen och dess organ. Sammanfattningsvis kan man konstatera att många frågor kvarstår om omfattning och betydelsen av FAdV-infektioner som orsak till muskelmagserosion och tillväxtstörning hos slaktkycklingar i Sverige. Det finns följaktligen behov av ytterligare studier.

SUMMARY

Fowl adenovirus in Swedish broiler chickens with proventriculitis and gizzard erosion

Fowl adenoviruses (FAdVs) of genus *Aviadenovirus* within the adenovirus family currently include the five species or genotypes A to E and 12 serotypes. FAdVs are species-specific viruses that occur ubiquitously among chickens. Some strains of FAdV genotype A, serotype 1 and less often genotype E, serotype 8 have been associated with gizzard erosions. In this report we describe three Swedish broiler flocks, which failed to reach the stipulated slaughter weight. Proventriculitis and gizzard erosions consistent with previous descriptions of FAdV-induced gastric lesions were observed in 0.06–0.27 % of the birds at slaughter. The three flocks were raised on the same farm in 2011. Two flocks (no 1 and 2) had been hatched by the same breeding company from eggs originating from the same three parent flocks and had been raised in the same house. Flock 3 had been raised in another house on the same farm as flock 1 and 2, but originated from different parent stock and another hatchery.

FAdVs were isolated from samples of proventriculus and gizzard in all three flocks and from caecal tonsils of two flocks. A partial sequence of the hexon gene from three of the isolates was compared to previously deposited nucletoide data in the GenBank database. The sequences obtained from flock 1 and 2, from proventriculus/gizzard and caecal tonsils, respectively, were identical (675 bp) and showed 98 % sequence similarity to strain 685 of genotype D, serotype 2. The sequence from the proventriculus/gizzard sample from the third flock showed 99 % sequence similarity to the European reference strain CELO of genotype A, serotype 1. Sequence data have been deposited in the GenBank database (accession numbers JX257176, HE961828 and HE961829). To the best of our knowledge this is the first time FAdV has been detected in Sweden from chickens with proventriculitis and gizzard erosion. The finding of a serotype 1 FAdV in chickens displaying characteristic gizzard lesions suggests an aetiological association, whereas serotype 2 has not previously been associated with gastric lesions in chickens. It remains to be confirmed that FAdV-associated gizzard erosions are the cause of production losses and to confirm the aetiology

the disease would need to be reproduced by experimental challenge.

TACK

Ett stort tack riktas till veterinär Pia Gustafsson, Svensk Fågel AB för värdefulla synpunkter på manuskriptet.

Referenser

1. Abe T, Nakamura K, Tojo T & Yuasa N. Gizzard erosion in broiler chicks by group I avian adenovirus. Avian Dis, 2001, 45, 234–239.
2. Adair BM & Fitzgerald SD. Group I adenovirus infections. In: Saif YM, Fadly AM, Glisson JR, McDougald LR, Nolan LK & Swayne DE, eds. Diseases of Poultry, 12th ed. Ames, Iowa, Blackwell Publishing, 2008, 252–266.
3. Guy JS, West MA, Fuller FJ, Marusak RA, Shivaprasad HL, Davis JL & Fletcher OJ. Detection of chicken proventricular necrosis virus (R11/3) in experimental and naturally occurring cases of transmissible viral proventriculitis with the use of a reverse transcriptase-PCR procedure. Avian Dis, 2011, 55, 70–75.
4. Hedman R, Pettersson H, Engström BE, Elwinger K & Fossum O. Effects of feeding nivalenol-contaminated diets to male broiler chickens. Poult Sci, 1995, 74, 620–625.
5. Kaldhusdal M, Hetland H & Gjevre A-G. Non-soluble fibres and narasin reduce spontaneous gizzard erosions and ulceration in broiler chickens. Avian Pathol, 2012, 41, 227–234.
6. Kouwenhoven B, Davelaar FG & van Walsum J. Infectious proventriculitis causing runting in broilers. Avian Pathol, 1978, 7, 183–187.
7. Lenz SD, Hoerr FJ, Ellis AC, Toivio-Kinnucan MA & Yu M. Gastrointestinal pathogenicity of adenoviruses and reoviruses isolated from broiler chickens in Alabama. J Vet Diagn Invest, 1998, 10, 145–151.
8. Manarolla G, Pisoni G, Moroni P, Gallazzi D, Sironi G & Rampin T. Adenoviral gizzard erosions in Italian chicken flocks. Vet Rec, 2009, 164, 754–756.
9. Marek A, Schulz E, Hess C & Hess M. Comparison of the fibers of fowl adenovirus A serotype 1 isolates from chickens with gizzard erosions in Europe and a pathogenic reference strains. J Vet Diagn Invest, 2010, 6, 937–941.
10. Meulemans G, Boschmans M, van den Berg TP & Decaesstecker M. Polymerase chain reaction combined with restriction enzyme analysis for detection and differentiation of fowl adenoviruses. Avian Pathol, 2001, 30, 655–660.
11. Muroga N, Taharaguchi S, Ohta H, Yamazaki K & Takase K. Pathogenicity of fowl adenovirus. J Vet Med Sci, 2006, 68, 289–291.
12. Nakamura K, Ohyama T, Yamada M, Abe T, Tanaka H & Mase M. Experimental gizzard erosion in specific-pathogen-free chicks by serotype 1 group I avian adenoviruses from broilers. Avian Dis, 2002, 46, 893–900.
13. Novoa-Garrido M, Larsen S & Kaldhusdal M. Association between gizzard lesions and increased caecal *Clostridium perfringens* counts in broiler chickens. Avian Pathol, 2006, 35, 367–372.
14. Okazaki T, Noguchi T, Igarashi K, Sakagami Y, Seto H, Mori K, Naito H, Masumura T & Sugahara M. Gizzerosine, a new toxic substance in fish meal, causes severe gizzard erosion in chicks. Agric Biol Chem, 1983, 47, 2949–2952.
15. Okuda Y, Ono M, Shibata I & Sato S. Pathogenicity of serotype 8 fowl adenovirus isolated from gizzard erosions of slaughtered broiler chickens. J Vet Med Sci, 2004, 66, 1561–1566.
16. Okuda Y, Ono M, Shibata I, Sato S & Akashi H. Comparison of the polymerase chain reaction-restriction fragment length polymorphism pattern of the fiber gene and pathogenicity of serotype 1 fowl adenovirus isolates from gizzard erosions and from faeces of clinically healthy chickens in Japan. J Vet Diagn Invest, 2006, 18, 162–167.
17. Okuda Y, Ono M, Yazawa S, Imai Y, Shibata I & Sato S. Pathogenicity of serotype 1 fowl adenovirus in commercial broiler chickens. Avian Dis, 2001, 45, 819–827.
18. Ono M, Okuda Y, Shibata I, Sato S & Okada K. Reproduction of adenoviral gizzard erosion by the horizontal transmission of fowl adenovirus serotype 1. J Vet Med Sci, 2007, 69, 1005–1008.
19. Ono M, Okuda Y, Yazawa S, Shibata I, Sato S & Okada K. Outbreaks of adenoviral gizzard erosion in slaughtered broiler chickens in Japan. Vet Rec, 2003, 153, 775–779.
20. Taharaguchi S, Kono Y, Ohta H &Takase K. Putative host cell receptor for fowl adenovirus detected in gizzard. J Vet Med Sci 2007, 69, 1203–1205.

***MOHAMMED ABDEL FATTAH,** leg veterinär, officiell veterinär, Region Norra Skåne, Statens Livsmedelsverk (SLV), 751 26, Uppsala.
DÉSIRÉE S JANSSON, leg veterinär, VMD, tf statsveterinär, Enhet för djurhälsa och antibiotikafrågor, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), 751 89 Uppsala.

SLU
Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

JOBBTORG
VMFs kårhus
6 mars, kl 14.00–16.30

Jobbtorg på näringslivsdag för veterinärstudenterna

På eftermiddagen den **6 mars** kommer veterinärprogrammet vid SLU att ha en näringslivsdag för alla studenter. Förutom två parallella sektioner där olika veterinärers vardag, dagens arbetsmarknad, möjlighet till specialist-, doktorand- och vidareutbildningar presenteras kommer det att finnas ett jobbtorg i **VMFs kårhus 14.00–16.30**. På Jobbtorget har arbetsgivare möjlighet att få kontakt med intresserade blivande kolleger och berätta om sin verksamhet. Här ska studenterna bland annat kunna få svar på vilka möjligheter det finns för jobb inom olika branscher och vem man kan kontakta.

Intresserade arbetsgivare kan kontakta studierektor Marie Sterning (marie.sterning@slu.se, 018-67 14 52) för mer information och anmälan. Inga avgifter kommer att tas ut av företagen för medverkan.

JONAS BONNEDAHL, MD, PhD, Infektionsläkare,
BJÖRN OLSEN, professor, överläkare,
DAN ANDERSSON, professor i medicinsk bakteriologi och
CHARLOTTE BERG, leg vet, VMD, docent i husdjurshygien*

Samarbete i "One Health"-anda

Antibiotikaresistens i Antarktis

Varför åka till Antarktis för att ta prover från fåglar och däggdjur? Forskare från Uppsala universitet, Sveriges Lantbruksuniversitet och Linnéuniversitetet i Kalmar tillbringade några novemberveckor 2012 i södra Argentina, Falklandsöarna, Sydgeorgien och Antarktiska halvön för att undersöka förekomsten av antibiotikaresistenta bakterier hos vilda djur.

FIGUR 1. *Dominikanertrut som dricker ur avloppsrör. Detta illustrerar en möjlig väg för överföring av antibiotikaresistenta bakterier från humanpopulationen till de fåglar som finns i området.*

ANTIBIOTIKARESISTENS I DEN OMGIVANDE MILJÖN

Antibiotikaresistensen har, ur ett human- och djurhälsoperspektiv, antagit oroande proportioner och lett till att allt fler infektioner blivit mycket svåra eller omöjliga att behandla. Orsaken är den omfattande användningen av antibiotika under de senaste årtiondena, kombinerat med en epidemisk vidarespridning av resistenta bakterier mellan människor, djur och miljö.

Utöver att studera den pågående användningen av antibiotika inom human- och veterinärmedicinen, måste vi även undersöka och förstå hur antibiotikaresistens sprids inom och mellan olika reservoarer i miljön. Fåglar har visat sig vara ett användbart verktyg då de fungerar som biologiska indikatorer på hur antibiotikaresistenta bakterier kan överföras mellan människor, tamdjur och vilda djur. Tack vare den stora variationen i fåglars flyttningsmönster och de olika ekologiska nischer de utnyttjar fungerar de som en spegel av mänskliga aktiviteter. I tidigare studier har vi visat att fåglar som är opportunistiska i sitt födoval lätt blir bärare av antibiotikaresistenta bakterier (2, 4, 11). Tidigare provtagning på dominikanertrutar (Figur 1) i närheten av Ushuaia, Argentinas sydligast belägna stad på Eldslandet, visar mycket hög förekomst av ESBL-producerande bakterier (opublicerat).

FOKUS PÅ FÅGELPOPULATIONER

För att undersöka hur miljön kan fungera som en reservoar för resistensgener och om flyttfåglar bidrar till spridningen av antibiotikaresistens fokuserar vi på fågelpopulationer som flyttar mellan områden med hög respektive låg förekomst av antibiotikaresistens. I dagsläget är Antarktis ett av få områden på jorden där det mänskliga inflytandet är begränsat, vilket gör regionen lämplig för denna typ av studier.

En forskargrupp verksam vid Linnéuniversitetet och Uppsala Universitet har arbetat med dessa frågor i många år. Det har resulterat i ökad kunskap inte bara kring antibiotikaresistens utan även kring infektionsläget generellt hos olika antarktiska respektive arktiska fågelarter (3, 5, 8, 9, 10). Vi har tidigare visat att *Salmonella* och *Campylobacter* av humant ➤

➤ ursprung var vanliga hos sälar och pingviner kring den brittiska forskningsbasen Bird Island på Sydgeorgien. Senare undersökningar indikerade att *Salmonella enteritidis* fagtyp 4 ökade dödligheten hos åsnepingviner under år med låg förekomst av krill, som är huvudföda för åsnepingviner (9). För att studera de mikrobiella avtrycken av turistnäringen i Antarktis gjordes en insamling 2003 av prover från pingviner och andra fåglar på platser som ofta besöks av turister. Vi fann då inte några indikatorbakterier på mänsklig aktivitet hos någon av de provtagna pingvinerna från någon plats (1). Detta tyder på att resebolagen, trots stora turistströmmar, sköter sina åtaganden och inte lämnar kvar något förutom fotspår. Att forskningsbaserna kan ha betydelse för förekomst av bakterier med urbant ursprung visar fyndet av ESBL-producerande *Escherichia coli* i vattnen utanför en forskningsbas på den Antarktiska halvön (6).

Inför denna resa diskuterade vi inom IEE-nätverket (Infection Ecology and Epidemiology) (7) hur man i ännu större utsträckning kan utnyttja och få mervärde av dessa ”svårfångade” prover. Som ett resultat beslutades att vid denna expedition skulle en veterinär från SLU och en mikrobiolog från Uppsala universitet medverka vid insamlingen av proverna, och arbeta med sina respektive forskargrupper för att sprida och fördjupa analyserna av det insamlade materialet. De aktuella frågeställningarna berör utan tvekan både människor och djur, både vad gäller antibiotikaresistens och förekomst av enskilda smittämnen. Det är ett utmärkt exempel på ett forskningsområde där ett ”One Health”-perspektiv är nödvändigt.

URVALET AV RELEVANTA ARTER FÖR PROVTAGNING

Den främsta målarten för provtagning var dominikanertrut (Kelp Gull, *Larus dominicanus*). Det är en trutart som finns från Brasilien och Peru och söderut hela vägen ner till de subantarktiska öarna Falklandsöarna och Sydgeorgien, och på den Antarktiska halvön. Dessutom finns den i delar av Afrika och på Nya Zeeland. Trutarna flyttar över tämligen långa avstånd beroende på årstid, och fungerar därför som utmärkta vektorer för allehanda mikrober. De är generalister och äter det mesta de kommer över, inklusive avfall på soptippar och orenat avlopp (Figur 1). Frågan är vad som händer med bakterier som trutarna plockar upp under delar av året då de befinner sig i områden med hög mänsklig närvaro och hög förekomst av antibiotikaresistens, när fåglarna förflyttar sig vidare till områden med liten eller nästan obefintlig kontakt med människor.

En annan art av intresse för oss var jättestormfågeln, som finns i en sydlig och en nordlig variant (Southern respektive Northern Giant Petrel, *Macronectes giganteus* respektive *M halli*), och som häckar i hela det antarktiska och subantarktiska området men även upp i subtropiska områden. Jättestormfågeln är en utpräglad havsfågel som på långa, stela vingar, vingspannet är över två meter, kan glidflyga över stora områden över öppet hav i hårda vindar och tufft klimat, och där samma individ kan röra sig över stora områden på kort tid. Jättestormfåglar äter fiskrester som valar och andra havslevande däggdjur lämnat efter sig och därtill säl-, pingvin- och fårkadaver (på Falklandsöarna finns en tämligen omfattande lammproduktion) (Figur 2). Genom sina matvanor kan jättestormfåglarna fånga upp förekomsten av resistenta bakterier från andra arter. Prover från jättestormfågeln kan därför fungera som en indikator på vad som förekommer hos t ex de marina däggdjuren.

Ett tredje artkomplex från vilken prover togs var antarktislabben (antarctic skua respektive brown skua, *Catharacta antarctica* respektive *C lonnbergi*). De har de klassiska labbvanorna att parasitera på andra fågelarter, men plockar även i sig ägg, gås- och pingvinungar och kadaver. Labben kan således, i likhet med jättestormfågeln, betraktas som en indikatorart. Av samma skäl togs även prover från större slidnäbb (Pale-faced sheathbill, *Chionis alba*), en vackert helvit fågel som har sällsynt snuskiga matvanor. De livnär sig på att äta döda pingviner och andra kadaver samt efterbörden från marina däggdjur. Dessutom pickar de gärna i sig sårsekret och snor från elefantsälarnas näsborrar och har för vana att äta sälexkrementer, gärna genom att plocka dessa direkt från källan.

Slutligen togs en del prover från kungspingviner (king penguin, *Aptenodytes patagonicus*), en art som förekommer i stora antal framför allt på Sydgeorgien, där de huvudsakligen födosöker i havet runt sina kolonier. Trots att arten inte är systematiskt migrerande kan individer röra sig över stora avstånd till havs under icke-häckningstid.

Lite utanför projektets huvudtema togs ett antal prover, inklusive material

Foto: Brocken Inaglory

Figur 2. *Jättestormfåglel äter ett sälkadaver. Dessa fåglar lever på fiskrester som valar och andra havslevande däggdjur lämnat efter sig och därtill säl-, pingvin- och fårkadaver.*

för parasitanalys, på ren (*Rangifer tarandus*) i Sydgeorgien. De första renarna inplanterades där 1911 för att förse säl- och valfångststationerna med kött. Idag anses renarna vara en belastning för miljön. De har blivit så pass många och betar växtligheten så hårt att det lett till problem för de häckande endemiska fågelarterna. Därför planerar sydgeorgiska myndigheter att slakta ut hela populationen. Det är intressant att jämföra bakterie- och parasitfloran hos dessa djur med hur läget ser ut i den norska ursprungspopulationen.

PROVTAGNINGEN I PRAKTIKEN

En av de vanligaste frågorna är hur vi har råd att sjösätta expeditioner till så avlägsna platser som Antarktis. Det bästa sättet är att samarbeta med de olika reseföretag som driver verksamhet i området. Under de senare åren har det blivit vanligt att resebolagen erbjuder plats till forskare oavsett om man är pingvinolog eller infektionsläkare på drift. På så sätt får de gäster som åker med på expeditioner en inblick i forskningen och forskarna kan enkelt och billigt få in de data man behöver. Vi samarbetar sedan några år med Quark Expeditions, och åkte med fartyget Ocean Diamond.

Fokus denna gång var antibiotikaresistens, men vi analyserar även förekomst av *Salmonella, Campylobacter, Yersinia* och andra zoonoser. Proverna togs från färska exkrementer på marken (Figur 3). Fördelen med den metoden är givetvis att den är icke-invasiv: fåglarna behöver inte infångas eller hanteras vilket underlättar för forskarna och fåglarna. Med denna metod kan ett större antal prover insamlas under den begränsade tid man är i land. Samtidigt måste man ha kontroll på fåglarna för att kunna avgöra vilken art som lämnat avföringen (Figur 4). Detta innebär att man först studerar den aktuella stranden på avstånd för att avgöra var olika arter befinner sig. Många av fåglarna och sälarna är ytterst orädda och flyttar sig knappt ens om man petar på dem, vilket gör kopplingen mellan fågelart och efterlämnad avföring tämligen enkel.

De områden där prover togs var belägna inom zoner som är tillgängliga för turister. Innan någon går iland vidtas rigorösa åtgärder för att förhindra introduktion av smittor eller främmande arter. Exempelvis krävs dammsugning av klä- ➤

FIGUR 3. *Provtagning med svabbpinnar av trutavföring på stranden i Stromsness, Sydgeorgien. Stranden är ett hem för relativt lugna sjöelefanter och synnerligen aggressiva pälssälar, vilket stundom försvårade provtagningen avsevärt. I bakgrunden skymtar expeditionsfartyget.*

FIGUR 4. *En kungspingvin i kolonin vid Gold Harbour, Sydgeorgien, som villigt lämnar ifrån sig lämpligt material för provtagning.*

der och väskor, rensning av kardborreband samt rengöring av stövlar i Virkonlösning före landstigning. Stora delar av de aktuella öarna är belagda med beträdnadsförbud, vilket innebär att specialtillstånd krävs för forskare som vill dit. Likväl krävs tillstånd för själva provtagningen och utförsel av prover även när den sker inom tillgängliga områden, varför denna typ av projekt kräver viss framförhållning gentemot berörda myndigheter.

Vädret är snabbt skiftande och man får räkna med att inte alltid kunna besöka de platser man ursprungligen hade tänkt. Landstigning görs i relativt små, om än stadiga, gummibåtar som inte är lämpliga att framföra i alltför hårt väder. Det krävs således ett visst mått av flexibilitet, eftersom man i förväg inte vet exakt vilka platser som kan besökas eller hur många prover man kommer att samla in.

FRAMTIDEN

Vi samlade in 360 avföringsprover från ett tiotal arter. Samma kväll som vi anlände till Sverige startade analyserna. En första screening visade att 60 procent av dominikanertrutarna från Ushuaia var bärare av ESBL-bärande bakterier. Dock var alla proverna från Falklandsöarna, Sydgeorgien och Antarktiska halvön negativa. Däremot var sju av Ushuaiatrutarna positiva för *Salmonella* spp. Det styrker vår hypotes att ESBL-bärande bakterier och salmonella är något som överförs till trutarna i urbana miljöer. De prover som tagits kommer under den närmaste tiden att analyseras vidare. I praktiken har nu en biobank byggts upp med ett stort antal prover från flera besök i arktiska och antarktiska områden. Dessa prover får gärna användas av andra forskare som är intresserade av att undersöka någon intressant mikrob. Materialet är unikt, och det ligger definitivt i allas intresse att det kommer till så stor nytta som möjligt.

Referenser

1. Bonnedahl J, Broman T, Waldenström J et al. In search of human-associated bacterial pathogens in Antarctic wildlife: report from six penguin colonies regularly visited by tourists. Ambio, 2005, 34, 424–426.
2. Bonnedahl J, Drobni P, Johansson A et al. Characterization, and comparison, of human clinical and 1 black-headed gull *(Larus ridibundus)* ESBL-producing isolates from Kalmar, South-East coast of Sweden. J Antimicrob Chemother, 2010, doi:10.1093/jac/dkq222
3. Broman T, Bergström S, On SLW et al. Isolation and characterization of *Campylobacter jejuni* subsp. *jejuni* from Macaroni penguins *(Eudyptes chrysolophus)* in the subantarctic region. Appl Environ Microbiol, 2000, 66, 449–452.
4. Drobni M, Bonnedahl J, Hernandez J et al. Vancomycin-resistant enterococci, Point Barrow, Alaska, USA. Emerg Infect Dis, 2009, 15, 5, 838–839.
5. Griekspoor P, Olsen B & Waldenström J. *Campylobacter jejuni* in penguins, Antarctica. Emerg Infect Dis [serial on the Internet]. 2009 May. http://wwwnc.cdc.gov/eid/article/15/5/08-1160_article.htm läst den 11 januari 2013.
6. Hernández J, Stedt J, Bonnedahl J et al. Human-associated extended spectrum β-Lactamase (ESBL) in the Antarctic. Appl Environ Microbiol, 2012, 78, 6, 2056– 2058.
7. Olsen B, Artursson K, Berg C & Svensson L. Nytt centrum för samarbete mellan veterinärer, läkare och ekologer. Läkartidningen 2010, 107, 22, 1485–1486.
8. Olsen B, Bergström S, McCafferty DJ et al. *Salmonella enteritidis* in Antarctica: zoonosis in man or humanosis in penguins? The Lancet, 1996, 348, 1319–1320.
9. Palmgren H, McCafferty D, Aspán A et al. Salmonella in sub-Antarctica: low heterogeneity in salmonella serotypes in South Georgian seals and birds. Epidemiology & Infection, 2000, 125, 257–262.
10. Sjölund M, Bengtsson S, Bonnedahl J et al. Antimicrobial susceptibility in *Escherichia coli* of human and avian origin – a comparison of wild type distributions. Clin Microbiol Infect, 2009, 15, 5, 461–465.
11. Wallensten A, Hernandez J, Ardiles K et al. Extended spectrum beta-lactamases detected in *Escherichia coli* from gulls in Stockholm, Sweden. Infection Ecology and Epidemiology, 2011, 1, 7030.

***JONAS BONNEDAHL,** MD, PhD, infektionsläkare, Infektionskliniken, Länssjukhuset i Kalmar, 391 85 Kalmar samt Zoonotisk Ekologi och Epidemiologi, Linnéuniversitet, Kalmar.
BJÖRN OLSEN, professor, överläkare, Institutionen för medicinska vetenskaper, Infektion, Uppsala Universitet, 751 85 Uppsala.
DAN ANDERSSON, professor i medicinsk bakteriologi, Institutionen för medicinsk biokemi och mikrobiologi, Uppsala Universitet, 751 85 Uppsala.
CHARLOTTE BERG, leg vet, VMD, docent i husdjurshygien, Sveriges Lantbruksuniversitet, Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa, Box 234, 532 23 Skara.

månadens epiztel

Fynd hos slaktgrisar av den förbjudna antibiotikasubstansen kloramfenikol och en uppdatering om Schmallenbergvirussituationen i landet är några av de ämnen som avhandlas i detta nummers Epiztel. Texten är sammanställd av Jordbruksverket, med Karin Sannerud som kontaktperson.

LÅGA HALTER AV KLORAMFENIKOL PÅVISAD HOS SVENSKA GRISAR

Under december 2012 påvisades antibiotikasubstansen kloramfenikol i låga nivåer hos grisar i tre besättningar. Fynden gjordes inom Livsmedelsverkets återkommande kontroll av bland annat läkemedelsrester. De aktuella besättningarna spärrades och grisarna sattes på ett foder utan tillsatser. Vid provtagning en vecka senare av muskel och urin från grisarna kunde kloramfenikol inte påvisas. Spärren hävdes då på besättningarna och grisarna kunde gå till slakt.

Vid kontrollbesök i besättningarna har inga oegentligheter kunnat påvisas.

Prover från bland annat färdigt foder och fodertillsatser har tagits och skickats till Hol-

Foto: Ulf Nylén

Under december 2012 påvisades antibiotikasubstansen kloramfenikol i låga nivåer hos grisar i tre svenska besättningar.

land för analys. Proverna var negativa för kloramfenikol, men i vissa prover kunde spår av substansen påvisas. Livsmedelsverket, Jordbruksverket, SVA och länsstyrelsen fortsätter nu arbetet med att kartlägga situationen och spåra källan.

Kloramfenikol är förbjudet att ge till djur som ska användas som livsmedel eller som ska producera livsmedel som mjölk, ägg och honung.

UPPDATERING OM SCHMALLENBERG-VIRUSSITUATIONEN

Missbildade lamm från ett 30-tal besättningar med tidig lamning från olika delar av landet är undersökta för Schmallenbergvirus (SBV). Lammen är födda från mitten av december 2012 till mitten av januari 2013. De flesta av lammen har haft de för viruset karaktäristiska missbildningarna. En typisk bild för dessa besättningar har också inkluderat ett onormalt högt antal tomma tackor. 19 lamm var positiva för SBV i prover från hjärna och sju var negativa för SBV. Under samma period har inga prover från kalvar varit positiva.

De verifierade fallen visar att infektionen med Schmallenbergviruset har påverkat dräktigheten hos många djur även i Sverige. Jordbruksverket och SVA kommer under en period i vår att fortsätta provta missbildade foster, framför allt kalvar. För att få en heltäckande bild av virusets verkningar behöver besättningsuppgifter från hela landet sammanställas.

FLI (Friedrich Loeffler-Institutet) i Tyskland har forskningsresultat som tyder på att det kan finnas virus i sperma hos tjurar under en period under och efter infektion med SBV. Denna nya information kan ytterligare ha försvårat export av tjursperma från EU till tredje länder.

NYA REGLER FÖR BSE-ÖVERVAKNING OCH SCRAPIE

Inom EU arbetar man nu med ett förslag som innebär att majoriteten av EUs medlemsländer kan upphöra med BSE-provtagningen av friska djur i slakten. EU-kommissionen räknar med att beslutet kan träda i kraft i slutet på mars. Provtagningen av de så kallade riskdjuren, dvs nötkreatur över 48 månaders ålder som får anmärkning vid besiktning före slakt, nödslaktade, självdöda/avlivade djur samt kliniska misstankar ändras inte. Den provtagningen blir nu ännu viktigare och provtagningen av framför allt kliniska misstankar i åldern fyra till sju år behöver öka för att Sverige efter omläggningen ska kunna behålla vår OIE-status försumbar BSE-risk. Kor med neurologiska symtom är de som är aktuella.

Ett annat förslag som är på gång är en översyn av regelverket för scrapie. Förslaget innebär att EU mer anpassar sig till OIEs regelverk där stater, regioner och besättningar kan uppnå status som försumbar risk och sedan kan handla med varandra. Förslaget kan underlätta för besättningar som vill ta in sperma från andra länder. Sverige planerar att söka status ”försumbar risk för scrapie” för att undvika att varje enskild besättning måste vara ansluten till ett officiellt kontrollprogram. Förslaget planeras träda i kraft vid halvårsskiftet 2013 och sedan införas under en viss övergångsperiod.

PROJEKTET EPIZOOTIUTBROTT

Projektet ”Epizootiutbrott – samverkan, beslutsstöd och övningar” har tilldelats krisberedskapsmedel från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Projektet kommer att ledas från Jordbruksverket men även SVA, Livsmedelsverket och Svenska Djurhälsovården är delaktiga.

Sverige har idag beredskap för utbrott av smittsamma djursjukdomar men vi ser också ett behov av att kunna genomföra en effektiv bekämpning till en rimlig kostnad. Till exempel saknas idag underlag vid beslutsfattande om hur olika alternativa beslut påverkar smittspårning, bekämpning och kostnadsersättningar till djurägare. Vid övningen Autumn 2011 lyftes också behovet av mer utvecklad samverkan med våra nordiska grannländer fram i utvärderingen.

Projektet syftar bland annat till att det ska finnas ett bra stöd för beslut vid ett utbrott baserat på en utredning om vilka alternativa åtgärder som kan vidtas, på den EU-lagstiftning som finns inom området och dess ekonomiska konsekvenser. Det ska också finnas en etablerad arbetsmetod för att analysera smittspridning, som ger en ökad förmåga att förhindra smittspridning. Obduktionsverksamheten är viktig då en tidig upptäckt och korrekt diagnostik är avgörande för att kunna begränsa ett sjukdomsutbrott. Samverkan mellan myndigheter i de nordiska länderna är upparbetad och fungerar snabbt och effektivt. ■

■ ■ Telefonnumret till SVAs epizootologjour är 018-67 40 01.

■ ■ Detta nummer kan enbart användas då SVAs växel är stängd, dvs utanför ordinarie arbetstid. Epizootijouren ger råd och hjälp till veterinärer vid misstanke om epizootisjukdom. Provsvar eller allmänna råd kan inte ges på detta nummer.

Vilken är din diagnos? – Epizootologi

En häst som nyss anlänt från Sydeuropa uppvisar tilltagande feber, påverkad andning och ödem runt ögonen. Fallet är fiktivt då ett verkligt exempel inte förekommit i Sverige. Frågan är presenterad av Linda Ernholm vid Enhet för sjukdomskontroll och smittskydd, sektionen för epizootologi, SVA.

Direktimporterad häst

Anamnes: En hästpatient som kom med transport ”från Sydeuropa” igår, närmare ursprung är okänt, tas till veterinär av ägaren. Vid ankomst var hästen medtagen och utvecklade under kvällen feber. Under natten har tillståndet förvärrats. Hästen har en kroppstemperatur på närmare 41 grader och ett mycket nedsatt allmäntillstånd.

Klinisk undersökning: Undersökningen visar att hästen har kraftigt påverkad andning och dyspné samt uttalade ödem över ögonen (Figur 1).

Fråga: Eftersom det är en import finns det flera viktiga diagnoser att beakta, inklusive epizootier. Vilken epizooti skulle det kunna röra sig om och vilka åtgärder bör du vidta?

SVAR SE SIDAN 58

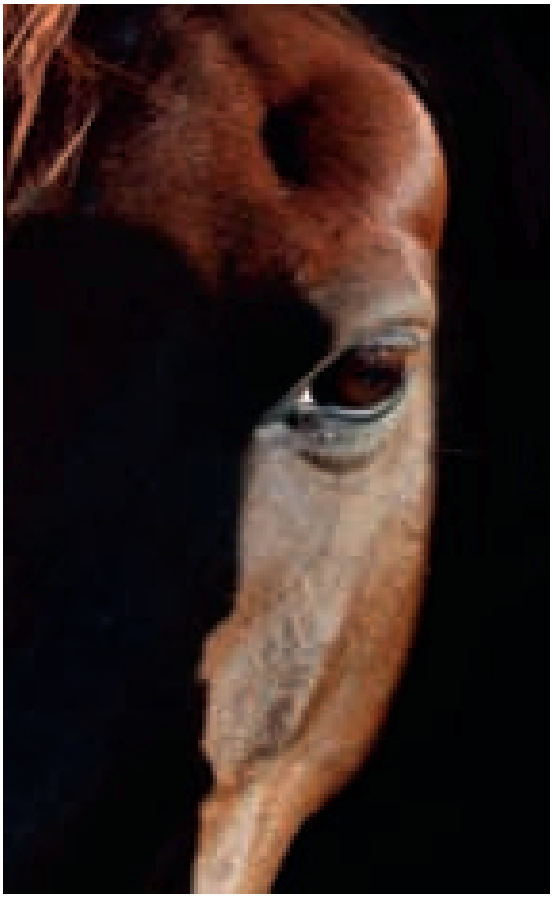

Foto: Pirbright Institute, UK.

Figur 1. *Den undersökta hästen hade uttalade ödem över ögonen.*

noterat

Kraftig ökning av diabetes hos katt

Diabetes blir allt vanligare bland landets katter, visar ny skadestatistik från Agria Djurförsäkring. Andelen katter försäkrade i Agria som årligen behandlas för diabetes har mer än fördubblats under de senaste tio åren. Med samma frekvens som i försäkringsstatistiken skulle det innebära att av Sveriges 1,3 miljoner katter behandlas årligen cirka 5 000 katter för diabetes. Till det kommer förmodligen ett stort antal odiagnostiserade djur.

Hög risk för att utveckla diabetes har medelålders kastrerade hankatter, men flera forskningsstudier visar att det finns en tydlig koppling mellan övervikt och diabetes. Många diabetesfall hos katt skulle därför kunna undvikas.

– En överviktig katt mår inte bra och djurägarna har all anledning att motstå bevekande ögon och jamanden efter mat. Att ge rätt fodermängd och hålla koll på kattens vikt är angeläget, fastslår Lotta Möller, veterinär på Agria Djurförsäkring.

Källa: Pressmeddelande från Agria den 8 januari.

Spara tid och pengar
med verktyg i topptrim
Slipning saxar och skär 72:-
Service klippmaskiner
Skicka idag!
Vet-paket, spara 600:-
Trimmer & skär
www.lyckliga.nu
Lyckliga Fåret Skärsliperi
Prästavägen 254, 263 91 Höganäs
042-722 83

Veterinärt drömjobb för svenska kvinnor

LinkedIn, världens största professionella nätverk med fler än 187 miljoner medlemmar, släppte i slutet av november förra året siffror om de populäraste jobben i USA och ett antal andra länder. Ett av dessa länder var Sverige, där undersökningen visade att veterinär är det populäraste jobbet för svenska kvinnor. Svenska män satte ingenjör på förstaplatsen bland sina drömjobb, och veterinär fanns inte ens med bland de tio mest eftertraktade yrkena. På den amerikanska listan låg veterinäryrket på andra plats bland kvinnornas önskejobb.

I drömjobbsstudien granskades drygt 8 000 yrkesverksamma LinkedInanvändare globalt. Nästan en av tre medlemmar på LinkedIn runt om i världen (30,3 procent) uppger att de antingen har sin barndoms drömjobb just nu eller arbetar i en karriär som ligger nära drömjobbet. Bland dem som inte har sitt drömjobb idag uppger nästan varannan (43,5 procent) att de som äldre hittat intressen i andra karriärvägar.

Källa: pressmeddelande från LinkedIn den 15 november 2012. ■

Många EU-grisar olagliga 2013

EU-rådets direktiv 2008/120/EG om lägsta djurskyddskrav vid grisproduktion trädde i kraft fullt ut den 1 januari 2013. Flera av reglerna i direktivet gällde redan innan men ett antal regler började gälla även för äldre anläggningar från årsskiftet. Det handlar bland annat om att suggor och gyltor ska hållas frigående i grupp med början fyra veckor efter betäckning till en vecka före grisningen, att slipning och klippning av hörntänder samt kupering av svansar på smågrisar inte får ske rutinmässigt, att sjuka grisar ska kunna avskiljas från de friska och att suggor och gyltor ska ha tillgång till material som strö att böka i.

Enligt ett pressmeddelande från LRF den 2 januari är det bara 17 av EUs 27 medlemsländer som genomfört det nya EU-direktivet för grisuppfödning. LRF hänvisar till siffror som visar att i december 2012 klarade bara 33 procent av de franska grisgårdarna att leva upp till EU-reglerna, 48 procent av de tyska och 57 procent av de irländska. Svenska bönder har däremot fött upp grisar enligt EUs nya villkor i många år. ■

SVK RÖNTGENTEKNIK
JEPPSSON AKTIEBOLAG

Är ditt röntgensystem äldre än en sköldpadda?

Är din röntgenframkallning långsammare än en sköldpadda?

Har du redan CR eller DR? Inte nöjd?

Vi kan föreslå en lösning!
Du kan även besöka vår referensklinik!

Ring 08-96 85 00 eller
Mejla info@svk-xray.com
www.svk-xray.com

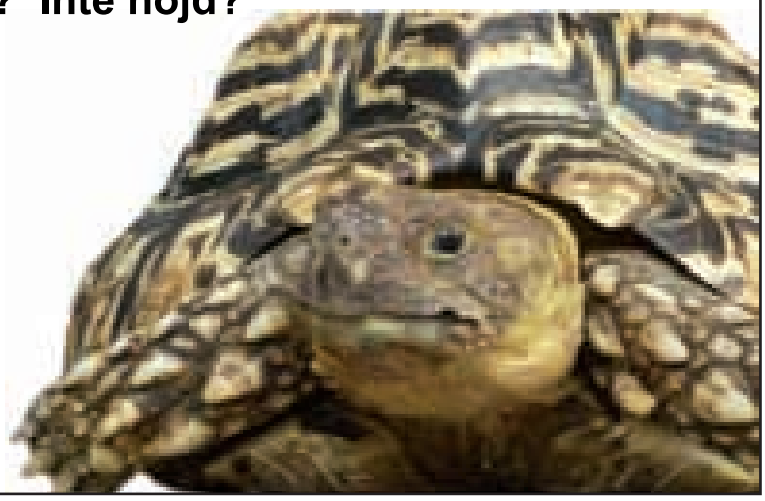

FVE General Assembly, november 2012

Stor bredd på frågorna i generalförsamlingen

TEXT: SIMONE HÄUSLER, MARGARETA WIDELL, PATRICIA HEDENQUIST OCH TORSTEN JAKOBSSON

Den 15–16 november förra året var det dags för den europeiska veterinärfederationen FVE att sammanstråla i Bryssel. Frågorna som avhandlades spände över ett stort fält, från grundkraven i en europeisk veterinärutbildning till sjukdomar hos bin.

Även 2012 representerades Sveriges Veterinärförbund vid FVEs generalförsamlings höstmöte i Bryssel. Den svenska delegationen bestod av Patricia Hedenquist, Simone Häusler, Evamari Levin, Margareta Widell och Torsten Jakobsson.

Representanter från de nordiska och baltiska veterinärförbunden träffades dagen före de förberedande sektionsmötena. Några av diskussionsämnena inom den nordisk-baltiska gruppen var utvecklingen av ViLA i Sverige, liknande projekt i de andra nordiska länderna och aktuella förändringar inom smådjurssektorn såsom uppköpet av kliniker genom riskkapitalbolag. Även den framtida veterinärutbildningen diskuterades. Mötesdeltagarna beslutade att de nordiska och baltiska länderna under de förberedande sektionsmötena skulle framföra att ”kommunikation” bör ingå i veterinärutbildningen.

HYGIENSEKTIONEN

Som brukligt träffades FVE-delegaterna i verksamhetsinriktade sektionsmöten inför FVEs generalförsamling.

I hygiensektionen (UEVH – Union of European Veterinary Hygienists) var ➤

Foto: FVE

Hygiensektionens ordförande Sean O'Laide (till vänster), här tillsammans med tidigare ordföranden Henning Knudsen, konstaterade att moderniseringen av köttkontrollen ska vara riskbaserad.

en stor diskussionspunkt under årets möte modernisering av köttkontrollen. Detta har varit en stående punkt på dagordningen under flera år eftersom EU-kommissionens arbete går mycket sakta framåt. UEVH och FVE har tidigare i ett policydokument fastställt att modernisering är nödvändig och att den bland annat ska grundas på vetenskap och vara riskbaserad. Ordförande Sean O'Laide konstaterade att moderniseringen av kontrollen inte innebär att det finns en lösning som passar alla.

Fyra frågeställningar diskuterades:

1. Tillför kliniskt praktiserande veterinärer i besättningarna ökat värde för djurhälsa, djurskydd och livsmedelssäkerhet och i så fall med vad? Mötet var enigt om värdet av veterinär närvaro på gården. Att därigenom öka kunskapen hos djurhållarna och att vara ett "vakande öga" ansågs som ett viktigt bidrag.

2. Bör praktiserande veterinärer utföra officiella kontroller på gårdar eller föreligger en jävssituation? Mötet ansåg att praktiserande veterinär kan utföra officiella kontroller på uppdrag av ansvarig myndighet. Det måste dock finnas system för att undvika jäv.

3. Tillför traditionell köttbesiktning av grisar ökat värde för djurhälsa, djurskydd och livsmedelssäkerhet och i så fall med vad? Majoriteten ansåg att den traditionella köttbesiktningen kan ersättas med olika former av övervaknings- och kvalitetsstyrningsprogram. Väl fungerande djurhälsoprogram och information måste vara grundläggande. Ett nytt system måste införas gradvis.

4. Ska vi försöka balansera vetenskap och ett riskbaserat förhållningssätt med försök att behålla veterinära arbetstillfällen och i så fall hur? Majoriteten ansåg att vi behöver bli mer proaktiva i utvecklingen av yrket. Arbetstillfällen kan inte försvaras utan en bra grund, t ex i vetenskapen. En modernisering av köttkontrollen ska vila på vetenskaplig grund och inte drivas enbart av kostnadsskäl. UEVH kommer även i fortsättningen både att följa och att aktivt bidra till kommissionens arbete med uppdatering och modernisering av lagstiftningen.

UEVH diskuterade vid ett tidigare möte att byta namn. Majoriteten den här gången ville behålla nuvarande namn som är väl etablerat och närmast ett "varumärke". Namnet ska kompletteras med en rad som tydliggör folkhälsoarbetet.

Beträffande "dag 1-färdigheter" för veterinärer enades EASVO kring den nordiska hållningen att krav på utbildning i kommunikation ska finnas.

SEKTIONEN FÖR OFFICIELLA VETERINÄRER (EASVO)

Andreas Wunsch från Österrike beskrev den i Österrike uppkomna situationen där veterinärkammarens ordförande och styrelse avgick efter att veterinärkårens representanter uttalade sitt misstroende för dessa. Veterinärkammaren var utan styrelse och ordförande i flera veckor, fram till nya val i december.

Det informerades vidare om hur FVEs arbete med broschyren om antibiotika och antibiotikaresistens går framåt. Idag är två informationsblad färdiga, ett till veterinärer och ett till beslutsfattare. Det ska även tas fram informationsblad till bönder, konsumenter och allmänhet.

En av de första punkterna vid förhandlingarna under generalförsamlingen de två följande dagarna var förslaget till definition av en veterinär, krav på utbildningsinnehåll och "dag 1-färdigheter" för veterinärer. EASVO enades bland annat kring den nordiska hållningen att krav på utbildning i kommunikation ska finnas.

Under dagen diskuterades även förslaget om förenkling och modernisering av köttbesiktningen. EASVO såg behovet av att det gällande regelverket kring köttbesiktning inom EU förnyas och ansåg att införandet av ett nytt system måste ske i den takt som passar enskilda medlemsstater. Med detta i åtanke är kontrollen av djurhälsoläget på gården av stor betydelse och EASVO menade att det är först när en sådan kontroll är god som man kan lätta på formerna för köttbesiktningen på slakterierna.

EVERI

Sektionen för veterinärer som jobbar i utbildning, forskning eller i industri (EVERI) fick en ny styrelse med Sabine Schüller från Tyskland som ordförande. Under mötet diskuterades EVERIs praktikprogram som erbjuds veterinärstudenter och som ska ge möjligheten att bekanta sig med mindre traditionella veterinära yrkesområden, t ex inom läkemedelsindustrin. Intresserade studenter kan kontakta EVERI för mer information via ems.everi@fve.org.

Även denna sektion ställde sig positiv till förslagen från FVEs styrelse om definitionen av en veterinär samt om uppdatering av "minimum training require-

ments” för veterinärer i EU-direktivet om professionella kvalifikationer.

GENERALFÖRSAMLINGEN

Inledningsvis gav FVEs ordförande Christophe Buhot en kort översikt över situationen inom federationen (budget, flytt av FVE-kontoret etc) och förklarade att både världsveterinärorganisationen WVA och FVE blir påverkade av den rådande finansiella krisen. Vidare informerade han om att EU-kommissionären John Dalli tvingats avgå och att en ny kommissionär från Malta (Tonio Borg) blivit nominerad. Det var dock fortfarande osäkert när denne skulle påbörja sitt uppdrag. Oavsett vem som blir kommissionär är situationen stabil för FVE så länge veterinärerna talar med ”en röst”, menade Christophe Buhot.

Alberto Laddomada från europeiska kommissionen höll en presentation om EUs arbete med den nya djurhälsolagen. Detta EU-initiativ bygger på principen att prevention är bättre än behandling. EU ska investera i förebyggande åtgärder för att på så sätt kunna minska direkta och indirekta djurhälsokostnader. Cirka 40 direktiv och förordningar ska omvandlas och sammanfattas i en enda konsekvent, sammanhängande, förenklad och transparent lag. Den nya djurhälsolagen ska möjliggöra en bättre och snabbare reaktion vid nya djurhälsohot och en minskning av administrativa kostnader.

En av de viktigaste punkterna på dagordningen var ”One Health” där förslaget till definition av en veterinär kom upp för diskussion och beslut. Catherine Magras och Sara Malherbe från veterinärhögskolan i Nantes, Frankrike, presenterade vidare arbetet med ”Manimal”. Manimal är ett franskt kooperativt utbildningsprogram där fyra olika universitetsdiscipliner (veterinärmedicin, humanmedicin, teknik och lantbruk) tillsammans skapar ett speciellt träningsprogram baserat på ”One World, One Health”-konceptet. Programmet skapades eftersom livsmedelsproduktionen blir alltmer internationell och komplex, vilket leder till större svårigheter att garantera folkhälsan. Nya utmaningar kräver nya utbildningar. För studenter med olika yrkesbakgrunder (veterinärer, läkare, ingenjörer och tekniker inom livsmedelsproduktionen, agronomer, farmakologer och biologer etc) finns möjligheten att vidareutbilda sig på tre olika träningsnivåer. Det franska programmet har nominerats till priset ”Initiatives for Excellence in Innovative Training”.

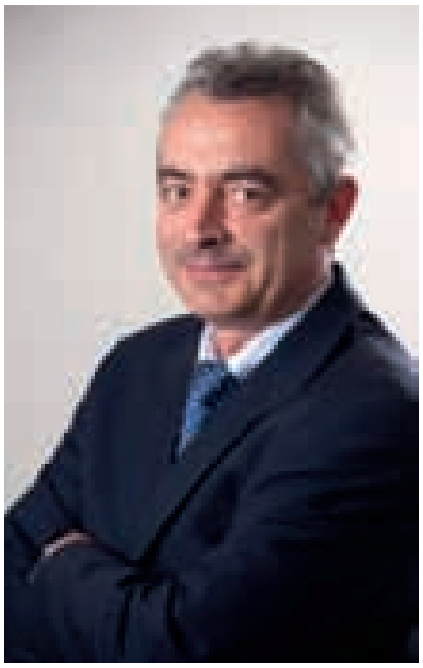

FOTO: FVE

FVEs ordförande Christophe Buhot förklarade att både världsveterinärorganisationen WVA och FVE blir påverkade av den rådande finansiella krisen.

Handel med exotiska smådjur bör begränsas

Despoina Iatridou från FVE-kontoret presenterade slutsatserna efter FVE-konferensen om ”Import och hållning av exotiska smådjur i Europa” som hölls i Bryssel i oktober 2012. Bland annat följande punkter ska ligga till grund för en ökad transparens när det gäller handel med och hållning av exotiska smådjur:

Krav på bättre träning och utbildning av djurägare och yrkespersoner, registrering av ägarskap samt bedömning av lämpligheten att äga ett exotiskt smådjur. Målet är att möjliggöra ett förbud eller begränsning av möjligheten att bedriva handel med vissa exotiska djurarter. EU bör utveckla förebyggande program för att bekämpa illegal handel i ursprungsländerna. Den bör föregås av en kartläggning av vilka exotiska smådjur som förekommer i EU-ländernas veterinärpraktik. ➤

FOTO: FVE

Sara Malherbe (till vänster) och Catherine Magras presenterade “Manimal”, ett franskt utbildningskoncept där veterinärmedicin, humanmedicin, teknik och lantbruk skapar ett “One Health”-program.

Öppet sinne för förändring

Gästföreläsare Anton Pijpers från veterinärmedicinska fakulteten i Utrecht talade om veterinärens roll de kommande 30 åren. Han ser det som en central uppgift att öppna upp nya horisonter inom veterinärmedicinen, där veterinärerna tjänar folkhälsan med en primär roll att stötta samhället. Inte bara när det gäller livsmedelsproducerande djur utan även gällande sällskapsdjur. Veterinären ska vara en specialist i djurhälsa och djurskydd med fokus på ”One Health”-konceptet. Enligt Pijpers kommer det att krävas andra kompetenser och färdigheter av veterinären i framtiden, därför är det viktigt för hela kåren att ha ett öppet sinne för förändrade möjligheter.

Foto: FVE

Enligt Anton Pijpers kommer det att krävas nya kompetenser och färdigheter av veterinären i framtiden, där veterinärerna tjänar folkhälsan med en primär roll att stötta samhället.

Djurskyddsfrågor

Även djurvälfärd var en punkt som kom upp på dagordningen. Det informerades om OIEs världskonferens om djurvälfärd/djurskydd som hölls i Kuala Lumpur i början av oktober 2012. Den mellanstatliga organisationen OIE (World Organisation for Animal Health), med 178 medlemsländer över hela världen, arbetar kontinuerligt med att förbättra och utveckla djurhälsan och djurvälfärden. Eftersom djurvälfärden får allt större betydelse för befolkningen är det nödvändigt att utveckla och förankra globala djurskyddsstandarder. Detta arbete sker övergripande för att försäkra sig om att det tas hänsyn till religiösa och kulturella förutsättningar, lika mycket som till ekonomiska frågor.

ISO (International Organization for Standardization) utvecklar i nuläget globala standarder för djurvälfärd som förväntas färdigställas till oktober 2013. Målet är inte att ersätta privata företagsstandarder men företagen ska ha möjligheten att använda ISO-standarder i stället för sina egna.

Sarah Pesie från universitetet i Wageningen, Nederländerna, föreläste om sitt forskningsprojekt som belyser sammanhanget mellan konsumentinformation och slaktmetoder. Bakgrunden är en ökad oro när det gäller djurvälfärden vid slakten, en allt större transparens gentemot kunderna och det faktum att det i nuläget förekommer omfattande slakt av icke bedövade djur i många EU-länder. Projektet förväntas vara avslutat i januari 2013. Det kan dock konstateras att FVE har tagit ställning mot icke bedövad slakt och anser att den innebär stress, smärta och onödigt lidande.

Högre veterinär grundkompetens önskvärd

Under punkten ”direktiv för professionella kvalifikationer” berättade Karin Östensson från SLU om arbetet med att revidera det aktuella EU-direktivet (2005/36). En lista med studieämnen som FVE anser bör ingå i den veterinära utbildningen uppdaterades och togs upp för diskussion och antagande. Det som är nytt i detta EU-direktiv är en lista med ”dag 1-färdigheter” som en veterinär ska ha när han/hon avslutar sin veterinära grundutbildning. Den listan vill FVE ska vara ett komplement till direktivets förteckning över utbildningskrav. Visionen med arbetet är en jämn, hög kvalitet på den veterinära grundutbildningen i hela Europa, en tanke som fanns med redan i Bolognadeklarationen.

Generellt har Bolognadeklarationen delvis orsakat förvirring bland Europas veterinärhögskolor, samtidigt som den överenskomna tvådelade läroplanen (kandidatexamen + magisterexamen) och skrivandet av ett vetenskapligt arbete under nästan ett år inte har fört med sig de fördelar som förväntats. Kvaliteten på veterinärkompetensen ska enligt FVE vara avgörande för möjligheten att röra sig fritt i Europa inom sin yrkesutövning. I praktiken skulle det innebära att enbart studenter från fakulteter som uppfyller kraven i Direktiv 2005/36 kommer att få rätten att praktisera inom hela EU.

Ingen bisak

Slutligen informerades åhörarna om en arbetsgrupp som jobbar med biodling och som grundades 2012. Huvudmålet med denna grupp är att kunna ge rekommendationer till FVE-styrelsen om möjliga vägar att involvera veterinärer i biodlingssektorn. Detta område är idag styvmoderligt behandlat inom veterinärmedicinen, trots såväl stora ekonomiska värden som omfattande sjukdomsproblematik hos bin.

Nästa generalförsamling kommer att hållas i Maribor, Slovenien, i juni 2013.

Sondmatning av råmjölk till mjölkraskalvar – för- och nackdelar

KARIN PERSSON WALLER, leg veterinär, docent, statsveterinär, adjungerad professor,
KERSTIN DE VERDIER, leg veterinär, VMD, bitr statsveterinär,
YLVA PERSSON, leg veterinär, VMD, bitr statsveterinär och
CHARLOTTE SILVERLÅS, leg veterinär, VMD, bitr statsveterinär*

Att rutinmässigt ge kalvar råmjölk via sondmatning förekommer i en del mjölkbesättningar i bland annat USA och Danmark. På senare år har sådan sondmatning introducerats även i Sverige. Syftet med denna artikel är att lyfta fram för- och nackdelar med att ge kalvar råmjölk via sondmatning jämfört med andra metoder.

INLEDNING

För kalvens immunförsvar är överföring av passiv immunitet via antikroppar i råmjölken väsentlig. Upptaget av antikroppar påverkas av ett antal faktorer där tiden efter födsel vid den första råmjölksgivan, mängden råmjölk och dess antikroppskoncentration är några av de viktigaste (5, 9, 12).

Kalven kan ges råmjölk på tre principiellt olika sätt: genom att den får stanna hos kon och själv dricka direkt från juvret, genom utfodring med nappflaska eller spann (med eller utan napp) eller genom sondmatning. Den vanligaste metoden i mjölkbesättningar i Sverige när kalven är frisk och dricker normalt är troligen utfodring med nappflaska (Figur 1). Om kalven är svag och inte kan svälja själv är dock sondmatning det enda alternativet.

Kalvens upptag av antikroppar från råmjölken kan enklast mätas genom att analysera mängden totalprotein i blodprov från två till sju dagar gamla kalvar. Studier har visat att risken för suboptimalt upptag av antikroppar är stor om kalven själv får dricka direkt från juvret jämfört med om den ges råmjölk manuellt (5, 9, 12). Därför rekommenderas idag manuell giva. Som nämnts använder troligen de flesta svenska mjölkbesättningar nappflaska men på senare år har en del besättningar rutinmässigt börjat sondmata kalvarna med råmjölk (10) vilket föranlett diskussioner om vilka för- och nackdelar detta kan föra med sig.

FÖR- OCH NACKDELAR MED SONDMATNING

Den fördel som framhålls med sondmatning är att det går snabbare att ge kalven en större mängd råmjölk vid ett tillfälle än då man använder nappflaska. Åsikterna rörande hur snabbt och hur mycket en kalv kan dricka med nappflaska verkar dock gå isär. Vissa hävdar att kalvar inte kan dricka mer än två liter vid ett tillfälle medan andra hävdar att kalvar enkelt kan dricka upp mot fyra liter vid ett tillfälle. Mängden råmjölk som kalven måste få i sig beror på råmjölkens antikroppskoncentration och kalvens storlek.

Nackdelar med sondmatning är främst risken att skada munhåla, svalg och mat- ➤

Foto: Ann-Christin Olsson, tidningen Husdjur.

Figur 1. *Utfodring av råmjölk med nappflaska är den rekommenderade metoden att ge råmjölk.*

➤ strupe om sonden är repig och vass eller om man är oförsiktig vid införandet (2, 7, 11). Dessutom finns risk för att vätska dras ner i lungorna om sonden läggs fel eller om en alltför stor volym råmjölk ges (2, 7, 11). Maxvolymen beror på kalvens storlek. McGuirk & Collins (9) rekommenderar maximalt fyra liter till Holsteinkalvar men till kalvar av mindre raser (Jersey, Ayrshire) är det lämpligt att bara ge tre liter.

Det kan också finnas en risk för smittspridning om inte utrustningen rengörs och desinficeras ordentligt mellan varje kalv. Om detta inte görs kan det lätt bli bakterietillväxt i utrustningen och bakterier kan överföras direkt ner i mag-tarmkanalen när kalven är som mest känslig för infektioner (5, 9, 11). En sådan risk finns dock även vid användning av nappflaska om denna inte rengörs och desinficeras ordentligt (se faktaruta). Normala försvarsmekanismer som kalven använder för att minska risken för infektion (t ex magsyra, digestionsenzymer) fungerar inte hos den nyfödda kalven. En hög bakterie-

RÅD RÖRANDE RENGÖRING AV SONDNINGSUTRUSTNING OCH NAPPFLASKOR

För sondning av råmjölk bör man inte använda sond som använts till sjuka kalvar. Det är viktigt att utrustningen är hel. Om materialet blivit repigt försvåras rengöringen. Sådan utrusning bör slängas. Förslag på rengöringsrutin:

- Skölj utrustningen noga (tills sköljvattnet är fritt från synliga mjölkrester (ingen grumlighet)) både in- och utvändigt med rinnande ljummet vatten omgående efter användning.
- Lägg därefter utrustningen i varmt vatten (använd handskar och så varmt vatten som möjligt) med fettlösande handdiskmedel och diska noga för hand med diskborste eller liknande.
- Torka av utsidan med fabriksrent papper.
- Lägg sedan utrustningen i desinfektionsbad (t ex Virkon (max 10 min) eller Desisoft).
- Skölj noga in- och utvändigt med rinnande kallt eller ljummet vatten.
- Låt torka ordentligt. Kontrollera att det inte finns beläggningar kvar på ytorna. I så fall bör man diska med surt diskmedel.
- Förpacka utrustningen i rena plastpåsar och förvara rent.

STARTVAC®
Vaccinskydd mot mastit:
S. AUREUS
KNS
KOLIFORMER

ATC VET-KOD QI02AB. RECEPTBELAGT.
GODKÄND SPC 11/02/09.

Tillverkare: LABORATORIOS HIPRA, S.A. Avda. La Selva, 135 - 17170 Amer (Girona) Spain. E-mail: hipra@hipra.com - www.hipra.com

MARKNADSFÖRS AV
NORDVACC AB
Box 112, 129 22 Hägersten
Tel:08-449 46 50.
Fax:08-449 46 56
E-mail:vet@nordvacc.se
Hemsida:www.nordvacc.se
NORDVACC

förekomst i råmjölken hämmar dessutom kalvens upptag av antikroppar.

När kalven suger stimuleras en reflex som gör att esofagealrännan sluts vilket innebär att vätskan hamnar direkt i löpmagen. Vid sondmatning utlöses inte denna reflex vilket leder till att mjölk hamnar i våmmen (3, 8). Detta kan leda till utveckling av våmacidosis eller anaeroba förhållanden i förmagarna och risk för utveckling av rumenit, omasit, abomasit och diarré (2). Att råmjölken hamnar i våmmen istället för direkt i löpmagen innebär även ett något försenat upptag av antikroppar från tarmen eftersom förflyttningen från våm till löpmage/tarm tar en viss tid (8). Enligt Quigley (11) kan sondmatning av råmjölk resultera i minskad absorptionseffektivitet och något lägre antikroppskoncentration i serum än vid matning med nappflaska. Flera andra studier har dock visat att denna försening inte har någon signifikant betydelse för kalvens antikroppsupptag under förutsättning att råmjölkens volym och antikroppskoncentration är tillräcklig (1, 4, 6). För att säkerställa ett snabbt upptag av antikroppar bör volymen råmjölk utfodrad via sond troligen inte understiga tre liter oavsett råmjölkens antikroppskoncentration.

Det finns också en högre risk hos kalvar som fått råmjölk med sond än hos kalvar som getts råmjölk med nappflaska, att de inte vill dricka vid det andra målet. Det gäller oavsett vilken mängd de fick vid första målet (2, 8). Vilken betydelse detta har på längre sikt är dock oklart.

FOTO: ANN-CHRISTIN OLSSON, TIDNINGEN HUSDJUR.

FIGUR 2. *Sondmatning av råmjölk är främst aktuell när kalven är svag och inte kan dricka själv.*

ETISKA ASPEKTER PÅ SONDMATNING

Sondmatning som rutinmässig åtgärd är etiskt kontroversiellt och diskuteras flitigt på olika forum på nätet och i lantbrukspress. Förespråkarna menar att sondmatning säkerställer råmjölksintaget och på sikt ger starkare och friskare kalvar. Många besättningar vittnar om att kalvhälsan blivit bättre sedan sondmatning införts. Motståndarna anser å andra sidan att rutinmässig sondmatning är ett onaturligt sätt att utfodra kalven. Flera lantbrukare upplever att kalven tycker att sondmatningen är mycket obehaglig och stressande. Sondmatning av kalvar med särskilda behov är dock i de flesta fall inte kontroversiellt ur ett etiskt perspektiv. Åtgärden kan vara direkt livräddande hos sjuka, svaga eller för tidigt födda kalvar (Figur 2). Att rutinmässigt utfodra alla nyfödda kalvar genom sond kan dock väcka negativa känslor även om syftet är gott. Kalvens naturliga sätt att få i sig råmjölk är att suga och alla avsteg från detta är att betrakta som onaturliga.

Men i vilken mån påverkar det kalven negativt att inte få utföra detta basala beteende? Hur påverkas synen på våra produktionsdjur när djuren inte får äta naturligt? Har vi rätt att rutinmässigt utsätta nyfödda kalvar för sondmatning bara för att det sparar tid för bonden? Och hur reagerar konsumenterna om sondmatning skulle bli rutin på de flesta svenska gårdar? Svaren är inte enkla, om de alls finns, men som veterinär bör man ändå fundera på frågor kring etik och moral i denna typ av sammanhang, och ge råd utifrån varje enskild gårds förutsättningar. Det är i detta sammanhang ➤

➤ intressant att notera att danska kalvar enligt lag sedan 2010 enbart får sondutfodras i samband med behandling av sjukdom (retsinformation.dk – BEK nr 769 af 23/06/2010). För danska nötkreatursbesättningar som fanns före införandet av lagen träder dock denna regel inte i kraft förrän i juli 2016.

Referenser

1. Adams GD, Bush LJ, Horner JL & Staley TE. Two methods for administering colostrums to newborn calves. J Dairy Sci, 1985, 68, 773–775.
2. Anderson NG. Practical aspects of accelerated feeding of dairy calves. The AABP Proceedings, 2011, 44, 88–100.
3. Chapman HW, Butler DG & Newell M. The route of liquids administered to calves by esophageal feeder. Can J Vet Res, 1986, 50, 84–87.
4. Elizondo-Salazar JA, Jones CM & Heinrichs AJ. Technical note: feeding colostrums with an esophageal feeder does not reduce immunoglobuline G absorption in neonatal dairy heifer calves. Professional Animal Scientist, 2011, 27, 561–564.
5. Godden SM. Colostrum management for dairy calves. Vet Clin Food Anim, 2008, 24, 19–39.
6. Godden SM, Haines DM, Konkol K & Peterson J. Improving passive transfer of immunoglobulins in calves. II: Interaction between feeding method and volume of colostrums fed. J Dairy Sci, 2009, 92, 1758–1764.
7. Kaske M, Werner A, Schuberth H-J, Rehage J & Kehler W. Colostrum management in calves: effects of drenching vs. bottle feeding. J Anim Physiol Anim Nutr, 2005, 89, 151–157.
8. Lateur-Rowet KJM & Breuink HJ. The failure of the oesophageal groove reflex, when fluids are given with an oesophageal feeder to newborn and young calves. Vet Q, 1983, 5, 68–74.
9. McGuirk SM & Collins M. Managing the production, storage, and delivery of colostrum. Vet Clin Food Anim, 2004, 20, 593–603.
10. Olsson A-C. Råmjölken – en kickstart för kalven. Husdjur, 2012, 1, 32–33.
11. Quigley J. Calf note #83 – Using a esophageal feeder to administer colostrums. Calf Notes.com, 2002, www.calfnotes.com
12. Weaver DM, Tyler JW, VanMetre DC, Hostetler DE & Barrington GM. Passive transfer of colostral immunoglobulins in calves. J Vet Intern Med, 2000, 14, 569–577.

***KARIN PERSSON WALLER,** leg veterinär, docent, statsveterinär, adjungerad professor, Enhet för djurhälsa och antibiotikafrågor, SVA, 751 89 Uppsala och Institutionen för kliniska vetenskaper, SLU, 750 07 Uppsala.
KERSTIN DE VERDIER, leg veterinär, VMD, bitr statsveterinär, Enhet för djurhälsa och antibiotikafrågor, SVA, 751 89 Uppsala.
YLVA PERSSON, leg veterinär, VMD, bitr statsveterinär, Enhet för djurhälsa och antibiotikafrågor, SVA, 751 89 Uppsala och Svensk Mjölk AB.
CHARLOTTE SILVERLÅS, leg veterinär, VMD, bitr statsveterinär, Enhet för djurhälsa och antibiotikafrågor, SVA, 751 89 Uppsala och Institutionen för kliniska vetenskaper, SLU, 750 07 Uppsala.

KRUUSE
labsolutions

Din samarbetspartner,
igår, idag och i framtiden ...
KRUUSE har installerat och supportat laboratorieutrustning i över 20 år; det ger en trygghet för dig som veterinär och djursjukvårdare/BMA. Att kunna erbjuda relevanta laboratorielösningar med hög kvalitet och med bästa service har alltid varit viktigt för KRUUSE.
Precis som nu, kommer det även att vara så i framtiden.

KRUUSE Lab Team
Vårt lokala Lab Team är alltid tillgängligt för att hjälpa er med alla tekniska och yrkesmässiga labfrågor!
Som laboratoriekund kan du naturligtvis även dra nytta av att kunna samla alla dina inköp hos KRUUSE.

Ernst Nilsson
Laboratorierepresentant
Tfn. +46 70 101 6718

Charlotte Carlbom
Fältsupportspecialist, laboratorium
Tfn. +46 70 101 6729

KRUUSE Lab Solutions består bland annat av:

GENESIS™
- marknadens senaste, högkvalitativa hematologi-instrument

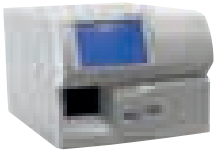
PHOENIX™
- marknadens senaste, högkvalitativa biokemi-instrument

QuickVet® Analyzer
- utvidgar dina diagnostiska möjligheter gällande koagulation, blodtypning och ekvint fibrinogen

KRUUSE Quick Tests:
- test för Parvo, Giardia, FIV/FeLV, Borrelia och Ehrlichia

KRUUSE

Nordisk Veterinärförening för Husdjursreproduktion – en tillbakablick

STIG EINARSSON, VMD, professor emeritus*

Nordisk Veterinärförening för Husdjursreproduktion (NVHR) grundades 1951 på initiativ av Nils Lagerlöf och var den första nordiska specialföreningen inom veterinärmedicinen. NVHR ordnade som regel egna sessioner vid de nordiska veterinärmötena. Den snabba utvecklingen inom reproduktionsforskningen medförde emellertid att ny kunskap mer och mer inhämtades vid europeiska/internationella konferenser. Planeringen och genomförandet av ICAR 2000 var en värdig avslutning på NVHRs aktiviteter.

Detta är meddelande nummer 125 från Rådet för veterinärhistorisk och biografisk forskning.

INLEDNING

Nordisk Veterinärförening för Sexualfysiologi och Sexualpatologi, senare benämnd Nordisk Veterinärförening för Husdjursreproduktion (NVHR), grundades 1951. Denna var den första nordiska specialföreningen inom veterinärmedicinen. Undertecknad har granskat tillgängliga arkivhandlingar i form av brevkorrespondens, protokoll, informationsartiklar m m som låg bakom beslutet (4). I uppropet i april 1951 (19) står det bland annat (fritt återgivet) att 50 år har gått sedan de danska veterinärerna

FIGUR 1. *Telesforo Bonadonna, veterinär och chef för Spallanzani-institutet i Milano, var initiativtagare till den första "International Congress on Animal Reproduction and AI", som hölls i Milano 1948.*

Albrechtsen och Paulsen började intressera sig för husdjurens fortplantningsstörningar. De bildade skola och många veterinärer från de övriga nordiska länderna inhämtade grunderna i dräktighetsdiagnostik och sterilitetsbehandling hos dem. På 1930-talet kom de stora upptäckterna på sexualfysiologins område och sedan följde den artificiella inseminationens snabba utveckling. Reproduktionsproblemen fick större betydelse och det ställdes allt större krav på veterinärernas teoretiska och praktiska kunnande inom detta område.

FÖRSTA INTERNATIONELLA KONGRESSEN 1948

Efter andra världskriget förelåg ett stort behov av att snabbt öka produktionen av mjölk, kött och ull. Ett sätt att råda bot på detta ansågs vara att sprida kunskap och stimulera till studier av problem rörande husdjurens reproduktion och artificiell insemination. Initiativtagare till den första internationella kongressen inom dessa områden var Telesforo Bonadonna (Figur 1), veterinär och chef för Spallanzani-institutet i Milano (1, 5). I sin preliminära inbjudan 1946 till kongressen skrev Bonadonna bland annat: "The main object of the Congress is to reunite scientists of the various countries, after the terrible war, so to prove the real universality of science". Dåvarande chefen för FAO (FNs internationella organ för jordbruksfrågor), Ralph Phillips från USA, utsågs att leda de vetenskapliga förhandlingarna.

En av de resolutioner/rekommendationer som togs vid kongressen var att "grunda nationella sällskap/föreningar inom reproduktion och AI för att underlätta samarbete och utbyte av kunskap". Nils Lagerlöf (Figur 2) valdes till president i den av kongressen utsedda "Standing Committee" med uppgift att planera nästa kongress. Efter hemkomsten tog han initiativ till att grunda en Nordisk Veterinärförening för Sexualfysiologi och Sexualpatologi.

UPPROP ATT BILDA EN NORDISK FÖRENING

Då Lagerlöf kom hem från sin USA-resa våren 1950 fann han att programmet för Nordiska veterinärkonferensen, som skulle hållas i Stockholm, redan var klart. Enligt hans uppfattning innehöll den alltför lite om artificiell insemina- ➤

FIGUR 2. *Nils Lagerlöf var initiativtagare till bildandet av Nordisk Veterinärförening för Sexualfysiologi och Sexualpatologi (NVHR).*

➤ tion och sterilitet (4). Han kontaktade då några kolleger i övriga nordiska länder med förslag att bilda en nordisk veterinärförening som skulle bevaka dessa områden.

Efter en livlig korrespondens mellan och inom de nordiska länderna tillstyrkte alla berörda Lagerlöfs förslag. En interimsstyrelse bestående av Nils Lagerlöf (S), Otto Garm (N), Erik Blom (DK) och Ralph Moberg (F) bildades. Den beslutade att konstituera föreningen och ordna ett specialprogram under en till två dagar före Nordiska veterinärkonferensen i Stockholm. Under april månad skickade man ut ett upprop med bland annat följande innehåll:

”Tiden synes nu vara inne att organisera ett samarbete och utbyte mellan de veterinärer som är intresserade av reproduktionsproblem. Enklaste och smidigaste sättet att nå detta syfte synes vara att bilda en Nordisk Veterinärförening för Sexualfysiologi och Sexualpatologi”. Uppropet var, utöver interimsstyrelsen, undertecknat av ordförandena för samtliga nordiska veterinärföreningar (dessutom av ordförande för Estländska Veterinärföreningen i Sverige) samt ordförande/företrädare för inseminationsveterinärernas föreningar (eller motsvarande) i de nordiska länderna. Uppropet var infört i de nordiska ländernas veterinärtidningar samt i Nordisk Veterinärmedicin (19). Det fick ett stort genomslag och anmälningar att bli medlem kom från 486 nordiska veterinärer varav 183 deltog i Stockholmskonferensen.

FÖRENINGEN KONSTITUERADES 1951

Under två dagar före den Nordiska veterinärkonferensen i Stockholm höll den nybildade föreningen sin första konferens på Kungl Veterinärhögskolan i Stockholm (Figur 3). Konferensförhandlingarna (6), som omfattade 25 föredrag, berörde tre aktuella ämnen: artificiell insemination, smittsam sterilitet, särskilt *Vibrio fetus*-infektion, samt rubbningar i könsfunktionerna hos avelstjurar. Konferensen avslutades av veterinärdirektor Slagsvold, som inbjöd föreningen att hålla nästa konferens i Oslo 1954.

Vid det konstituerande årsmötet antogs föreningens stadgar. Stadgarna föreskrev att föreningen skulle hålla sin generalförsamling i anslutning till nordiska veterinärmöten. Vidare beslutades om en årlig medlemsavgift och att det skulle organiseras utskick av ny litteratur inom föreningens specialområden till medlemmarna. Årsmötet valde Nils Lagerlöf till president och Erik Blom till generalsekreterare (Figur 4). Vidare utsågs en representant med suppleant från vart och ett av de nordiska länderna att ingå i styrelsen.

”SÄRMÖTEN”

Vid förhandlingarna under Nordiska veterinärmötet i Oslo 1954 beslutade man, på förslag av den internordiska konferenskommittén, att veterinära specialföreningar även i fortsättningen skulle hålla sina möten som ”särmöten” under pågående nordiska veterinärmöten (7, 17). Val av ämnen, mötesledare etc överläts åt respektive specialförening, medan programmet i övrigt skulle fastställas av den internordiska kommittén. Man var nämligen angelägen om att specialföreningarna inte skulle anordna egna nordiska konferenser och därmed minska attraktionen för det av veterinärföre-

FIGUR 3. *Deltagare vid den första konferensen anordnad av Nordisk Veterinärförening för Sexualfysiologi och Sexualpatologi i Stockholm 1951. Foto från Veterinärhistoriska museet i Skara.*

FIGUR 4. *Nils Lagerlöf och Erik Blom valdes till president respektive generalsekreterare för den 1951 bildade Nordiska Veterinärföreningen för Sexualfysiologi och Sexualpatologi. Foto från Veterinärhistoriska museet i Skara.*

ningarna anordnade nordiska veterinärmötet.

Vid generalförsamlingens möte i Bergen 1970 gjordes smärre justeringar av stadgarna för Nordiska Veterinärföreningen för Sexualfysiologi och Sexualpatologi. Namnet ändrades till ”Nordisk Veterinärförening för Husdjursreproduktion” (NVHR) och i varje nordiskt land skulle det finnas en avdelning med egen styrelse. Presidiet och generalförsamlingen skulle fungera som förbindelselänkar mellan delföreningarna (10).

NVHR UNDER PERIODEN 1951–1982

Nils Lagerlöf var president och Erik Blom generalsekreterare under åren 1951–1970. Lagerlöf efterträddes som president av Blom 1970 och Erkki Rajakoski från Finland valdes då till generalsekreterare (10). I samband med Nordiska veterinärmötet på Island 1974 avsade sig Rajakoski uppdraget (på grund av tidsbrist) och i hans ställe valdes Stig Einarsson (17). Undertecknad fick då erfara att uppdraget som generalsekreterare var ganska arbetskrävande. Man skulle dels hålla skriftlig kontakt med de lokala avdelningarnas styrelser, dels med organisationskommittén för nästkommande nordiska veterinärmöte angående NVHRs program (3, 8, 9, 10). Vidare skulle generalsekreteraren se till att delföreningarna presenterade sina verksamhetsberättelser och revisionsberättelser för de senaste fyra åren inför generalförsamlingen. Som generalsekreterare var man också tillsammans med presidenten ansvarig för sammanställning och tryckning av NVHRs föredrag och posterpresentationer från de nordiska veterinärmötena (11, 12, 13).

PRESIDIET INOM NVHR ÄNDRADES 1982

Organisationsstrukturen i NVHR visade sig med tiden vara otidsenlig och 1982 beslutades enhälligt att president och generalsekreterare i NVHR skulle utgöras av ordförande och sekreterare för avdelningen i det land som skulle anordna påföljande nordiska veterinärmöte (13). Därmed hoppades man också att kunna underlätta kommunikationen mellan NVHR och organisationskommittén för det nordiska veterinärmötet. Eftersom Sverige stod på tur att vara värdland för Nordiska veterinärkongressen 1986 utsågs dåvarande ordförande i den svenska avdelningen av NVHR, Ingemar Settergren (Figur 5), till president för perioden 1982–1986. I analogi med detta skulle också programmet inom NVHRs specialområde utformas tillsammans med landets huvudkommitté. Av tillgängliga arkivhandlingar framgår att planering och genomförande av Stockholmskongressen fungerade till ömsesidig belåtenhet (14, 17).

NVHR UTANFÖR I OSLO

Vid planeringen av programmet för Nordiska veterinärkongressen i Oslo 1990 uppstod ett oväntat problem. Den norska organisationskommittén beslutade att inte tillmötesgå önskningar från NVHR (och övriga specialföreningar) att ha egna sessioner. Istället planerade man ett tema för hela kongressen utan några parallella sessioner (18). Detta resulterade i att NVHR tillsammans med Nordisk mastitförening beslutade att hålla en egen nordisk tredagarskonferens i Trondheim 1991. Denna kon- ➤

FIGUR 5. *Under perioden 1982–1986 var Ingemar Settergren president för NVHR.*

FIGUR 6. *Knut Karlberg var president för NVHR 1986–1991 och huvudarrangör för Trondheimsmötet 1991. Foto tillhörande Knut Karlberg.*

➤ ferens samlade ett stort antal deltagare och blev mycket uppskattad (Figur 6).

Vid de följande nordiska kongresserna på Island 1994 (15,18) och i Helsingfors 1998 (16, 18) återgick man till ordningen med parallella sessioner.

Vid Nordiska veterinärkongressen i Helsingfors 1998 deltog bara ett mindre antal praktiserande veterinärer, vilka ansågs vara en viktig målgrupp för de nordiska veterinärmötena. Vid de nordiska veterinärförbundens ordförande konferens i september 1999, som hölls i samband med Världsveterinärmötet i Lyon, beslutades därför enhälligt att lägga ner de nordiska veterinärkongresserna (2). Därmed upphörde också NVHR att arrangera nordiska konferenser.

ICAR STOCKHOLM 2000 – ETT NORDISKT PROJEKT

NVHR beslutade 1994 att inbjuda ICAR (International Congress on Animal Reproduction) att förlägga sin kongress till Stockholm 2000 (18). Kongressen arrangeras vart fjärde år och inbjudan hade föregåtts av diskussioner inom NVHR om vilket land som skulle vara huvudvärd. I stort samförstånd beslutade man att kongressen skulle förläggas till Stockholm (Figur 7), men att satellitmöten skulle arrangeras i Danmark, Finland och Norge. I såväl kongresskommittén som den vetenskapliga programkommittén ingick representanter från de nordiska länderna. Planeringen och genomförandet av ICAR 2000 var en värdig avslutning på NVHRs gemensamma aktiviteter.

VAD HÄNDE MED NVHRS LOKALA AVDELNINGAR?

Den danska avdelningen av NVHR finns fortfarande kvar (2012) och är aktiv, med Kurt Myrup Pedersen som ordförande. Reproduktions-Nyt började ges ut 1980, men upphörde då dåvarande ordförande Ib Christiansen gick i pension. Föreningen anordnar regelbundet symposier. Under senare år har det anordnats årliga endagssymposier, där reproduktionen hos olika djurarter går på rotation. Uppslutningen av medlemmarna har varit god (Torben Greve och Kurt Myrup Pedersen, Köpenhamn, pers medd 2012).

Generalförsamlingen för den finska avdelningen av NVHR beslutade 1997 att föreningens aktiviteter skulle fortsätta inom ramen för en nybildad ”Förening för Finlands produktionsveterinärer”, som hade sitt inledande möte hösten 1996. Denna förenings förste ordförande var Juhani Taponen. Styrelsen för den finska avdelningen av NVHR satt dock kvar till slutet av 1998, med Elias Jukola som siste ordförande. Under sin aktiva tid arrangerade den finska NVHR-avdelningen kurser (ofta tillsammans med mastitföreningen och föreningen för veterinärpraktiker) och gav ut medlemsbladet VetSex-info två gånger per år till och med 1995. Efter 1996 informerades medlemmarna via medlemsbrev (Magnus Andersson, Mari Heinonen och Juhani Taponen Helsingfors, pers medd 2012).

Den norska avdelningen lades ner redan 1994 och Kristina Landsverk var den sista ordföranden. Under sin aktiva tid gav avdelningen ut Reproduksjonsnytt (4 nummer per år) och arrangerade kurser/symposier. Avsikten var att den norska avdelningen skulle ingå som en underavdelning till den Norska Veterinärföreningen, men så blev det inte. Kurser inom reproduktionsområdet arrangeras numera av Norska Veterinärföreningen ofta i samarbete med SEVU (Senter for videre og etterutdanning på Norges veterinärhögskola) och Geno SA. Produktionsveterinärernas förening utger sedan 1996 Praksisnytt, som utkommer med tre nummer per år. Detta medlemsblad innehåller också information inom reproduktionsområdet (Knut Karlberg, Oslo, pers medd 2012).

FIGUR 7. *Stig Einarsson, president för organisationskommittén av ICAR 2000 i Stockholm, hälsar kongressdeltagarna välkomna. Foto tillhörande Stig Einarsson.*

FIGUR 8. *Matti Alanko överlämnar Nils Lagerlöfs medalj till Terttu Katila vid NVHRs generalförsamling under Nordiska veterinärkongressen i Helsingfors 1998. Foto från Finsk Veterinärtidskrift.*

Årsmötet (generalförsamlingen) för den svenska avdelningen beslutade 2007 att lägga ner avdelningen. Under de sista åren fungerade Ylva Persson som ordförande och Ann-Sofi Bergqvist som sekreterare. Man skickade årligen ut litteratur och information till medlemmarna och anordnade av och till egna konferenser/symposier. SVS har vid sina årliga kongresser oftast ett reproduktionsrelaterat symposium som den svenska avdelningen av NVHR gjorde programförslag till.

LAGERLÖFS MEDALJ

För att hedra minnet av föreningens stiftare och mångårige president beslutade NVHR 1980 att instifta Nils Lagerlöfmedaljen. Medaljen skulle utdelas som regel vart fjärde år vid föreningens gemensamma nordiska kongress och ”företrädesvis till en yngre nordisk veterinär, som utfört ett lovvärt och originellt forskningsarbete inom föreningens intresseområde” (17). Medaljen har utdelats vid fem tillfällen nämligen till Hans Kindahl 1982, Steen Willadsen 1986, Arne Ola Refsdal 1991, Henrik Callesen 1994 och Terttu Katila 1998 (Figur 8).

DET INTERNATIONELLA PERSPEKTIVET

Den snabba internationella utvecklingen inom husdjursreproduktionen med flera nya inriktningar medförde etablering av sällskap/föreningar på europeisk och/eller internationell nivå. Här ges några exempel på sällskap som speciellt intresserar sig för våra husdjur och vilket år de grundades:

American Society for Theriogenology, SFT, 1954, International Embryo Transfer Society, IETS, 1974, European Embryo Transfer Association, AETE, 1984, European Society for Animal Reproduction, ESDAR, 1996, European Veterinary Society for Small Animal Reproduction, EVSSAR, 1997, Association of Applied Animal Andrology, AAAA, 1998. Alla dessa anordnar regelbundet återkommande konferenser/symposier. Dessutom arrangeras djurslagsinriktade internationella reproduktionskonferenser med ca fyra års intervall.

TACK

Ett stort tack riktas till kollegan Lars Garmer som gett mig tillgång till fotografier tillhörande Veterinärhistoriska muséet i Skara. Vidare framförs tack till Knut Karlberg och Terttu Katila för fotografier från de nordiska veterinärmötena i Trondheim 1991 och Helsingfors 1998. Slutligen ett varmt tack till Annika Rikström för hjälp att leta fram arkivhandlingar.

Referenser

1. Bane A. Några glimtar från den första internationella kongressen rörande husdjurens fortplantning och ai. Meddelande från Sveriges Yngre Veterinärers Förening, 1948, 397–99.
2. Beck-Friis J. De nordiska veterinärmötena upphör. Svensk Veterinärtidning, 1999, 51, 680.
3. Beretning. Nordiske Veterinærmøte København 4–7 juli 1962, Skandinavisk Bladforlag, Vol II, Sexualfysiologi, Sexualpatologi & AI, 1963, 465–653.
4. Brevkorrespondens mellan Nils Lagerlöf och företrädare för reproduktion och AI i de nordiska länderna angående bildande av en Nordisk Veterinärförening för Sexualfysiologi och Sexualpatologi (förvarade vid avdelningen för Reproduk- ➤

AVS Acta Veterinaria Scandinavica

ACTA VETERINARIA SCANDINAVICA

Den vetenskapliga tidskriften Acta Veterinaria Scandinavica, skapad av de nordiska veterinärförbunden, publicerar sedan 2007 sina artiklar enbart elektroniskt på Internet. Allt material i tidskriften ligger i sin helhet fritt åtkomligt på adressen www.actavetscand.com. Utgivningen finansieras via en avgift från de publicerade författarna, med de nordiska veterinärförbunden som ekonomisk garant.

För aktuellt innehåll och tidigare publicerade artiklar i Acta Veterinaria Scandinavica hänvisas till hemsidan **www.actavetscand.com**.

tion, Institutionen för Kliniska Vetenskaper, SLU, Uppsala), 1950–1951.
5. Einarsson S. 50 years since the First International Congress on Animal Reproduction was held in Milan. Gametes: Development and Function. Editors Lauria A, Gandolfi F, Enne G, Gianaroli L, Serono Symposia, 1998, 23–29.
6. Förhandlingar vid Nordisk Veterinärförening för Sexualfysiologi och Sexualpatologi 1a konferens i Stockholm 8–9 augusti 1951 (Tillgänglig i arkivet vid avdelningen för Reproduktion, Institutionen för Kliniska Vetenskaper, SLU, Uppsala).
7. Forhandlingar ved Nordisk Veterinærforening for Sexualfysiologi og Sexualpatologi, 2den Kongres i Oslo 11–13 augusti 1954. Utsendt 1955 till foreningens medlemmar som særtryk af beretningen fra VII Nordiske Veterinærmøde.
8. Forhandlingar ved Nordisk Veterinærforening for Sexualfysiologi og Sexualpatologi, 3die Kongres i Helsingfors 23–25 juli 1958. Udsendt 1959 till foreningens medlemmer som særtryk af beretningen fra VIII Nordiske Veterinærmøde.
9. Förhandlingarna vid Nordisk Veterinärförening för Sexualfysiologi och Sexualpatologi 5:e kongress i Stockholm 15–18 augusti 1966. Särtryck, oktober 1967 ur X Nordiska Veterinärmötets kongressberättelse. Hallandspostens Boktryckeri 1967.
10. Forhandlingerne fra den 6 kongres Bergen 22–25 juli 1970. Udsendt i efteråret 1970 til foreningens medlemmer som særtryk af beretningen fra 11 Nordiske Veterinærmøde.
11. Foredrag og rapporter vid XII Nordiska Veterinærkongres Reykjavik 7–10 augusti 1974. Sektion DII Reproduktionsproblem. Commissioned by A/S Carl Fr Mortensen, København V, 1974, 141–156, 270–281.
12. Föredrag och rapporter vid XIII Nordiska Veterinärkongressen Åbo 19–22 juli 1978. Reproduktionsfrågor. Ed Bengt Westerling Toim, Helsingfors, 1978, 178–207, 305–312.
13. Nordisk Veterinärförening för Husdjursreproduktion. Förhandlingar vid föreningens 9 kongress i Köpenhamn 5–9 juli 1982. Utsänt hösten 1982 till föreningens medlemmar som särtryck av Proceedings från XIV Nordiska Veterinärkongressen.
14. Nordisk Veterinärförening för Husdjursreproduktion. Särtryck av föredragen som anordnats av föreningen vid XV Nordiska Veterinärkongressen i Stockholm 1986 och protokoll från generalförsamlingen, 1986, 89-102, 237–256, 371–493.
15. Nordic Veterinary Congress XVII 26–29 July 1994, Reykjavik, Iceland. Proceedings, Vol 2, Reproduction, 1994, 122–172.
16. Nordic Veterinary Congress XVIII 4–7 August 1998 Helsinki, Finland. Proceedings, Reproduction, 1998, 108–119.
17. Protokoll och skrivelser, Nordisk Veterinärförening för Sexualfysiologi och Sexualpatologi (NVHR) 1951–1986, förvarade vid avdelningen för Reproduktion, Institutionen för Kliniska vetenskaper, SLU, Uppsala.
18. Protokoll och skrivelser, NVHR svensk avdelning 1970–2007, förvarade vid avdelningen för Reproduktion, Institutionen för Kliniska vetenskaper, SLU, Uppsala.
19. Upprop! Nordisk Veterinärförening för Sexualfysiologi och Sexualpatologi. Medlemsblad för Sveriges Veterinärförbund 1951, 3, 45–46.

***STIG EINARSSON,** VMD, professor emeritus, Institutionen för kliniska vetenskaper, avdelningen för reproduktion, SLU, Box 7054, 750 07 Uppsala.

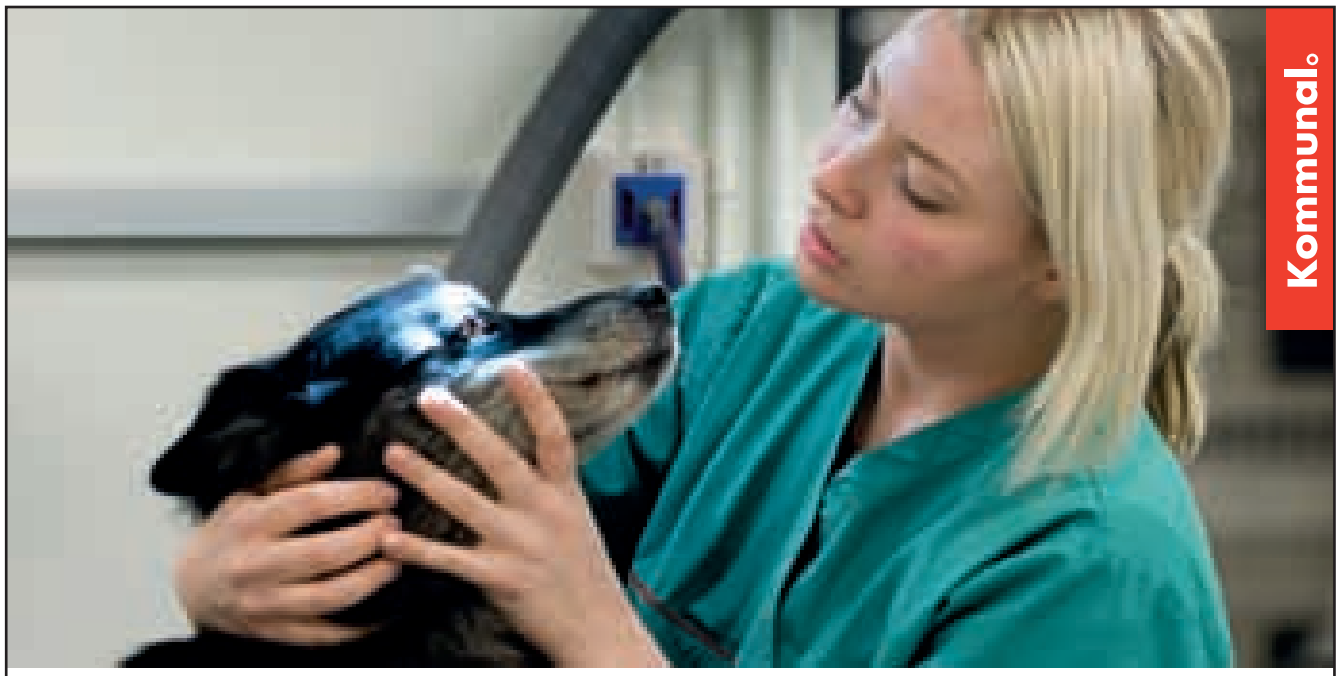

Hur blir avtalet för djursjukskötare och djurvårdare 2013?

Håll koll i mobilen! Nu drar den centrala avtalsrörelsen igång. Hur blir det med ditt avtal? Du kan enkelt hålla dig uppdaterad om vad som händer genom vår SMS-tjänst. Skicka ett SMS med texten SLA till 72456, så behöver du inte missa något! Du kan följa alla förhandlingar på kommunal.se/forhandlar

Kommunal. förhandlar

Veterinär förbundskapten i fälttävlan

Staffan Lidbeck, veterinär från Löberöd, är ny förbundskapten för det svenska fälttävlanslaget sedan årsskiftet, meddelade Svenska Ridsportförbundet den 4 januari. Staffan Lidbeck tog över efter Gunilla Fredriksson, som efter en framgångsrik fyraårsperiod med bland annat ett OS-silver valde att lämna posten som förbundskapten i höstas.

– Det ska bli roligt och spännande att fortsätta arbeta med de här ryttarna, men från ett annat perspektiv, säger Staffan Lidbeck som varit fälttävlanslagets veterinär sedan 2008 och känner både ryttarna, och framför allt deras hästar, väl. Lidbeck har lång erfarenhet av fälttävlan och har själv ridit på toppnivå. Han red bland annat i det svenska laget under VM i Stockholm 1990 och OS i Barcelona. Under åren som landslagsveterinär har han varit med på tävlingsbanorna, inte minst på de stora mästerskapen.

– Uppdraget som förbundskapten blir en fortsättning och utveckling av mitt arbete med fälttävlanslaget. Jag ska leda, utveckla och styra mot våra mål, men det blir inte en enmansshow, samarbetet med bland andra tränarna blir viktigt.

Staffan Lidbeck kommer att samla en grupp kring sig som stöd i jobbet som förbundskapten. Under den kommande säsongen kommer han själv att dela uppdraget som förbundskapten och landslagsveterinär.

Tack till alla er som granskat skriftliga arbeten i utbildningsprogrammen

Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap vill framföra ett varmt tack till er ESK-ledamöter och till er externa granskare som arbetat med granskningen av 2012 års skriftliga arbeten i utbildningsprogrammet till specialist i hundens och kattens sjukdomar.

Under första halvåret granskades 36 arbeten och under det andra omgranskades 29 reviderade arbeten.

Tack vare den samlade kompetensen och engagemanget hos er, tillsammans med nya rutiner för granskningens genomförande, har SVS klarat av att på ett bra sätt administrera och granska alla de skriftliga arbeten som inkommit i tid och med rätt dokumentation.

Inom utbildningsprogrammet till specialist i hästens sjukdomar har antalet arbeten under det gångna året varit långt färre men ändå minst lika viktiga varför vi vill framföra ett tack även till er granskare av dessa arbeten.

Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap
Lisa Hernblad Tevell
generalsekreterare

Hund och katt:
Anna-Lena Berg
Nanna Denneberg
Elisabet Ellström
Torkel Falk
Ole Frykman
Anna Hillström
Leif Hokfors
Lena Karlstam
Ingrid Ljungvall
Lotta Möller
Cecilia Rohdin
Titti Sjödahl Essén
Lennart Sjöström
Wiwi Stern Bertholtz
Emma Strage
Gustav Svensson
Marita Tauni Asp
Anna Tidholm
Linda Toresson
Sofie van Meervenne
Josefine Öberg

Häst:
Dylan Gorvy
Hans Näslund
Miia Riihiimäki
David Weckner

Avgifter för 2013

Ill: Claes Beck-Friis

Sveriges Veterinärförbunds fullmäktige fastställer varje år medlems- och prenumerationsavgifter till SVF. Avgifterna till AVF och FVF fastställs av respektive förenings årsmöte/stämma. Här redovisas avgifterna för 2013. Samtliga belopp avser avgift per månad där inget annat anges.

FULLBETALANDE MEDLEM

Medlemsavgiften till veterinärförbundet är uppdelad i två delar, dels till SVF och dels till den förening man valt att tillhöra: AVF (Anställda Veterinärers Förening) eller FVF (Företagande Veterinärers Förening). Avgifterna till AVF och FVF är fastställda av respektive förenings årsmöte/stämma. Medlemsavgiften till SVF omfattar även avgift till SVS, läs mer under Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap.

Fullbetalande medlem AVF

Medlemsavgift SVF	183 kr
Medlemsavgift AVF	132 kr
Prenumerationsavgift SVT	72 kr

Fullbetalande medlem FVF inklusive medlemskap i Företagarna

Medlemsavgift SVF	183 kr
Medlemsavgift (2012 års avgift) FVF	50 kr
Prenumerationsavgift SVT	72 kr
Serviceavgift (2012 års avgift) FVF	185 kr

(Serviceavgiften faktureras företaget halvårsvis och är en avdragsgill kostnad för företaget. Moms tillkommer.)

Som FVF-medlem kan man avstå från att vara medlem i Företagarna. Avgifterna blir då *exklusive* medlemskap i Företagarna:

Medlemsavgift SVF	183 kr
Medlemsavgift FVF	13 kr
Prenumerationsavgift SVT	72 kr
Serviceavgift FVF	50 kr

(Serviceavgiften faktureras företaget halvårsvis och är en avdragsgill kostnad för företaget. Moms tillkommer.)

DUBBELANSLUTEN TILL SULF

Medlem som är dubbelansluten till Sveriges universitetslärarförbund (SULF) betalar medlemsavgift endast till veterinärförbundet och avgiften fördelas sedan mellan SVF och SULF. Medlemsavgiften för dubbelansluten till SULF 2013 är 325 kr. Medlem som under året dubbelansluter sig till SULF ska meddela detta till veterinärförbundet.

Veterinärstuderande

Medlemsavgift	25 kr
Prenumerationsavgift SVT	21 kr

Pensionär

Medlemmar som gått i pension ska meddela detta till förbundet. Pensionärsavgift betalas från och med det kvartal medlemmen går i pension.

Medlemsavgift	35 kr
Prenumerationsavgift SVT	36 kr

YRKESVERKSAMMA UTANFÖR SVERIGE

Vid arbete utomlands medges nedsättning av medlemsavgiften med 75 procent. Om veterinären är medlem i det aktuella landets veterinärförbund medges nedsättning av medlemsavgiften till SVF med 90 procent. För att få reducerad avgift till förbundet måste medlemmen ansöka om det. Kontakta förbundskansliet för mer information.

SVENSK VETERINÄRTIDNING

Prenumeration på Svensk Veterinärtidning (SVT) är obligatorisk för alla medlemmar utom för pensionärer. Pensionär som inte vill prenumerera på SVT ska meddela detta till förbundskansliet. Prenumerationen upphör tidigast från uppsägningsdagen. Vidare kan två makar/sambo/registrerad partner, som båda är medlemmar i förbundet och bor på samma adress, avsäga sig den ena prenumerationen. Prenumerationsavgiften är fortsatt oförändrad sedan 1 januari 2006 och finns under respektive rubrik: Fullbetalande, studerande, respektive pensionär.

ENSKILDA PENSIONSFONDEN, "HEROFONDEN"

Herofonden utbetalar pension från och med året efter medlemmen fyllt 60 år, och för närvarande uppgår utbetalat belopp till mellan 1 700 och 5 500 kronor per år beroende på hur många år Heroavgiften har inbetalats. Förbundsmedlem som vill gå med måste ansöka om medlemskap i Herofonden innan fyllda 50 år, och inbetalning ska ske i minst tio år. Avkastningen på inbetald avgift är mycket god, för närvarande ca 80 procent, vilket innebär att inbetalda avgifter återbetalas på tre år (netto efter skatt). Medlemmar rekommenderas därför att i god tid före 50-årsdagen ansluta sig till Herofonden. För medlem som är ansluten till Herofonden tillkommer 18 kronor i avgift per månad.

INTRESSEFÖRENINGAR

Riksföreningarna finns inte längre kvar som en organisatorisk del av förbundet efter 2006. Föreningarna i sig kan dock finnas kvar som intresseföreningar. Förbundet tar in medlemsavgifter åt dessa föreningar. För 2013 gäller:

Svenska distriktsveterinärföreningen

Yrkesverksam	25 kr
Pensionär	13 kr

Officiella veterinärers förening/livsmedel

Yrkesverksam	10 kr
Pensionär	10 kr

Svenska militärveterinärsällskapet

Medlemsavgift	7 kr

SVERIGES VETERINÄRMEDICINSKA SÄLLSKAP (SVS)

Medlemmar i förbundet är även medlemmar i SVS och i medlemsavgiften till SVF ingår avgiften till SVS. Medlemsavgiften för stödjande medlem i SVS (icke-veterinär eller veterinärer bosatta utomlands) har av fullmäktige fastställts till 79 kronor för 2013. Direktansluten medlem i SVS (veterinär bosatt i Sverige men som inte har svensk legitimation) betalar 92 kr.

SEKTIONERNA

Enligt beslut av respektive sektions årsmöte gäller följande medlemsavgifter för 2013:

Hästsektionen

Beslut om avgift var inte taget vid pressläggning. Avgiften för 2012 var 17 kr.

Smådjurssektionen

Yrkesverksam	23 kr
Studerande	12 kr

Husdjurssektionen

Yrkesverksam	13 kr
Pensionär	8 kr
Studerande	8 kr

Sektionen för veterinär folkhälsa

Yrkesverksam	20 kr
Pensionär	5 kr
Studerande	5 kr

Försöksdjurssektionen	17 kr

INBETALNING AV MEDLEMSAVGIFTER OCH FÖRSÄKRINGSPREMIER

Alla medlemsavgifter aviseras från kansliet som sedan fördelar medlen till respektive förening och sektion. Serviceavgiften som FVFs medlemsföretag ska betala kommer att faktureras. Medlem som anser att debiteringen är felaktig bör snarast kontakta förbundskansliet. För de medlemmar som betalar kvartalsvis tillkommer en aviseringsavgift på 15 kr per avi. Om betalning sker årsvis eller via autogiro debiteras ingen aviseringsavgift. Ansökningsblankett för autogiro finns på www.svf.se. Kontakta kansliet om du vill ändra betalningsperiod eller betalningssätt.

Försäkringspremierna för personförsäkringar (liv-, olycksfalls-, sjuk-, och barnförsäkring) aviseras av Max Matthiessen Liv & Försäkringsmäklare. De sköter all administration och information av förbundets personförsäkringar, och nås på 08 613 28 55 eller grupp@maxm.se.

Försäkringspremierna för ansvars- respektive veterinärutrustningsförsäkring aviseras av Söderberg & Partners. Mer information om försäkringar och premier kommer i SVT 3/13 eller 4/13.

PER CARLSSON
kanslichef, SVF

2013 NKVet Symposium

The 29th NKVet Symposium: *Mastitis – new knowledge on diagnostics and control on modern dairy farms*
13-14th May 2013, Reykjavik, Iceland

Second announcement and call for abstracts

Scientific program

Monday 13th May 9.00 – 16.30.

Session 1: The modern Nordic dairy farm
Key note: Olav Østerås, Norway

Session 2: Milking and mastitis
Key note: Esa Manninen, Finland

Session 3: Diagnostics
Key note: Karin Persson Waller, Sweden and David Eckersall, UK

Tuesday 14th May 9.00 -16.30.

Session 4: Epidemiology and pathogenesis
Key note: Ruth Zadoks, UK

Session 5: Mastitis control and therapy
Key note: Greg Keefe, USA and Satu Pyörälä, Finland

Session 6: Comparative aspects
Key note: Chris Knight, Denmark

Abstracts: Instructions for submission: www.nkvet.org

We welcome submissions of abstracts. Some of the abstracts will be selected for oral presentation and others for poster presentations.
Deadline for submission is March 8th, 2013 to Grétar Hardarson ghh@lbhi.is

Practical information and Registration at: www.nkvet.org

NKVet - Nordic Committee for Veterinary Scientific Cooperation

Resultat vid Sveriges Veterinärförbunds val 2012

Under tiden 9–23 november 2012 pågick direktval till SVFs styrelse och SVF-fullmäktige för perioden 2013–2014. Artikeln redovisar resultatet av valet.

ANTAL RÖSTANDE

Av 2 441 röstberättigade medlemmar röstade totalt 411 personer (17,56 %) i SVFs val 2012. Samtliga personer avgav sina röster elektroniskt.

VALNÄMND

Valnämnden, utsedd av fullmäktige, bestod av Lars Garmer (sammankallande) och Cecilia Hässler Pettersson (suppleant Åsa Wolf). Valnämnden är det organ som övervakar att röstningen genomförs på ett korrekt sätt och fastställer valresultatet.

MANDATPERIOD

Valet avser mandatperioden 2013–2014. Varje år väljs bara hälften av fullmäktigeledamöterna för att säkra kontinuiteten i fullmäktigeförsamlingen. De 15 kandidater som har fått flest röster blir ordinarie fullmäktigeledamöter. De följande kandidaterna utgör ersättare i fullmäktige och ska kallas i ordning efter fallande röstetal. Därutöver finns lika många fullmäktigedelegater som utsågs i förra årets val och som alltså 2013 är inne på det sista året i sina mandatperioder.

VALRESULTAT

Vice ordförande i Sveriges Veterinärförbund

Anders Forslid

Ledamöter i förbundsstyrelsen

JK Larsson
Lotta Möller
Lars-Erik Staberg

Fullmäktigeledamöter

15 ordinarie ledamöter med två års mandatperiod 2013–2014

Johan Blix, Farsta
Therese Edström, Mölndal
Kajsa Gustavsson, Uppsala
Lars Kristensen, Fjärås
Maria Leclercq, Kimstad
Tone Lindvåg, Växjö
Anne-Li Ljunggren, Färentuna
Katinka Odhelius, Ramnäs
Jessica Olsson, Falköping
Olle Rydell, Borlänge
Anna Scherdin, Hedesunda
Olof Skarman, Stockholm
Alexandra Vilén, Helsingborg
Ulrika Windahl, Uppsala

Ersättare i nedanstående ordning med två års mandatperiod 2013–2014

Viveca Eriksson, Halmstad
André Rowe, Västerås
Eleonor Hovelius, Falkenberg
Ann-Charlotte Sandberg, Påarp

Ordinarie fullmäktigemöte

i Sveriges Veterinärförbund

onsdagen och torsdagen den 29–30 maj i Stockholm

Ni som är valda fullmäktigeledamöter för 2013 – boka in dagarna i era almanackor redan nu!

Motioner senast 17 april

Enligt förbundsstadgarna ska motion, som väcks av förening, sektion eller förbundsmedlem, ha inkommit till Förbundsstyrelsen, Sveriges Veterinärförbund, Box 12 709, 112 94 Stockholm *senast sex veckor före mötet*, dvs **senast onsdagen den 17 april 2013.** Motion inkommen därefter tas inte upp för beslut av fullmäktige.

Klargör anställningsavtalet innan underskrift

Vad innebär det om arbetsgivaren i anställningsavtalet skriver att den anställde kan placeras på annan arbetsplats/ort beroende på behov? Alla oklarheter i anställningsavtalet måste redas ut innan man som anställd skriver under.

FRÅGA

Jag har fått ett erbjudande om en tillsvidareanställning som klinikveterinär på en mellanstor klinik i min hemort. Kliniken ingår i en större koncern och i mitt anställningsavtal står att jag kan placeras på annan arbetsplats/ort beroende på behov. Vad innebär detta för mig? Kan jag en dag få veta att jag ska jobba på en annan klinik inom koncernen? Hur lång framförhållning ges? Det tar ju tid att ordna med flytt inklusive boende på ny ort. Utgår traktamente? Restidsersättning? Min sambo arbetar i vår hemort och jag har mina barn på dagis där. Kan jag verkligen bli tvingad till detta?

SVAR

Det som står i anställningsavtalet är något som du och din arbetsgivare ska vara överens om. Innan avtalet är påskrivet är det förhandlingsbart. Först och främst bör du prata med din blivande arbetsgivare om vad som menas med placering på annan ort. Handlar det om att tillfälligt som expert se till att dina kunskaper sprids till andra eller förväntas du kunna gå in som vikarie för någon annan inom koncernen?

Om du tillfälligt ska åka till annan klinik bör det framgå hur arbetsgivaren menar avseende boende, ersättning etc. Vill arbetsgivaren ha möjlighet att ”tvinga” dig att permanent jobba på annan ort? Dessa frågor måste man ta upp innan man skriver på och få det förtydligat i anställningskontraktet.

Huvudregeln är att det som står i ett anställningsavtal gäller. Därför är det viktigt att man inte skriver på något som inte passar för ens livssituation. Om arbetsgivarens avsikt är att kunna placera den anställde på olika kliniker på olika orter utifrån koncernens behov, kanske man inte ska acceptera anställningen. Kanske ska man då istället leta efter ett annat arbete som går att förena med familjesituationen på ett bättre sätt.

Vid tillfällig placering på annan ort har den anställde, om inte annan överenskommelse träffats, rätt till restidsersättning och traktamente. Man har även rätt till bilersättning om man förväntas använda egen bil i tjänsten.

Däremot kan arbetsgivaren inte tvinga någon att flytta permanent till annan ort med hänvisning till formuleringen i kontraktet. Det ska alltid anges vilken som är huvudarbetsplatsen, och arbetsgivaren kan inte ensidigt ändra denna utan att säga upp anställningsavtalet. I sådant fall aktualiseras andra frågeställningar och regelverk, såsom saklig grund för uppsägning etc.

FREDRIKE RITTER
ordförande, AVF

Rättelse om ESBL

I SVT 13/12, sidan 35, refererades ett seminarium om smittspridning i fält. Ett av styckena handlade om hur Björn Bengtsson från SVA gav en uppdatering rörande MRSA och ESBL.

Tyvärr kan man av referatet få intrycket att den allvarliga resistenstypen $ESBL_{CARBA}$ förekommer bland svenska djur i en inte försumbar omfattning och att den sprids via avelspyramiden. Så är inte fallet, vilket Björn Bengtsson vill understryka för SVTs läsare. I Sverige har vi *inte* påvisat $ESBL_{CARBA}$ hos djur. Däremot förekommer de mindre allvarliga formerna $ESBL_A$ och $ESBL_M$ hos svenska djur.

Veterinär, företagare och kvinna

Ekonom Jenny Appelkvist, Institutionen för ekonomisk och industriell utveckling, Filosofiska fakulteten, Linköpings universitet, lade den 11 januari fram sin avhandling för ekonomie licentiatexamen med titeln "Det självklara företagandet?: Kvinnors företagande i veterinärprofessionen". Opponent var dr Malin Gawell, Institutet för entreprenörskaps- och småföretagsforskning, Stockholm.

licentiatavhandling

Att starta eget som veterinär är på många sätt ett lättare val än inom andra branscher. Samtidigt ställs den privatpraktiserande veterinären inför flera svåra dilemman. Jenny Appelkvist har gjort en första studie av veterinärbranschen utifrån tre aspekter: genus, entreprenörskap och profession. Hennes studie omfattar alla kvinnor som är veterinärer och egna företagare i Östergötland, tio stycken. Totalt finns 27 privata företag drivna av veterinärer i Östergötland.

Att starta eget är ett jämförelsevis enkelt beslut för en veterinär, konstaterar hon. Man bränner inga broar. Investeringarna är överkomliga och rörligheten är stor i den kvinnligt dominerade veterinärbranschen. Man kan jobba några år som anställd, starta eget och sedan gå tillbaka till att bli anställd igen. Det är svårare till exempel i vårdsektorn.

Jenny Appelkvist identifierar tre dilemman som veterinärer ställs inför som egna företagare. Det första är balansgången mellan etik och lönsamhet. De etiska reglerna kan komma i konflikt med kraven på lönsamhet. Veterinärer får exempelvis inte använda sig av braskande marknadsföring, istället blir relationen till kunden central. Det innebär att veterinären som person är viktig, vilket ställer stora krav på tillgänglighet.

Ett andra dilemma är det mellan kund och patient. Ska man rekommendera en dyr operation för ett djur även om det inte leder till en varaktig förbättring? Jenny Appelkvist berättar om en äldre, synskadad man vars katt behövde få en insulinspruta varje dag för sin diabetes. Katten var mannens viktigaste sällskap, men hur skulle han klara av att ge den livsnödvändiga sprutan? Detta dilemma skärps när patienterna i ökande grad är sällskapsdjur istället för nyttodjur. Känslomässiga skäl blir allt viktigare i den medicinska bedömningen. Jenny Appelkvist talar om en "känslornas ekonomi". Här spelar också den teknologiska utvecklingen en roll. Idag kan man med avancerade behandlingar bota sådant som för tjugo år sedan innebar en säker död. Avancerade behandlingar kräver dock avancerad utrustning och är kostsamma.

Kollega eller konkurrent är det tredje dilemmat som avhandlingen pekar ut. Veterinärer förutsätts samarbeta, rådfråga varandra och även remittera patienter sig emellan. Men kollegan är samtidigt en konkurrent som opererar på samma marknad om samma kunder. Balansgången blir delikat. ■

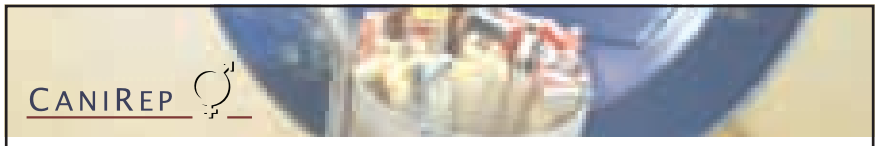

Kurs i artificiell insemination av hund

Tid:	13–17 maj 2013
Plats:	Nytorps Naturbruksgymnasium, Arbrå, Hälsingland
Arrangör:	CaniRep HB
Föreläsare:	• Prof em i smådjursreproduktion Catharina Linde Forsberg, DVM, PhD, Dipl ECAR • Prof em i endokrinologisk diagnostik Mats Forsberg, DVM, PhD
Målgrupp:	Leg veterinärer som önskar SJVs tillstånd för AI av hund
Antal:	Maximerat till 10 st deltagare
Kursavgift:	20 000:– + moms (inkl kaffe och lunch)
Anmälan:	Senast den 1 april via e-post till Catharina Linde Forsberg, canirephb@gmail.com
Upplysningar:	Catharina Linde Forsberg, 0708-36 36 23

Nya regler påverkar företagare

I följande artikel sammanfattas några av de nya lagar och regler som trädde i kraft vid årsskiftet 2012/2013, och som på ett eller annat sätt kan påverka småföretagare.

UTHYRNING AV ARBETSTAGARE

Den 28 november 2012 antog riksdagen en ny lag – lagen om uthyrning av arbetstagare. Uthyrningslagen gäller arbetstagare som är anställda av bemanningsföretag i syfte att hyras ut till kundföretag för arbete under kundföretagets kontroll och ledning. Bestämmelserna innebär bland annat att bemanningsföretaget ska tillförsäkra en sådan arbetstagare minst de grundläggande arbets- och anställningsvillkor som skulle ha gällt om han eller hon hade anställts direkt av kundföretaget för att utföra samma arbete. Undantag från kravet på likabehandling ska få göras genom kollektivavtal. De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari 2013.

KÖNSNEUTRALA FÖRSÄKRINGAR

I december togs det generella undantaget i diskrimineringslagen från förbudet mot diskriminering som har samband med kön vid tillhandahållande av försäkringstjänster bort. I stället införs ett särskilt förbud mot att ha olika försäkringspremier och ersättningar för kvinnor och män om skillnaderna grundas på beräkningar där kön använts som en faktor. Kravet på könsneutrala beräkningar ska gälla nya försäkringsavtal efter ikraftträdandet. De nya reglerna trädde i kraft den 21 december 2012.

Foto: Loretta Hostettler

Skyddet mot diskriminering på grund av ålder har utvidgats från årsskiftet, enligt ett beslut i riksdagen.

SKYDDET MOT ÅLDERSDISKRIMINERING UTVIDGAS

Riksdagen har beslutat att skyddet mot diskriminering på grund av ålder utvidgas på så sätt att sådan diskriminering förbjuds inom samhällsområdena varor, tjänster, bostäder, allmän sammankomst, offentlig tillställning, hälso- och sjukvård, socialtjänst, socialförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, statligt studiestöd och offentlig anställning. Förbudet inom offentlig anställning gäller utan undantag. På de övriga samhällsområden som omfattas av ändringen undantas viss särbehandling på grund av ålder. Sådan särbehandling som har ett berättigat syfte är tillåten om särbehandlingen är lämplig och nödvändig för att nå syftet.

EFFEKTIVARE RÄNTEAVDRAGSBEGRÄNSNINGAR

De befintliga reglerna för begränsning av ränteavdrag i inkomstskattelagen utvidgas till att gälla ränteutgifter avseende alla skulder inom en intressegemenskap. Den så kallade tioprocentsregeln – enligt vilken avdrag ska göras om mottagaren av räntan beskattas med minst tio procent – behålls och kompletteras med en bestämmelse för företag som beskattas schablonmässigt med avkastningsskatt eller på ett likartat sätt.

Det införs även ett undantag från tioprocentsregeln. Undantaget innebär att ränteutgiften inte får dras av om det ➤

huvudsakliga skälet till att skuldförhållandet har uppkommit är att intressegemenskapen ska få en väsentlig skatteförmån.

Undantaget ska gälla även vid tillämpning av bestämmelsen för företag som beskattas schablonmässigt med avkastningsskatt eller på ett likartat sätt. Vidare ändras den så kallade ventilen, enligt vilken avdrag får göras för ränteutgifter – även om mottagaren t ex inte beskattas med minst tio procent – om företaget kan visa att förhållandena är huvudsakligen affärsmässigt motiverade.

HÖJD VÄRDEGRÄNS FÖR SKATTEFRIHET FÖR MINNESGÅVOR

Minnesgåvor till varaktigt anställda ska inte tas upp till beskattning om gåvans värde inte överstiger ett visst belopp och den ges i samband med att den anställde uppnår en viss ålder eller efter viss anställningstid eller när en anställning upphör, dock vid högst ett tillfälle förutom när anställningen upphör. Med hänsyn till den allmänna prisutvecklingen och till prisutvecklingen avseende ädla metaller höjdes värdegränsen från 10 000 till 15 000 kronor den 1 januari 2013. Detta innebär att minnesgåvor med ett värde upp till 1 000 kronor får ges skattefritt.

SÄNKT BOLAGSSKATT OCH SÄNKT EXPANSIONSFONDSSKATT

Bolagsskatten och expansionsfondsskatten sänks från den 1 januari 2013 från 26,3 procent till 22 procent. När det gäller bolagsskatten gäller den äldre skattesatsen fortfarande för beskattningsår som har påbörjats före den 1 januari 2013.

FÖRENKLADE REGLER VID NEDSÄTTNING AV EGENAVGIFTER

Från och med den 1 januari 2013 förenklas reglerna om nedsättning av egenavgifterna för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag. Ändringen ska tillämpas redan vid deklarationen avseende 2013 års taxering. Det innebär att förenklingen får en retroaktiv effekt som är till fördel för de skattskyldiga.

Kollegiala nätverket

När du inte vet vem du ska prata med

Florin Gurban-Marcu, Höör
Tel: 0413–219 00, 073–349 79 98
E-post: florin.gurban@telia.com

Erik Kjellgren, Arboga
Tel: 0589–169 78, 192 80
E-post: kjellgren.erik@gmail.com

Eva von Celsing, Eskilstuna
Tel: 016–292 93, 291 03
E-post: hvarsta.vet@telia.com

Ilmars Dreimanis, Laholm
Tel: 0430–600 72, 0730–60 10 08
E-post: imsestina@hotmail.com

Som veterinär kan du enkelt och snabbt få stöd av en medmänniska som samtidigt är väl förtrogen med veterinärens vardag. Anledningen till att ta kontakt kan till exempel vara ohälsa, stress, privata problem och kriser, alkohol- eller missbruksproblematik, utbrändhet, mobbning, hot eller anmälan till Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård. Medlemmarna i kollegiala nätverket lyssnar och ger stöd efter bästa förmåga.

Kollegiala nätverket är ett självständigt nätverk bestående av veterinärer som på ideell grund står till förfogande för kolleger som behöver en samtalspartner. Sveriges Veterinärförbund har initierat verksamheten och stödjer nätverket med återkommande utbildning, men du behöver inte vara medlem för att ta kontakt.

De veterinärer som valt att vara samtalspartner är listade här bredvid. Denna gång presenterar vi Ilmars Dreimanis lite närmare. Du väljer vem du vill vända dig till. Naturligtvis garanteras du sekretess och kan också välja att vara anonym.

Presentation av Ilmars Dreimanis

Ilmars har större delen av sitt yrkesverksamma liv arbetat som distriktsveterinär. Numera är han privatpraktiserande med inriktning på animalieproduktionens djur. Han har varit fackligt aktiv inom Distriktsveterinärföreningen, varit ledamot i SVFs styrelse och är fortfarande verksam i flera av SVFs nämnder och fonder.

SÄNKT SKATT FÖR PENSIONÄRER

För att förbättra de ekonomiska villkoren för pensionärer, sänks skatten i ett fjärde steg för dem som fyllt 65 år vid beskattningsårets ingång. Skattesänkningen sker genom att grundavdraget höjs ytterligare för dessa personer. Sammanlagt sänks skatten med 1,15 miljarder kronor per år.

NYA FAKTURERINGSREGLER FÖR MERVÄRDESSKATT

Ändringen innebär att det klargörs under vilka förutsättningar de svenska faktureringsreglerna ska användas vid gränsöverskridande handel. Huvudreglerna för en fakturas innehåll förenklas och förtydligas i olika avseenden. Klargörande regler införs också om hur underlaget för beskattning bestäms när uppgifterna är i en utländsk valuta. En så kallad fakturadatummetod införs för att tydliggöra reglerna för redovisningen av EU-handel med varor. Samtidigt införs en tidsfrist för utfärdande av fakturor. Dessutom införs regler som förtydligar att den som utfärdar och tar emot fakturor är skyldig att säkerställa att fakturan är äkta, oförändrad och läsbar från tiden för utfärdandet och under hela lagringstiden.

MÖJLIGHET ATT VÄLJA EN KARENSTID PÅ EN DAG

En försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som betalar egenavgift (egenföretagare) kan, enligt gällande bestämmelser, anmäla till Försäkringskassan att han eller hon vill ha sjukpenning med en karenstid på 14, 30, 60 eller 90 dagar. Om en sådan försäkrad inte anmäler någon karenstid gäller, enligt huvudregeln, att sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete inte lämnas under de första sju dagarna i en sjukperiod.

Riksdagen har beslutat att egenföretagare, utöver nuvarande möjlighet att kunna välja en karenstid på 14, 30, 60 eller 90 dagar, även ska kunna välja en karenstid på en (1) dag. De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari 2013.

LARS NORDFORS
chef Företagarnas juridiska rådgivning
Företagarna

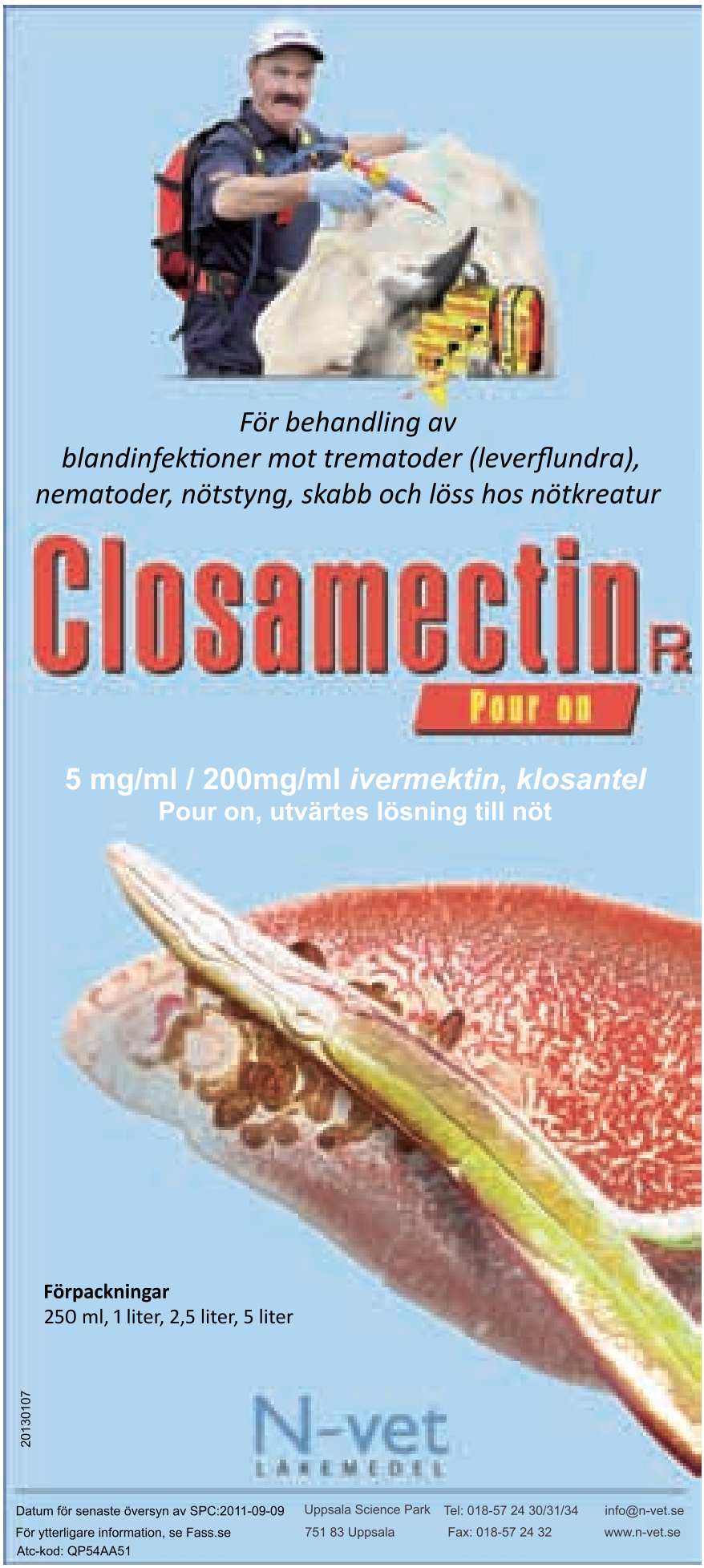

Fortsatt utbildning i Skara nödvändig för SLUs trovärdighet

En extern utredningsgrupp för SLU kom i slutet av förra året bland annat fram till att SLU-utbildningarna i Skara bör flyttas till Ultuna. Det anser följande debattör vara fel väg att gå, då den stora tillgången på djurbesättningar, slakterier och livsmedelsindustrier i Västra Götalandsregionen är en nödvändig förutsättning för att SLU ska kunna bedriva trovärdig undervisning inom djurområdet.

Sverige behöver en strategi för en trygg livsmedelsförsörjning, skrev bland andra SLUs rektor Lisa Sennerby Forsse på DN Debatt den 31 december 2012. I en värld av ökande behov av livsmedel, ökande priser på jordbruksprodukter och påtagliga klimatförändringar frågar sig författarna till DN-artikeln hur vår egen försörjningskapacitet påverkas av att allt mer jordbruksmark hamnar under asfalt och byggnader. Visst finns det goda skäl att utarbeta en svensk strategi för trygg livsmedelsförsörjning i ett globalt perspektiv.

CHOCKFÖRSLAG ATT FLYTTA SKARAUTBILDNING

Även här hemma sker en sådan utveckling, något som SLUs ledning har all anledning att ägna uppmärksamhet. I takt med att Stockholm-Uppsalaområdet urbaniseras blir avstånden allt längre från Ultuna till djurbesättningar, slakterier och livsmedelsindustrier. Därför kom utredningen som föreslår en flytt till Ultuna av SLUs utbildningar i Skara som en chock för många. En analys visar dock att utredningens förslag inte vilar på annat än att utredningsdirektivet medförde att en sådan slutsats skulle dras.

Foto: SLU

Utredningen som föreslår en flytt till Ultuna av SLUs utbildningar i Skara kom som en chock för många, konstaterar Bo Algers.

SLUs studenter måste ha djupa teoretiska kunskaper, men de måste också ha insikter i det svenska lantbrukets villkor. De som håller djur för produktion av livsmedel behöver tillgång till kompetens som förstår dessa villkor och som fått en god träning i att identifiera, diagnostisera, förebygga och hantera problem som förekommer i modern djurhållning. Genom att delvis förlägga veterinär- och agronomutbildningar till Skara med många besättningsbesök och möten med lantbrukare kan detta uppnås. Här finns olika besättningar med allt från mjölkkor till slaktkycklingar och – inte minst – djurägare. På samma sätt ger vi redan nu med utbildningarna i Skara blivande djurskyddsinspektörer, ansvariga i djurparker med flera, en förståelse för djurhållningens villkor.

För att våra studenter ska kunna bidra i samhället är det avgörande att de ges möjlighet att studera lantbrukarnas problem och frågeställningar om djurhållning och djurhälsa samt att försöka hjälpa dem att lösa deras problem och utveckla en lönsam djurhållning som står i samklang med samhällets krav och behov. Här utgör den stora tillgången på djurbesättningar, slakterier och livsmedelsindustrier i Västra Götalandsregionen en nödvändig förutsättning för att SLU ska kunna bedriva utbildningar. Dessa utbildningar har sikte på att försörja det svenska lantbruket med personer med kunskap, färdigheter och insikter och därmed leva upp till en strategi för den trygga svenska livsmedelsförsörjning som efterlyses på DN Debatt.

BO ALGERS
leg veterinär, professor
SLU campus Skara

Varför ska man vara med i ett fackförbund?

Varför ska man betala medlemsavgift till sitt fackförbund egentligen? Räcker det inte att vara med i A-kassan? Om du frågar undertecknade, är det självklara svaret på den sista frågan nej, det räcker inte att bara vara med i A-kassan. Förutom de individuella förmånerna finns det en rad andra fördelar som de flesta inte tänker på, eller sorgligt nog inte ens vet om.

Foto: Iurii Sokolov

Som medlem i ett fackförbund kan man få hjälp, råd och stöd bland annat inför löne- eller utvecklingssamtal, vid byte av tjänst, för att avtala om kompetensutveckling med mera.

insänt

Som medlem i ett fackförbund kan du få hjälp, råd och stöd i ditt arbetsliv av både ombudsmän och jurister. Det kan handla om att du får problem på jobbet, att du blir orättvist behandlad, att arbetsgivaren inte följer avtalen, att du blir uppsagd eller omplacerad. Det kan även handla om stöd inför ditt löne- eller utvecklingssamtal, vid byte av tjänst, kompetensutveckling med mera. Medlemskapet kan också innebära förmåner i form av rabatt på försäkringar, tidningsprenumerationer, medlemslån, karriärcoachning, CV-granskning, riktad service om du är chef, egenföretagare, utlandsanställd med mera.

I Sverige har vi generellt ganska schyssta arbetsvillkor. Vi har fem veckors lagstadgad semester (många har mer än så), sjukpenning med utfyllnad i form av sjuklön, föräldrapenning med utfyllnad i form av föräldralön, semesterlön när vi är lediga, tjänstepension, trygghetsförsäkring vid arbetsskada, övertidsersättning, restidsersättning, årlig lönerevision, Trygghetsrådet som ger extra trygghet vid arbetsbrist, medbestämmande på arbetsplatsen – listan på förmåner kan göras lång. Det man alltför ofta tenderar att glömma bort är att bara semestern, föräldra- och sjukpenningen är lagstadgade, inga andra nämnda förmåner är några självklarheter. De kommer från de centralt avtalade kollektivavtalen.

KOLLEKTIVAVTALEN SKAPAR TRYGGHET

Kollektivavtalen innebär ett system som skapar trygghet och förutsägbarhet för arbetstagarna liksom stabilitet och arbetsfred i företag och verksamheter. De är branschanpassade och kan relativt snabbt förändras om det skulle behövas. Kollektivavtalen anger golvet för vad som ska gälla, och lämnar därmed öppet för förbättringar i enskilda anställningsavtal eller lokala kollektivavtal.

Kollektivavtalet skapar alltså goda förutsättningar för ett lokalt medbestämmande eftersom arbetsgivaren är skyldig enligt lag att förhandla med den lokala fackföreningen inför varje viktigare förändring (finns det ingen lokalförening så förhandlar man med det centrala förbundet), informera löpande om hur det går för företaget och förhandla om lokalföreningen (dvs medlemmarna) själva påkallar en förhandling.

Kollektivavtal är inte bara bra för de

Foto: Svetlana Damjanac

För att kunna bevara de anställdas möjligheter att påverka är det viktigt att värna om den svenska modellen med kollektivavtal och lokalt medbestämmande.

anställda, även arbetsgivaren tjänar på att teckna dem och vara medlem i en arbetsgivarorganisation. Arbetsgivaren får ett färdigt regelverk att följa och kan fokusera på sin verksamhet istället för att försöka förstå sig på arbetsrätten. I medlemskapet i en arbetsgivarorganisation ingår stöd och rådgivning, och skulle det gå så långt har arbetsgivaren tillgång till juridisk hjälp. Kollektivavtalet innebär också fredsplikt, dvs så länge det finns ett giltigt kollektivavtal får man inte strejka eller lockouta.

ENSIDIGA POLICYS

Naturligtvis finns det företag som inte är anslutna till någon arbetsgivarorganisation och därmed inte har något kollektivavtal som de måste följa. Dessa arbetsgivare brukar också ha förmånliga villkor för sina anställda, reglerade i så kallade policys – i vissa delar kan de till och med vara bättre än motsvarande kollektivavtal. Det tråkiga med dessa policys är att de är ensidigt upprättade. Det betyder att arbetsgivaren ensidigt kan försämra eller ta bort dem helt utan att behöva förhandla med vare sig medarbetarna, facket eller någon annan. Det finns däremot inga hinder att förbättra ett kollektivavtal och göra lokala policys till bindande lokala avtal.

VÄRNA OM DEN SVENSKA MODELLEN

Det fina med den svenska arbetsrätten och kollektivavtalen är att man inte behöver vara medlem i ett fackförbund för att åtnjuta alla de förmåner som kollektivavtalet medför. Eftersom det råder föreningsfrihet i Sverige får man inte göra skillnad på medlemmar och icke-medlemmar. Jobbar man på en kollektivavtalsansluten arbetsplats tillämpas kollektivavtalet på alla anställda. Nackdelen med detta blir att om alla tror att det är gratis och ingen är villig att betala medlemsavgift urholkas hela systemet. På lite längre sikt kanske vi måste gå över till ett mer oflexibelt system där allting regleras genom lag. Det skulle medföra att möjligheterna att påverka centralt och lokalt, antingen som lokalförening eller som enskild medarbetare, försämras drastiskt.

Så fortsätt att betala din medlemsavgift och vet med dig att du bidrar inte bara till att du och dina kolleger får schyssta arbetsvillkor, utan också till att vi kan värna den svenska modellen med kollektivavtalen och det lokala medbestämmandet.

Jonas Dreyfert
Caroline Lindeberg
Roma Uddin
lokalföreningsrekryterare inom Saco

Prascend®(pergolidmesilat)
1 mg tablett (1,31 mg pergolidmesilat) för häst

Presentation: Pergolid är ett syntetiskt ergotderivat samt en kraftfull, långtidsverkande dopaminreceptoragonist. Pergolid hämmar utsöndringen av prolaktin. Hos hästar med PPID minskar pergolid plasmanivåerna av ACTH, MSH och andra pro-opiomelanokortinpeptider. **Indikation:** För symptomatisk behandling av kliniska tecken på hypofysär pars intermedia dysfunktion (PPID) (Cushings syndrom hos häst). **Kontraindikationer:** Skall inte ges till hästar med känd överkänslighet mot pergolidmesilat eller andra ergotderivat. Skall inte ges till hästar under 2 års ålder. **Biverkningar:** Eventuella biverkningar hos hästar är svettningar, aptitlöshet, övergående anorexi och letargi, lätt påverkan på det centrala nervsystemet (lindrig depression och lätt ataxi), diarré och kolik. Om det uppstår tecken på dosintolerans skall behandlingen stoppas i 2 till 3 dagar och återupptas med halva den tidigare dosen. **Interaktioner:** Använd läkemedlet med försiktighet om det ges samtidigt med andra läkemedel som man vet påverkar proteinbindingen. Administrera inte läkemedlet samtidigt med dopaminantagonister som neuroleptika, domperidon eller metoklopramid eftersom dessa medel kan reducera effekten av pergolid. **Dräktighet:** Skall endast användas i enlighet med ansvarig veterinärs nytta/riskbedömning. Denna produkts säkerhet har inte fastställts hos dräktiga ston. **Laktation:** Användning rekommenderas inte till digivande hästar, eftersom denna produkts säkerhet inte fastställts hos dessa. **Observera:** Relevanta endokrinologiska laboratorietester skall utföras, liksom utvärdering av kliniska symptom, för att ställa diagnosen PPID. **Försiktighetsåtgärder för djur:** Eftersom majoriteten av PPID-fallen diagnostiseras hos äldre hästar förekommer det ofta andra patologiska processer. **Försiktighetsåtgärder för personer som administrerar läkemedlet till djur:** Denna produkt kan vid delning orsaka ögonirritation, en irriterande lukt eller huvudvärk. Minimera risken för exponering när tabletterna delas. Tabletterna skall inte krossas. Undvik kontakt med ögonen och inhalation vid hantering av tabletterna. Tvätta händerna efter användning. Personer med känd överkänslighet för pergolid eller andra ergotderivat skall undvika kontakt med läkemedlet och skall inte administrera det. Gravida eller ammande kvinnor skall bära handskar när de administrerar produkten. Vid hudkontakt, skölj den exponerade huden med vatten. Vid ögonkontakt, skölj omedelbart det utsatta ögat med vatten och kontakta läkare. **Dosering och administreringssätt:** Produkten skall administreras oralt en gång dagligen. Startdosen är 2 µg pergolid/kg svarande till 1 tablett till 500 kg häst. Efter den initiala diagnosen, upprepa endokrinologisa tester för dostitrering och övervakning av behandlingen med 4 till 6 veckors intervall, fram till att de kliniska tecknen och/eller resultaten av de diagnostiska testen stabiliseras eller förbättras. Klinisk förbättring förväntas inom 6 till 12 veckor. Livslång behandling är att förvänta för denna sjukdom. Tabletterna skall inte krossas. **Karenstider:** Ej tillåtet för användning till hästar avsedda för humankonsumtion. Ej tillåtet för användning till ston som producerar mjölk avsedd för humankonsumtion. **Priser:** se www.apoteket.se **Förpackningar:** 60 st och 160 st 1 mg tabletter receptbelagd. (SPC 2012-08-02)

Boehringer Ingelheim Vetmedica, Box 467, 201 24 Malmö www.bivet.nu/se

Ansvarsärende

Avlivade hittekatt efter undersökning

En djurägare anmälde veterinären NN för felbedömning av en katts skada, vilket ledde till att katten avlivades. NN bestred anmälan.

ansvarsärende

DJURÄGARENS ANFÖRANDE

Ägarens katt hade råkat komma ut på ett trafikerat torg i en storstad. Ägaren vet fortfarande inte hur det gick till. Det var dock enligt ägaren uppenbart för vem som helst att det inte var en hittekatt då katten var mycket fin, välnärd och väl omhändertagen. Katten var inte avmagrad, tovig i pälsen, hungrig eller visade tecken på att ha vistats ute länge. Katten ”hittades” i stadsmiljö, utanför en port, inte vilsen i park eller skog. Hitteplatsen, utanför ett hotell, var kattens port och katten satt således och väntade på att någon skulle släppa in den när polisen kom och tog den. Om ingen hade lagt sig i hade katten kommit in till ägarna igen och den hade därmed varit i livet idag.

Katten togs till ett närbeläget djursjukhus. Veterinär NN överdrev enligt anmälaren kattens skada på vänster bakben för att få tillstånd av länsstyrelsen att avliva katten. Enligt telefonsamtal med länsstyrelsens kattsamordnare meddelade NN muntligen en värre skada än vad som kan utläsas av kattens journal till länsveterinären. Länsveterinären fick fel information av NN per telefon och fattade därför beslut om avlivning på felaktiga grunder. Beslutet om avlivning togs också alldeles för snabbt utan att ansvariga på något sätt ansträngt sig för att hitta en ägare, eller ge dem som ägare tid att själva hitta katten. Katten hade kunnat få smärtlindring i minst en vecka eller mer. Detta medgavs även av NN vid telefonsamtal. Kattens skada var således inte så allvarlig att den måste avlivas omedelbart.

Då katten var en innekatt var den inte ID-märkt, men det är inte lag på att katter ska vara ID-märkta. Ägaren anser därför att polis, veterinärer, djursjukhus och länsstyrelse måste göra sitt yttersta för att behandla djuret väl, omhänderta det och söka efter ägare eller avvakta anmälan om försvunnen katt innan man fattar så drastiska beslut som att avliva katten. Man ska verkligen inte överdriva kattens skada för att få rätt att göra sig av med den.

Det finns två journaler på katten, som kom in till länsstyrelsen under två på varandra följande dagar. I den första redovisas ingen undersökning av katten och i den finns den beslutande åtgärden att katten ska till operation för kastrering och ID-märkning och därefter till katthem. I den andra journalen har en undersökning av katten skrivits in, i fel kronologisk ordning, och även beslutet om avlivning. För någon som läser journalen i efterhand kan det se ut som att NN rättat journalen för att det ska se bättre ut.

Av den första journalen kan en konstaterad ligamentskada inte utläsas utan det verkar snarare så att katten var mycket svårundersökt. Ägaren vill se de röntgenbilder veterinär NN tog på katten för att konstatera ligamentskada och besluta om avlivning i samråd med länsstyrelsen. Ägaren vill också att en annan veterinär uttalar sig om skadan. Att katten hade en ligamentskada innebar inte att den inte hade kunnat bli återställd. När ägaren frågade NN vid telefonsamtal svarade NN att katten hade kunnat bli återställd genom operation men att ingen ville betala. I journalen står genomgående att kattens allmäntillstånd var gott och ägaren förstår inte varför katten då måste avlivas omedelbart.

Ägaren anser inte att djursjukhuset och länsstyrelsen ska ägna sig åt avlivning av katter som inte har livshotande skador.

VETERINÄRENS ANFÖRANDE

Den journal som bifogades av djurägaren är samma journal i två upplagor där den som inkom till länsstyrelsen dag två är den kompletta. Journalen som inkom till länsstyrelsen den första dagen togs fram innan undersökningen av kattens bakbensskada var gjord varför anteckningen om denna inte finns med. Den kronologiska ordningen bestäms av journalprogrammet och kan inte påverkas av användaren, detta för att det inte ska gå att ändra eller göra tillägg i journalen utan att det klart framgår. Kattens ligamentskada hade inte undersökts i journalutskriften från förmiddagen dag ett, då katten hade ont i sitt ben och därför inte gick att undersöka i vaket tillstånd. På grund av detta sövdes katten ner på eftermiddagen den första dagen runt kl 15, tid framgår av bifogade röntgenbilder, för att skadan skulle kunna undersökas ordentligt.

Målet med katter utan känd ägare är att de ska kunna omplaceras till ett hem. Planen med katten var att undersöka skadan i vänster bakben samt, om denna inte visade sig vara allvarlig, ID-märka och kastrera katten inför omplacering. Detta kan utläsas av operationsremissen. En tveksam person kan därmed se att NNs mål inte var ”att få rätt att göra oss av med katten”. När djursjukhusets personal upptäckte att det rörde sig om en allvarlig skada i hasleden med krepitation, vilket tyder på en fraktur, samt en

ligamentruptur, kontaktades länsstyrelsen för vidare instruktioner om vad sjukhuset skulle göra med katten. Prognosen vid denna typ av skada är alltid avvaktande.

Varför länsstyrelsen fattade beslut om avlivning och vid vilken tidpunkt är något som djurägaren får ta upp med länsstyrelsen. NN informerade muntligen länsveterinären om typen av skada och att den var operabel men med en avvaktande prognos. Alternativet var att amputera benet. NN fick då ett muntligt beslut om att avliva katten.

När en hittekatt är omhändertagen fungerar länsstyrelsen som ägare och tar beslut om vad som ska göras med katten. Djursjukhuset tar inga beslut om sådant. Djursjukhuset är inte heller inblandat vad gäller upphittandet och inlämnandet av hittekatter och de kan inte påverka vilka katter som lämnas in hos dem. Katter som är skadade tas in som akutpatienter, undersöks och får adekvat vård. Går inte ägaren att spåra kontaktas länsstyrelsen för ett omhändertagande och länsstyrelsen ansvarar därefter för katten.

NN har inga förpliktelser att kontakta potentiella ägare till djur som tagits omhand av länsstyrelsen. NN valde dock att kontakta djurägaren efter det att ägaren hört av sig till polisen, då NN förstår att man vill veta vad som har hänt med ens katt. Som veterinär på ett stort djursjukhus har man en mycket hög arbetsbelastning och arbetet med djur under behandling måste prioriteras. NN kontaktade djurägaren så snart hon hade möjlighet men djurägaren svarade då inte. Vid det samtal som sedan ägde rum var djurägaren upprörd och inte speciellt mottaglig för NNs information. NN försökte förklara att beslut om avlivning tagits av länsstyrelsen då det inte gått att spåra djurägaren.

JORDBRUKSVERKETS YTTRANDE

Jordbruksverket anser inte att veterinären NN agerat försumligt i sin yrkesutövning, mot bakgrund av de handlingar verket tagit del av.

BEDÖMNING

Den aktuella katten avlivades efter beslut av länsstyrelsen och hade dessförinnan undersökts och bedömts av veterinär NN. Enligt nämnden finns det ingen anledning att rikta någon kritik mot den bedömning som NN gjorde. Anmälan mot NN leder därför inte till någon disciplinpåföljd. Nämnden konstaterar att om katten varit ID-märkt hade det varit lättare att spåra dess ägare.

JOHAN BECK-FRIIS

noterat

Ny behandlingsmetod för hornhinnesår hos häst

Hornhinnesår är ett vanligt sjukdomstillstånd hos häst som kan leda till nedsatt syn. Nu görs en studie vid SLU där hästpatienter vid Skara Djursjukhus kan ges en ny typ av behandling, Corneal Cross Linking (CXL), meddelade djursjukhuset den 27 december förra året. Vid CXL belyses den skadade delen av hornhinnan med ultraviolett ljus efter att den mättats med en B-vitaminlösning. Tekniken förstärker hornhinnan genom att fibrerna i hornhinnan sammanlänkas med tvärbindningar, crosslinks, som gör hornhinnan mindre känslig för nedbrytande enzymer. Samtidigt avdödas mikroorganismer av de produkter som bildas vid ljusaktivering av B-vitaminet.

CXL har använts på människa under flera år för att behandla ett tillstånd av eftergift i hornhinnan (keratokonus) och nyligen avslutade kliniska studier visar även på goda resultat vid behandling av infekterade hornhinnesår. CXL ges i normalfallet som en engångsbehandling och efterföljande antibiotikabehandling är inte alltid nödvändig. Hittills har ett 20-tal hästar behandlats framgångsrikt med CXL vid Skara Djursjukhus.

Anna Hellander Edman, veterinär med specialisering på häst och ögonsjukdomar hos häst, utför den kliniska studien tillsammans med SLU-forskare i Uppsala.

Normer för nedsättning av medlemsavgift

Medlemsavgiften till veterinärförbundet kan reduceras vid låg inkomst (i inkomstunderlaget inräknas alla former av lön, ersättning från A-kassa, sjuklön, föräldrapenning och dylikt samt jour/beredskap).

Möjligheten att få nedsatt medlemsavgift kräver en skriftlig ansökan från medlemmen. Ansökan skickas till Sveriges Veterinärförbund. Beslut om nedsättning av medlemsavgiften gäller i ett år från det datum då nedsättningen börjat gälla. Därefter krävs förnyad ansökan.

Även vid tjänstgöring utomlands beviljas nedsättning av avgiften. För medlem som dessutom i utlandet ansluter sig till organisation motsvarande veterinärförbundet beviljas ytterligare nedsättning av avgiften i Sverige.

Särskilda avgifter gäller för studeranden, pensionärer och medlemmar som fått varaktig sjukersättning.

Ansvarsärende

Spolade vatten i luftvägarna på häst

Jordbruksverket anmälde veterinären AA för felbehandling av en häst och AA bestred inte anmälan.

ansvarsärende

JORDBRUKSVERKETS ANFÖRANDE

Jordbruksverket beslutade att ge en djurägare skadeståndsersättning för kostnader som han drabbats av på grund av att veterinären AA vid behandling av en häst spolat en foderstrupsförstoppning med vatten. Vatten kom ned i luftvägarna och hästen fick på grund av detta avlivas.

Av lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård framgår att den som tillhör djurhälsopersonalen ska fullfölja sina arbetsuppgifter i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Det framgår även att om någon som tillhör djurhälsopersonalen uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter vid verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård får disciplinpåföljd åläggas.

Jordbruksverket önskade att Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård skulle pröva om den behandling veterinär AA utförde var i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.

VETERINÄRENS ANFÖRANDE

AA bestred inte anmälan men hänvisade vidare till hennes, av Jordbruksverket ingivna, yttrande i samband med skadeståndsprövningen och till det hörande journaluppgifter.

ANSVARSNÄMNDENS BEDÖMNING

Veterinär AA har vid behandling av en häst spolat en foderstrupsförstoppning med vatten. Vattnet kom i luftvägarna och hästen fick på grund av detta avlivas. Ansvarsnämnden ansåg att AA genom sitt agerande varit så oskicklig att hon inte kunde undgå en disciplinpåföljd i form av en erinran.

JOHAN BECK-FRIIS

SKALPELLEN

Kallelse till
ÅRSMÖTE och KURS

3–4 maj, Rånäs Slott, Rånäs

Neurokirurgi, diagnostik och behandling

Anmäl dig genom att betala in kursavgiften, 2 500 kr, senast den 30 mars till bankgiro 5832-7404, plusgiro 498 36 75-2 eller allkonto 6600-242 06 3071.

Genom anmälan bokas du automatiskt in till Rånäs Slott men betalningen för boendet gör du inte förrän du är på Rånäs Slott (www.ranasslott.se).

Kursavgift: 2 500 kr (medlemsavgift 200 kr).

Logi: 2 568 kr i enkelrum, 2 068 kr för del i dubbelrum. Vid delat rum, meddela vem du delar med samt ev kostavvikelser till cakj@djursjukhusen.se.

Mer info finns på Skalpellens hemsida www.skalpellen.se.

Hjärtligt välkomna!

noterat

Veterinärförbundet fortsätter att växa

Enligt den statistik som sammanställs efter varje årsskifte fortsatte Sveriges Veterinärförbund att växa under 2012. Totala medlemsantalet den 31 december var 3 000 personer, en ökning med 2,1 procent (62 st) jämfört med föregående årsskifte. De yrkesverksamma medlemmarna hade ökat med 2,0 procent (45 st) till 2 274 personer och icke yrkesverksamma hade ökat med 2,4 procent (17 st) till 726.

Saco-federationens totala medlemsstatistik är i skrivande stund inte färdig, men den senaste undersökningen från halvårsskiftet 2012 visade att Saco ökat medlemsantalet med 1,6 procent sedan året innan. Den totala medlemssiffran låg en bit över 625 000 vid halvårsskiftet.

noterat

Hot om vite vid shar pei-avel

En kennelägare i Skåne med förbud att avla på sjuka hundar, har trots detta fortsatt avla skrynkliga shar pei-hundar med entropion.

Entropion kan drabba hundar inom alla raser, men shar pei är kraftigt överrepresenterad. Orsaken är shar pei-rasens extremt många hudveck och rynkor. Detta utmärkande drag hos shar pei beror på en förtjockad underhud, som har avlats medvetet på inom rasen. På grund av den förtjockade huden rullas ögonlocket och ögonfransarna in mot hornhinnan, vilket ofta är mycket smärtsamt för hunden.

Foto: Henriette Bonde, Länsstyrelsen Skåne.

Shar pei-valp med entropion som opererats genom eye tacking.

Hundar med genetiska defekter som kan nedärvas får inte användas i avel. Därför beslutade Länsstyrelsen Skåne i juni 2012 om avelsförbud för åtta kennelägare (beslutet har överklagats till förvaltningsrätten men gäller tills vidare). Förbudet omfattar endast hundar som har eller tidigare har haft entropion.

Vid en oanmäld kontroll i höstas hos en av kennelägarna hittades sex valpar. Ingen av valparna hade öppnat ögonen trots att de var över tre veckor gamla. Veterinär konstaterade att samtliga valpar hade entropion som därefter opererades genom eye tacking. Valparna tillhörde en tik som har sjukdomen och tidigare har fått valpar med entropion. Länsstyrelsen beslutar nu att skärpa avelsförbudet med ett vite på 20 000 kronor.

Källa: Länsstyrelsen Skåne den 18 januari.

Virbac ANIMAL HEALTH

När: Torsdagen den **14:e mars**, kl. 18:00 - 21:00
Scandic Segevång, Malmö

Tisdagen den **19:e mars**, kl. 18:00 - 21:00
Scandic Infra City, Stockholm

Kostnad: Kostnadsfritt

Anmälan: Anmälan sker senast den **1:a mars** genom att skicka ett mail med namn, klinik och telefonnummer till **virbac@virbac.se**. Skriv gärna i anmälan om ni önskar specialkost och om ni önskar få ett kursintyg.

Program

18:00	Smörgås och dricka serveras
18:30 - 19:15	Leishmaniaparasitens livscykel och utbredning samt symtombild hos hund, Lotta Gunnarson.
19:15 - 19:30	Kaffepaus
19:30 - 20:15	Diagnostik, behandling och prevention av leishmanios hos hund. Dessutom ges ett sammandrag från SCIVA Canine Leishmaniosis Symposium - Current State of Knowledge, Pisa, 8 - 10 mars 2013, Lotta Gunnarsson.
20:15 - 20:30	Presentation av Canileish® - ett nytt vaccin mot leishmanios hos hund, Ellen Skarman, Virbac.
20:30 - 21:00	Frågestund

www.virbac.se

INBJUDAN
till seminarium om

Leishmanios hos hund
– utbredning, symtom, diagnostik, behandling och prevention

Härmed inbjudes till ett kostnadsfritt kvällsseminarium i ett samarbete mellan Lotta Gunnarsson, SVA och Virbac Animal Health Sverige.

Lotta Gunnarsson är veterinär, VMD och specialist i hundens och kattens sjukdomar. Hon har tidigare arbetat på Regiondjursjukhuset i Strömsholm, Veterinärhögskolan och på Agria Djurförsäkring. Sedan hösten 2012 arbetar Lotta vid SVA, enheten för Djurhälsa och antibiotikafrågor.

Hjärtligt välkomna!!
Virbac Animal Health

Vilken är din diagnos? – Svar

SVAR

Handeln med hästar är omfattande och i ett fall med en importhäst med oklart ursprung och kort sjukdomshistoria som uppvisar kraftfulla symtom av detta slag bör man ha afrikansk hästpest (AHS) i åtanke.

Eftersom AHS tillhör epizootilagens sjukdomar (se faktaruta) har veterinären och djurhållaren vid misstanke skyldighet att se till att djuret snarast undersöks och att vidare smittspridning förhindras. I detta fall ska man försäkra sig om att inga djur transporteras från gården och att inga knott kan nå hästen för att undvika vidare spridning. Epizootilagens sjukdomar är anmälningspliktiga redan vid misstanke och anmäls till Jordbruksverket och länsveterinären. Man ska dessutom alltid kontakta SVAs sektion för epizootier innan provtagning för epizootisjukdomar och man kan då också diskutera eventuella misstankar och få råd avseende vidare handläggning. De undersökningar och analyser som görs i en utredning av epizootisk sjukdom bekostas av Jordbruksverket.

FÖRFATTNINGSTEXTER

Epizootierna regleras i Epizootilagen (1999:657), Epizootiförordningen (1999:659) och i Statens jordbruksverks föreskrifter om epizootiska sjukdomar SJVFS 1999:102 samt SJVFS 2010:44. I dessa finns förutom anvisningar om veterinärens roll även epizootisjukdomarna listade. Allt kan hittas via Jordbruksverkets hemsida. På SVAs hemsida hittar man mer information om epizootisjukdomarna och en länk till utbildningsverktyget "epiwebb" som erbjuder vidare information och kunskapstest för de i lagen reglerade epizootierna.

KORT OM AFRIKANSK HÄSTPEST

Bland tamdjuren drabbar sjukdomen hästar och åsnor samt mulor och mulåsnor, men hästen är det djur som lättast utvecklar symtom. Flera andra djurslag såsom kamel, buffel, hund och små idisslare har visats kunna bilda antikroppar men deras roll i sjukdomsspridningen anses obetydlig.

Sjukdomen är strikt vektorburen – smitta överförs inte vid direktkontakt hästar emellan. I Afrika är svidknott av arten *Cullicoides imicola* den främsta vektorn, men även andra arter och typer av insekter har möjlighet att sprida sjukdomen. Virus förökas i lokal lymfknuta hos hästen och sprids därifrån vidare ut i blodet. Inkubationstiden är vanligen två till sju dagar men kan vara så lång som upp till 14 dagar. Viremin pågår i fyra till åtta dagar. Beroende på vilket organsystem som drabbas hårdast ses sjukdomen i tre olika former – hjärtform, lungform (Figur 2) och blandad form, där de två senaste är de vanligaste formerna i en naiv population. Mortaliteten är

Foto: Pirbright Institute, UK.

Figur 2. *Kraftfullt lungödem hos häst med afrikansk hästpest.*

mycket hög, mellan 50–90 procent beroende på vilket organsystem som drabbas. Hästar med immunitet från vaccination eller tidigare genomgången sjukdom, vissa åsnor som är mer resistenta som art samt den naturliga reservoaren zebran kan ha en fjärde form där mortaliteten är mycket låg och det enda symtomet är övergående feber.

Även om risken för introduktion av AHS till Sverige får anses som mycket låg i dagsläget kan förhållandena ändras snabbt. Bluetongue betraktades som en exotisk sjukdom innan den plötsligt introducerades till Holland 2006. Då båda dessa sjukdomar sprids på liknande sätt och av samma vektorer bör man inte ta för givet att sjukdomen stannar där den är idag. Klimatförändringar, den ökade globala handeln, hästarnas ökade rörlighet och andra faktorer gör att en framtida introduktion av sjukdomen till Europa inte kan uteslutas.

Vaccination

I vissa områden där sjukdomen förekommer försöker man skydda hästpopulationen med vaccination. Det vaccin som idag används är levande, attenuerat, och risk finns för att vaccinstammar återgår till att vara smittsamma. Vaccination är inte tillåten inom EU.

Förekomst

Sjukdomen ses framför allt i de centrala delarna av Afrika, med periodvisa spridningar öster- och söderut. Större utbrott utanför länderna söder om Sahara har setts: 1959–1961 då Mellanöstern, Indien och Turkiet drabbades, 1966 och 1987–1990 hade Spanien två separata utbrott av två olika serotyper, 9 respektive 4. Under 1989 sågs serotyp 4 även i Portugal och Marocko.

Övervakning

Övervakningen är i Sverige baserad på klinisk övervakning då vi förväntar oss kraftfulla kliniska symtom (Figur 3) om sjukdomen introduceras. Det är därför mycket viktigt att kliniskt verksamma veterinärer känner till sjukdomen.

Foto: Pirbright Institute, UK.

Figur 3. *Kontrollen är i Sverige baserad på klinisk övervakning då vi förväntar oss kraftfulla kliniska symtom. Ödem över ögat samt svår konjunktivit orsakad av AHS.*

noterat

Förlängd paratuberkulosövervakning behöver fler prover

Den kliniska övervakningskampanj som Jordbruksverket, SVA och Svenska Djurhälsovården bedrivit under hösten 2012, avseende förekomst av paratuberkulos i svenska nötbesättningar, kommer att förlängas till våren 2013. Hittills har myndigheterna fått in ett 70-tal prover men förhoppningen är att få in närmare 500 prover genom en förlängd kampanj. För att komma i mål med detta behöver man veterinärkårens hjälp. Resultatet från projektet kommer att ingå tillsammans med övrig övervakning som obduktionsverksamhet, klinisk övervakning och tidigare studier i underlaget för att säkerställa att Sverige är fritt från sjukdomen.

Provtagningen sker idag främst via distriktsveterinärer men om man som privatpraktiserande veterinär vill delta i provinsamlandet är man välkommen att höra av sig till Linda Ernholm, SVA, tel: 018-67 43 47 och e-post: linda.ernholm@sva.se eller Virpi Welling, Svenska Djurhälsovården, tel 018-16 75 05 och e-post: virpi.welling@svdhv.org

IN MEMORIAM

Olof Högsved in memoriam

Veterinär Olof Högsved, Skara, har avlidit. Han sörjs närmast av hustrun Ulla, fem barn samt barnbarn.

Olle Högsved föddes 1932 på gården Hög i Sunnersbergs socken, Skaraborgs län. Efter studentexamen och studier vid gamla Stutis vid Brunnsviken tog han sin veterinärexamen 1960. Som alla i sin generation hade han under de första åren efter examen skilda vikariat som distriktsveterinär och besiktningsveterinär.

Vid denna tid rådde en dynamisk forsknings- och projekteringsverksamhet på stallbyggnadsområdet för lantbrukets djur i vårt land. Centrum för detta var dåvarande Statens Lantbruksbyggnadsförsök (LBT) i Lund. Framtidstron på nya tekniska lösningar som skulle rationalisera djurhållningen var stor. När de tekniska lösningarna realiserades i praktisk tillämpning uppstod emellertid 55problem, huvudsakligen beroende på att djurens basala biologiska och hälsomässiga krav förbisetts. Därför beslöts att vid LBT inrätta en veterinärtjänst för att härigenom på ett tidigt stadium tillföra djurhälso- och djurskyddsaspekter i den tekniska nydaningen.

1965 utsågs Olle Högsved som innehavare av denna nyinrättade tjänst vid

LBT. Här uträttade han under fem år ett inte alltid lätt pionjärarbete med att föra in biologiska och hälsomässiga aspekter i forsknings- och projekteringsverksamheten på stallbyggnadsområdet.

1970 tillträdde han en tjänst som statskonsulent, sedermera statsveterinär, i husdjurshygien vid dåvarande Veterinärhögskolans institution för husdjurshygien i Skara. Härifrån genomfördes under de följande åren en internationellt unik fortbildningsverksamhet för samtliga landets distrikts- och besiktningsveterinärer, inriktad på att möta de krav som ställdes av en ny tid med nya metoder på djurhållningsområdet. Här utförde han, förutom forskning, ett mycket betydelsefullt arbete där hans organisationsförmåga var till stor hjälp för institutionen. För att inte släppa kontakten med den kliniska verksamheten tog han under många år helgjourer i Vara veterinärdistrikt. Här visade han prov på analytisk förmåga som diagnostiker.

Olle Högsved tillträdde år 1991 en tjänst som besiktningsveterinär vid Scans slakteri i Skara som han innehade till sin pensionering.

Hans gärning uppskattades både inom och utom landet, något som framgår av att han tilldelades Djurskyddets i Sverige guldmedalj 1976 och av Veterinäruniversitetet i München Felix Wankel Tierschutzpreis 1989.

Vi som arbetat nära Olle upplevde honom som en kollega med starkt moraliskt patos parat med en underfundig humor. Olle lämnar ett stort tomrum efter sig.

Ingvar Ekesbo
Jan-Olof Lindqvist
Jan Svedberg
Bengt Vilson

Viktigt att fylla i löneenkäten

Veterinärförbundets lönestatistik är känd för att hålla hög kvalitet och ge en trovärdig bild av medlemmarnas löner. Ska vi behålla den kvaliteten är vi beroende av en hög svarsfrekvens på löneenkäten.

Du som ännu inte har fått reda på ny lön per den 1 september 2012 fyller i enkäten utifrån aktuellt löneläge.

Om du inte har fått enkäten eller inte har möjlighet att svara via webben, meddela kansliet för att få en pappersenkät: office@svf.se, 08-545 558 20.

Bli Livsviktig!

Bli regelbunden givare på cancerfonden.se eller ring 020-59 59 59.

Vi tänker besegra cancer. Vill du vara med?

Cancerfonden

Livet leker, pulsen slår

Genom denna nya spalt kommer veterinärstudenterna vid SLU i Uppsala regelbundet att dela med sig av sina tankar. I vartannat nummer av tidningen får läsaren en inblick i vad som händer på Stutis, i stort eller smått. Först ut är VMFs ordförande.

Examen. Från den dagen man blir antagen till veterinärprogrammet är det stora målet veterinärexamen som hägrar 5,5 oändliga år bort. Jag är övertygad om att även ”färdiga” veterinärer minns den dagen då allt slit äntligen gav utdelning.

För drygt två veckor sedan fick ytterligare en årskurs uppleva det magiska ögonblicket. Årskursen ”Delirium” tog examen den 19 januari och är den första årskursen som genomgått SNYS – supernya studieordningen. Som med allt nytt har även denna studieordning lett till oro hos både studenter och lärare.

Jag vet att dessa nybakade veterinärer är starka och motiverade och att de kommer att göra svensk veterinärmedicin ännu ett snäpp vassare. Jag gratulerar dem till sin examen och hoppas att de tas emot med öppna armar i arbetslivet.

För oss som är kvar i studentlivet flyter tillvaron på som vanligt. Lugnet börjar lägga sig efter tentaperioderna i början av januari och tillsammans med dagsljuset kommer livsgnistan så sakteliga tillbaka. Men det är inte bara glada miner bland studenterna. Som många säkert har hört lider utbildningarna vid SLU av nedskärningar. Vad detta innebär för veterinärprogrammet är det ingen som riktigt vet, men rykten sprids och hos veterinärstudenterna bubblar en nervositet över hur det ska påverka just deras utbildning.

Mikroskoperingsövningar övergår till datorövningar, allt större studentgrupper delar på undervisningsmaterialet och vissa övningar tas bort fullständigt. Frågan är hur mycket mer indragna resurser utbildningen klarar. Ända sedan jag började på programmet har jag hört stolta och vackra ord om hur bra och väl ansedd Sveriges veterinärutbildning är, men frågan är hur länge den kan fortsätta vara det.

En övning syftar inte bara till att var och en ska vara kapabel att sätta permanentkanyl på en katt. Alla våra praktiska moment leder till ökad förståelse inom veterinärmedicinen. Det tränar oss i djurhantering, grupparbete, kliniskt tänkande och inte minst kommunikation. Träning i kommunikation är ett område som är essentiell för vårt yrke men förekommer alldeles för lite i vår utbildning.

Vi måste fortsätta kämpa för att behålla vår praktiska undervisning och kvalitetssäkra utbildningen så att vi kan vara redo för ”One Health” och det yrke som vi har glädjen och ansvaret att få tillhöra.

Även om en del verkar kämpigt finns det också mycket att vara glad åt. Veterinärutbildningen är fortfarande fantastiskt rolig att gå på och i kårhuset pågår det aktiviteter i stort sett varje dag. Om ni passerar Uppsala och Ultuna, titta då in i kårhuset om det är någon där. Det finns alla möjligheter att återuppleva minnen och träffa nya människor – era blivande kolleger. På tisdagar säljer FiQ fika mellan 16.30–18.00. Då kanske ni får en möjlighet att titta in. Vi ses där!

John-Filip Lundin
ordförande Veterinärmedicinska Föreningen

KONGRESSER & KURSER

Svenska

Januari–mars -13. Endagskurs Epizootisjukdomar, Luleå, Umeå, Sundsvall, Norrköping, Uppsala, Jönköping, Göteborg, Karlstad, Kristianstad, Helsingborg. Arr: SVA och Jordbruksverket.
Info: www.jordbruksverket.se/kurser-ochseminarier

v 6

6–7/2 -13. Kurs Hälsopaket Mjölk, steg II, Skara. Arr: Svensk Mjölk. Info: Håkan Landin, hakan.landin@svenskmjolk.se, 070-350 24 82

8–9/2 -13. Vinterkurs Bilddiagnostik från topp till tå – olika tekniker i fält och på klinik, Rimbo. Arr: SVS Hästsektion.
Info: www.vinterkurs.se

v 7

11–15/2 -13. Kurs i artificiell insemination, häst, Uppsala. Arr: Institutionen för Kliniska vetenskaper (KV), SLU.
Info: susanne.pettersson@slu.se

13–14/2 -13. Nurse Academy – Klinisk nutrition för djursjukskötare och djursjukvårdare, Dalarna. Arr: Royal Canin.
Info: ellinor.gunnarsson@royalcanin.se

14/2 -13. Kurs Epizootisjukdomar hos fisk, Uppsala. Arr: SVA och Jordbruksverket.
Info: www.jordbruksverket.se/kurser-ochseminarier

14–17/2-13. Kurs Oftalmologi, hund och katt, Strömsholm. Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 9

1–2/3 -13. Kurs Myths and misconceptions, Göteborg. Arr: Svenska sällskapet för djurtandvård. Info: www.ssdt.se

v 10

NY 5–6/3 -13. International practical equine dermatology – a 2-day case-based course, Strömsholm. Arr: vetPD.
Info: www.vetpd.com

NY 6/3 -13. Symposium Behandling av kronisk smärta med fokus på osteoartros hos hund, Täby. Arr: Novartis.
Info: annakarin.lindberg@novartis.com, 070-8893281
(se annons i denna tidning)

NY 6/3 -13. Näringslivsdag med jobbtorg, Uppsala. Arr: SLU.
Info: marie.sterning@slu.se, 018-67 14 52
(se annons i denna tidning)

8–9/3 -13. Kurs Cytologi fördjupning, Knivsta. Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 11

12–13/3 -13. Svenska Djurhälsovårdens vårkonferensen 2013, Västerås.
Info: www.svdhv.se

NY 14/3 -13. Seminarium om Leishmanios hos hund, Malmö. Arr: L Gunnarsson SVA och Virbac Animal Health.
Info: virbac@virbac.se, www.virbac.se
(se annons i denna tidning)

v 12

NY 19/3 -13. Seminarium om Leishmanios hos hund, Stockholm. Arr: L Gunnarsson SVA och Virbac Animal Health.
Info: virbac@virbac.se, www.virbac.se
(se annons i denna tidning)

19–20/3 -13. Konferens Djursjukvård – en bransch i utveckling, Stockholm.
Info: www.conductive.se

21–22/3 -13. Kurs Akut & intensivvård, hund & katt, för mindre/medelstora kliniker, Uppsala. Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

NY 22–23/3 -13. International practical equine neonatology – a 2-day case-based course, Helsingborg. Arr: vetPD.
Info: www.vetpd.com

23/3 -13. Föreläsning Immunotherapy, Knivsta. Arr: SSVO och Ögonpanelen.
Info: www.ssvo.se

v 13

25–27/3 -13. Kurs Anestesiologi steg 2, hund och katt, Knivsta.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 14

4–5/4 -13. Kurs Ultraljud smådjur, fördjupning buk, Göteborg.

auktoriserat djursjukhus
SMÅDJURSAKUTEN
Smådjursveterinär sökes

Smådjursakuten i Kungälv ligger ca 2 mil norr om Göteborg och är en väletablerad smådjursklinik.

Vi söker en klinikveterinär till ett graviditetsvikariat på ca 1år.

Du kommer att arbeta i ett team med lång erfarenhet och med stor nyfikenhet på att hela tiden utvecklas. Tjänsten omfattar 100 %, viss kvällstjänstgöring kan förekomma. Tillträde 2013-04-01.

För frågor och mer upplysning om tjänsten kontakta Anna Andersson på telefon 0303–18400 alt maila anna.andersson@smadjursakuten.se. Se även mer information om kliniken på vår hemsida www.smadjursakuten.se.

Ansökan skickas till anna.andersson@smadjursakuten.se senast 2013-02-28.

Välkommen med din ansökan!

Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 15

12–13/4 -13. Kurs Praktisk mjukdelskirurgi för smådjursveterinärer, Ultuna. Arr: Universitetsdjursjukhuset vid SLU. Info: Birgitta.Ostlund-Wiberg@uds.slu.se

v 16

19–20/4 -13. Kurs Oftalmologi (av SVS rekommenderad kurs), Sigtuna.
Arr: Jamaren. Info: www.jamaren.se

19–21/4 -13. VeTA-dagarna, Helsingborg.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 18

NY 3–4/5 -13. Kurs Neurokirurgi -diagnostik och behandling, Rånäs slott.
Arr: Skalpellen. Info: www.skalpellen.se
(se annons i denna tidning)

v 20

NY 13–17/5 -13. Kurs i artificiell insemination av hund, Arbrå. Arr: CaniRep HB.
Info: Catharina Linde Forsberg, canirephg@gmail.com, 0708-36 36 23
(se annons i denna tidning)

v 25

17–20/6 -13. IX European symposium on poultry welfare, Uppsala.
Info: www-conference.slu.se/poultry-welfare2013

v 36

6–7/9 -13. Kurs Colic in the horse, Strömsholm. Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 37

11–14/9 -13. 11th International conference by EurSafe (European society for food and agricultural ethics), Uppsala.
Info: www.slu.se/eursafe2013

v 39

26–27/9 -13. Kurs Grundläggande mjukdelskirurgi, smådjur del 1, Uppsala.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 40

3–4/10 -13. Kurs Röntgenteknik, -anatomi hund och katt, grund, Göteborg.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 42

18–19/10 -13. Kurs Ultraljud smådjur, grundläggande buk, Uppsala.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 43

24–25/10 -13. Kurs Röntgendiagnostik för smådjurspraktiker, Göteborg.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 45

7–8/11 -13. Veterinärkongressen, Uppsala. Arr: SVS och SVF.
Info: Marianne Lundquist, SVF, 08-545 558 27, marianne.lundquist@svf.se, www.svf.se

8–9/11 13. Kurs Kundservice & kommunikation, fördjupning, Uppsala.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 46

13–15/11 -13. Kurs Anestesiologi steg 2, Knivsta. Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 47

21–22/11 -13. Kurs Grundläggande mjukdelskirurgi, smådjur del 2, Uppsala.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 49

4–6/12 -13. Kurs Anestesiologi steg 3, Göteborg. Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

Internationella

Fler internationella kurser hittar du på Vet Agendas hemsida: www.vetagenda.com och på British Small Animal Veterinary Associations hemsida: www.bsava.com

v 7–8

13–14/2 -13. Etterutdanning – kurs i dermatologi hest, Oslo. Arr: Norges veterinärhögskola. Info: www.nvh.no

15–17/2 -13. Advanced equine musculoskeletal imaging course – MRI and CT Days, Bonn, Tyskland. Arr: Arbeitsgruppe Pferd. Info: www.agpferd.com

15–18/2 -13. 4th International meeting on emerging diseases and surveillance (IMED), Wien, Österrike.
Info: http://imed.isid.org

v 8

18–22/2 -13. 8th International sheep veterinary congress, Rotorua, Nya Zeeland.
Info: www.intsheepvetassoc.org

20–24/2 -13. Veterinary chiropractic course Extremities (module IV), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC.
Info: www.i-a-v-c.com

v 9

28/2–1/3 -13. International Mastitis Course, Vejle, Danmark.
Arr: Cornell University, Aarhus University, Nordvacc Läkemedel AB.
Info: www.nordvacc.se

v 10

6–9/3 -13. WSAVA FASAVA 38th Annual congress 2013, Auckland, Nya Zeeland.
Info: www.wsava2013.org

9–10/3 -13. Equine thoracic, cardiac, abdominal and ocular ultrasound days, Weilerswist-Müggenhausen, Tyskland.
Arr: Arbeitsgruppe Pferd.
Info: www.agpferd.com

v 14

3–7/4 -13. Veterinary chiropractic course Sacropelvic (module I), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC.
Info: www.i-a-v-c.com

3–7/4 -13. NoVAS/IVAS basic course on veterinary acupuncture – session IV, Oslo.
Info: www.novas.dk (SVT 3/12)

NY 5–6/4 -13. International practical equine endoscopy – gastrointestinal, urogenital & respiratory tract – a 2-day course, Århus, Danmark. Arr: vetPD.
Info: www.vetpd.com

5–7/4 -13. Equine Physiotherapy Days: The sacroiliac-hindlegs motion circuit, Bingen och Waldalgesheim, Tyskland.
Arr: Arbeitsgruppe Pferd och Tierklinik Binger Wald. Info: www.agpferd.com och Arno Lindner, arnolindner@t-online.de

v 15

10–14/4 -13. Veterinary chiropractic course Integrated (module V), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC.
Info: www.i-a-v-c.com

v 16

NY 19–20/4 -13. International investigation & treatment of neurologic, neuro-muscular & muscular conditions – a 2-day course, Oslo, Norge. Arr: vetPD. Info: www.vetpd.com

v 18

1–5/5 -13. Veterinary chiropractic course Thoracolumbar (module II), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC. Info: www.i-a-v-c.com

2–4/5 -13. World conferece on veterinary education, Bangkok, Thailand. Arr: World Veterinary Association (WVA). Info: www.worldvet.org

v 19

8–11/5 -13. International conference on diseases of zoo and wild animals 2013, Wien, Österrike. Arr: IZW, Tiergarten Schönbrunn, EAZWV. Info: www.zoovet-conference.org

v 20

NY 13–14/5 -13. 29th NKVet symposium: Mastitis – new knowledge on diagnostics and control on modern dairy farms, Reykjavik, Island. Info: www.nkvet.org (se annons i denna tidning)

v 21

23–26/5 -13. World veterinary dental congress, Prag, Tjeckien. Info: http://2013.ecvd.info/

v 23

8–9/6 -13. NoVAS/IVAS basic course on veterinary acupuncture – session Exams, Helsingfors. (SVT 3/12)

v 25

19–23/6 -13. Veterinary chiropractic course Cervical (module III), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC. Info: www.i-a-v-c.com

v 32

7–11/8 -13. Veterinary chiropractic course Extremities (module IV), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC. Info: www.i-a-v-c.com

v 37

11–15/9 -13. Veterinary chiropractic course Integrated (module V), Sittensen, Tyskland. Arr: IAVC. Info: www.i-a-v-c.com

NY 12–14/9 -13. 17th Annual Conference of the European Society for Domestic Animal Reproduction (ESDAR), Bologna, Italien. Info: www.mvcongressi.com/dati/calendarioeventipdf/1424_0.pdf

14–17/9 -13. 1st World veterinary golf championship, Prag Tjeckien. Info: www.vetgolf.eu

v 38

17–20/9 -13. World Veterinary Congress, Prag, Tjeckien. Info: www.wvc2013.com/en/home

v 45

NY 8–9/11 -13. International practical equine endocrinology – a 2-day practical & case-based course, Oslo, Norge. Arr: vetPD. Info: www.vetpd.com

SVERIGES VETERINÄRFÖRBUND

FÖRBUNDSSTYRELSE

Ordförande	*Telefon*
TORSTEN JAKOBSSON	070-372 95 10
Vice ordförande	
ANDERS FORSLID	0413-55 32 20
PER JONSSON	0155-28 33 18
JK LARSSON	0920-25 36 50
KARIN LUNDBORG	0512-229 19
LOTTA MÖLLER	073-964 20 78
LARS-ERIK STABERG	070-438 98 78
LOTTA TERNSTRÖM HOFVERBERG	073-151 22 50
MARJA TULLBERG	070-627 77 36

ANSTÄLLDA VETERINÄRERS FÖRENING – AVF

STYRELSE

Ordförande	*Telefon*
FREDRIKE RITTER	0768-23 35 88
Vice ordförande	
ELEONOR FREDLER	070-341 19 41
Sekreterare	
TONE LINDVÅG	070-260 90 10
Kassör	
SHWAN KAREEN	070-798 68 68
Ledamöter	
KAJSA GUSTAVSSON	070-980 09 65
LARS-GÖSTA LARSSON	070-851 98 42
MARIA LECLERCQ	076-770 62 62

FÖRETAGANDE VETERINÄRERS FÖRENING – FVF

STYRELSE

Ordförande	*Telefon*
JOHANNA HABBE	070-522 04 90
Sekreterare	
RITVA KROKFORS WRETEMARK	070-397 35 17
Kassör	
ANN-MARI KJELLGREN	0761-12 71 05
Ledamot	
ANDREAS SANDIN	0730-68 15 94
Suppleant	
SUSANNA HULTBERG	0524-233 75

I veterinärförbundet ingår förutom dessa funktioner ett antal råd, kommittéer och nämnder. Samtliga förtroendevalda förbundsmedlemmar listas på hemsidan www.svf.se

SVERIGES VETERINÄRMEDICINSKA SÄLLSKAP – SVS

KOLLEGIUM

Ordförande:
PER JONSSON

Vice ordförande:
TORKEL EKMAN, ADJUNGERAD

ERIKA CHENAIS
HÅKAN LANDIN
LENA MALMGREN
VERONICA RONDAHL
ULRIKA WINDAHL

Sektioner inom Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap

FÖRSÖKSDJURSSEKTIONEN

Ordförande:
VERONICA RONDAHL

Sekreterare
ANNA GRANLUND

HUSDJURSSEKTIONEN:

Ordförande
HÅKAN LANDIN

Sekreterare
ANNA OHLSON

HÄSTSEKTIONEN

Ordförande
LENA MALMGREN

Sekreterare
JAN SKIDELL

SEKTIONEN FÖR VETERINÄR FOLKHÄLSA

Ordförande
ERIKA CHENAIS

Sekreterare
CATRIN VESTERLUND-CARLSON

SMÅDJURSSEKTIONEN

Ordförande
ULRIKA WINDAHL

Sekreterare
ANNE-LI LJUNGGREN

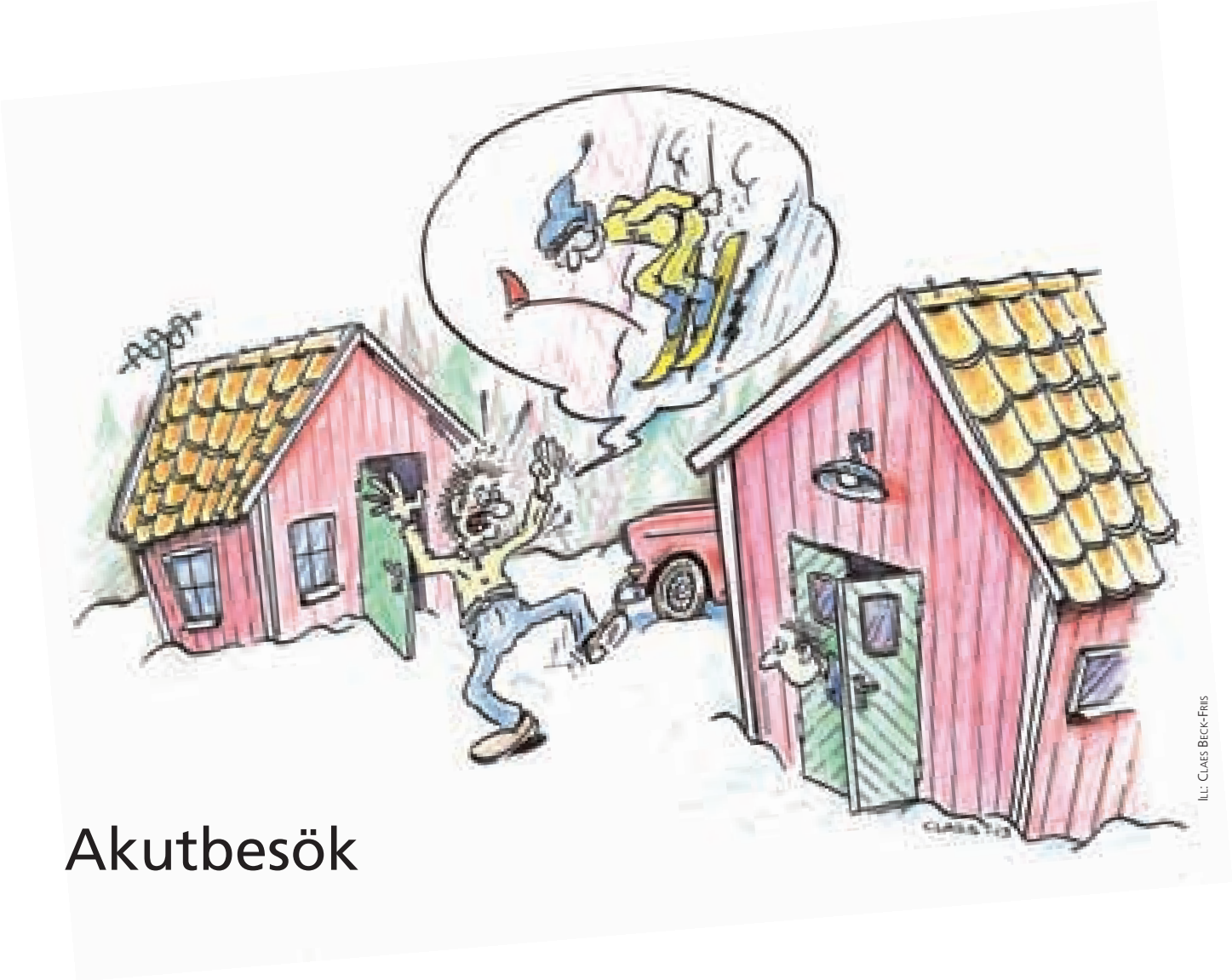

Ill: Claes Beck-Friis

Akutbesök

Det var en vacker dag i februari. Solen sken på ett gnistrande snötäcke, man kände långt inne i själen att vårvintern började närma sig.

Antalet sjukresor var sådär lagom, så det fanns säkert tid över till andra aktiviteter.

Då fick jag ett meddelande om en pares några mil bort. Dessutom sa bonden att kon var väldigt dålig. Det blev en hastig omdisposition av dagens resesväng. Bilen var en bakhjulsdriven Volvo, vinterdäcken var nästan nya och vägytan lagom hård. Nu bar det av med god fart. En del kurvor togs på rallymaner. Snön sprutade. Jag kände mig som min förnamne Waldegård. Barnsligt men roligt.

Så var jag framme i den aktuella byn, åkte upp på gården, så en tvärsladd framför ladugården. Upp med bakluckan, ut med kvackväskan, in i mjölkrummet. Nu började jag söka den aktuella bonden. Här fanns ingen bonde. In i ladugården, ingen bonde där heller. Alla kor på benen, utom en som låg platt på sidan. Efter en snabb blick på kreaturet var jag övertygad om att bonden hade ställt rätt diagnos och status. Men var fanns kons ägare? Ut i foderladan. En busvissling, inget svar. Nu förflyttade jag mig ut igen till lagårdsbacken.

Nu såg jag det sjuka djurets ägare. Han kom springande från boningshuset i full karriär med armarna vevande.

Vad har hänt? Har någon blivit sjuk? Jag visste ju att gammelfarfar bodde kvar på gården.

Kons ägare var nu framme. Andtruten hojtade han åt mig: ”Kom in, kom in och se! Skynda dig! Snart kör Ingemar andra åket!”

Björn Wennmann

SVENSK VETERINÄR-LEGITIMATION

Jordbruksverket har fr o m den 4 till den 27 december 2012 utfärdat svensk veterinärlegitimation för nedanstående personer:

- Marie Börgesson
- Johanna Hertel
- Ioana Ignat
- Raivo Murnieks
- Sophie Strigér

That's true, it would be cheaper to call a plumber. Why don't you call a plumber to treat your cat?

PERSONNOTISER

Födelsedagar i mars 2013

Den veterinär som inte önskar få sin bemärkelsedag publicerad i SVT måste meddela detta till förbundskansliet eller redaktionen senast två månader före födelsedagen.

Carl-Johan Ehlorsson, Munka-Ljungby, 60 år den 1/3
Tamara Davydova, Gävle, 50 år den 5/3
Ingemar Gustavsson, Uppsala, 75 år den 6/3
Ursula Palm, Kågeröd, 50 år den 6/3
Peter Bergling, Linköping, 70 år den 7/3
Claes Burmark, Hästveda, 70 år den 8/3
Bengt Ronéus, Uppsala, 60 år den 8/3
Anna Edblad, Bjästa, 50 år den 9/3
Olof Petersson, Borgholm, 75 år den 10/3
Lars-Eric Johansson, Falkenberg, 80 år den 14/3
Catarina Garping, Lesjöfors, 50 år den 15/3
Olle Wallin, Torsö, 80 år den 18/3
Jan Alba, Skellefteå, 60 år den 18/3
Nawrouz Jerjis, Eskilstuna, 50 år den 18/3
Erik Enfors, Varberg, 75 år den 19/3
Bengt Hjelmqvist, Falkenberg, 60 år den 21/3
Claes Lindström, Sigtuna, 80 år den 25/3
Kerstin Arnesson, Gnesta, 60 år den 25/3
Olle Rydell, Borlänge, 60 år den 25/3
Jan Wissler, Karlstad, 70 år den 31/3
Charlotte Ström, Angered, 50 år den 31/3

Avlidna

F distriktsveterinär **Kjell Åke Hanson** har avlidit den 5 januari 2013. Han föddes 1925 i Göteborg och avlade studentexamen i Skara 1944 och veterinärexamen 1950. Han började arbeta som distriktsveterinär i Söderhamn 1958 och som besiktningsveterinär där 1959. Han fortsatte som distriktsveterinär i Halmstad fr o m 1965. Han pensionerades 1990 men fortsatte som privatpraktiserande i Halmstad och fr o m 1993 i Skaftö, Fiskebäckskil.

Veterinär **Hans Näslund** har avlidit den 9 januari 2013. Han föddes 1958 i Kramfors och avlade veterinärexamen 1983. Efter diverse vikariat var han anställd som veterinär vid ATG Hästkliniker 1984–1987. Han var verksam som klinikveterinär vid Hallands Djursjukhus Slöinge 1988–1989, vid Hälsinglands Djurklinik Hudiksvall 1989–1998 och vid Hallands Djurklinik Slöinge fr o m 1998. 1994 erhöll han specialistkompetens i hundens och kattens sjukdomar.

F distriktsveterinär **Sture Theander** har avlidit den 2 december 2012. Han föddes 1924 i Stockholm och avlade studentexamen där 1943 och veterinärexamen 1952. Han var verksam som AI-veterinär i Fellingsbro fr o m 1954 och i Kisa fr o m 1957. Han började arbeta som distriktsveterinär i Bengtfors 1959, i Grästorp 1968 och i Vara 1974 med stationeringsort Grästorp. Han pensionerades 1989.

Veterinär **Pia Westin** har avlidit den 28 december 2012. Hon föddes 1959 och avlade veterinärexamen 1996. Hon var vid sin död privatpraktiserande veterinär i Hamrångefjärden.

SVENSK VETERINÄRTIDNING
Box 12 709
112 94 STOCKHOLM

BESÖKSADRESS: **Kungsholms Hamnplan 7**
TELEFON: 08-545 558 34
TELEFAX: 08-545 558 39
HEMSIDA: ***www.svf.se***

REDAKTION:
JOHAN BECK-FRIIS
ansvarig utgivare & chefredaktör
TELEFON: 08-545 558 33
MOBIL: 070-717 73 25
E-POST: ***johan.beck-friis@svf.se***

SUZANNE FREDRIKSSON
journalist
TELEFON: 08-545 558 32
E-POST: ***suzanne.fredriksson@svf.se***

BRITA TRYBOM
redaktionssekreterare, annonser
TELEFON: 08-545 558 34
E-POST: ***brita.trybom@svf.se***

LILL OCH KJELL EFVERGREN, EXPONERA
layout
TELEFON: 070-566 5661, 0734-28 26 80
E-POST: ***info@exponera.net***

WIKSTRÖMS TRYCKERI AB, UPPSALA
tryckeri

ISSN 0346–2250

UTGIVNINGSPLAN 2013

Nr	Utgivning	Annonsstopp	Manusstopp
1	16 jan	18 dec	11 dec
2	5 feb	16 jan	9 jan
3	26 feb	5 feb	29 jan
4	19 mar	26 feb	19 feb
5	16 apr	19 mar	12 mar
6	14 maj	16 apr	9 apr
7	4 jun	14 maj	7 maj
8–9	26 jun	4 jun	28 maj
10	27 aug	6 aug	30 jul
11	17 sep	27 aug	20 aug
12	8 okt	17 sep	10 sep
13	29 okt	8 okt	1 okt
14	19 nov	29 okt	22 okt
15	11 dec	19 nov	12 nov

SVENSK VETERINÄRTIDNING
Prenumerationspris 2013
Sverige: 1 210 kronor + moms.
Europa: 1 560 kronor + moms i EU.
Utanför Europa: 1 710 kronor.
Medlemmar i veterinärförbundet har 350 kronor i rabatt.

FACKPRESSUPPLAGA 2011 – 3 300 EX

FÖRBUNDSKANSLIET *se sidan 3*